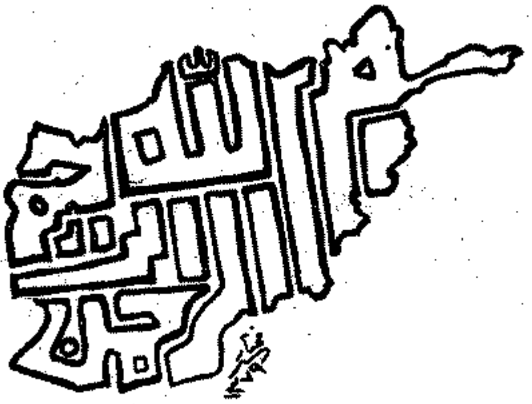

Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

اهدا

هغه پښتون زلمي ته چې
د افغان ولس د نجات لاره لټوي

* * *

زړه پرې روښانه کړه بلکا واخله
توري تيارې لره رڼا واخله

خادم

(c) ketabton.com: The Digital Library

خادم کورنۍ (Khadem Dynasty) وياړي چې د مرحوم مولیناخادم د قلمي ناچاپو آثارو نه يو بل (بلکا) چاپوي.

بلکا د خادم صاحب د دوويشتو ناچاپو قلمي آثارو نه يو اثر دی. د خادم صاحب د دوويشتو ناچاپه قلمي کتابونو نه په بلکا برسيره دولس روغ پاتې دي، نور يې په افغانستان باندې د روسانو په يرغل کې د افغانستان د ډېرو ملي شتمنيو غوندې خاورې شوي دي. که د سام خادم (مولينا خادم کشر زوی) چې کورنی نوم يې بشير خادم دی پوره څارنه نه وای، نو نن به دغه پاتې کتابونه هم لاس ته نه وای راغلي. په دې اړه د بشير خادم سرگذشت يو بل داستان دی ،چې هغه د پښتو ادب سره د يو ايمانداره او د يو اهل او صالح اولاد مينه ښيي.

Khadem Dynasty

(c) ketabton.com: The Digital Library

لړليك

ګڼه	عنوان	مخ
۱	د اروابناد استاد خادم "بلکا"	ا-و
۲	کار او لار	الف-ج
۳	د استاد خادم شاعري او...	۱-۹
۴	بلکا	۱۰-۱۹
۵	افغاني ترانه	۲۰
۶	د کابل سيند	۲۲
۷	زلميان	۲۴
۸	د خوښۍ دنيا	۲۶
۹	انګريزه توبه	۳۰
۱۰	د خلکو خدمتګار	۳۲
۱۱	د کابل واوره	۳۳
۱۲	وطنه ګران وطنه	۳۵
۱۳	سينما ده سينما	۳۷
۱۴	پس له مرګه	۳۹
۱۵	وطن ته	۳۹
۱۶	هسکوالی	۳۹
۱۷	صنعت او تجارت	۳۹
۱۸	تجدد	۳۹
۱۹	غټوالی	۳۹

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۰-	نوي ترقي	۴۰
۲۱-	د ژوند اوبه	۴۰
۲۲-	هوښيار او حکيم	۴۰
۲۳-	زمونږ زلمي	۴۰
۲۴-	بدبخت قوم	۴۱
۲۵-	کار او ژوند	۴۱
۲۶-	ځوان او قوم	۴۱
۲۷-	قام او اخلاق	۴۱
۲۸-	پوډي رنګ	۴۲
۲۹-	د قوم سره مينه	۴۲
۳۰-	خپل آس	۴۲
۳۱-	لټون	۴۳
۳۲-	حجره	۴۳
۳۳-	ماشيني سړی	۴۴
۳۴-	محمود او اياز	۴۴
۳۵-	غزل	۴۵
۳۶-	غزل	۴۶
۳۷-	غزل	۴۷
۳۸-	غزل	۴۸
۳۹-	غزل	۴۹
۴۰-	غزل	۵۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴۱-	فرعون ته خطاب	۵۱
۴۲-	د ننګرهار پوهنتون	۵۱
۴۳-	انګریزاو پښتون	۵۲
۴۴-	دعا	۵۳
۴۵-	دي څوك و	۵۴
۴۶-	د ژوند طلسم	۵۵
۴۷-	هوسیږم	۵۷
۴۸-	پښتون دي ولې کړم	۵۸
۴۹-	درواغجن	۵۹
۵۰-	د میني لیونی	۵۹
۵۱-	سیاست	۵۹
۵۲	تیټ شو پښتون	۵۹
۵۳	د پښتنو مشر	۶۰
۵۴	د قام د خدمت شرط	۶۰
۵۵	د میړنو وطن	۶۱
۵۶	خان عبدالغفار خان	۶۲
۵۷	څه ولیکم	۶۳
۵۸	لویه آرزو	۶۴
۵۹	د محمدګل خان مومند په یاد	۶۵
۶۰	آینده پښتنو ته پیغام	۶۶
۶۱	ځواناتو ته بلنه	۷۴
۶۲	ملي ارشاد	۷۸
۶۳	د استعمار زمزمه	۸۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

۶۴	واړه افغانان يو	۸۴
۶۵	سپين سترګی	۸۷
۶۶	انسان او کائينات	۸۹
۶۷	غزل	۹۲
۶۸	ځوروليږ مې شې	۹۲
۷۹	د کابل ښار	۹۳
۷۰	د نوي فکر ماشومان	۹۶
۷۱	تعصب او ايمان	۹۹
۷۲	د شاعر زړه	۱۰۰
۷۳	غوره لار	۱۰۲
۷۴	ګوډ خر	۱۰۴
۷۵	نشته دی دلبر	۱۰۷
۷۶	لوړ غرونه او لوړ فکرونه	۱۰۸
۷۷	غزل	۱۱۰
۷۸	د شاعر ويره	۱۱۱
۸۹	يو نظر کړه په ما	۱۱۴
۸۰	شا عر او قوم	۱۱۵
۸۱	څه شوه يارانه	۱۱۸
۸۲	سم به نه شي	۱۱۹
۸۳	لاړې قافلې	۱۲۰
۸۴	ځوانان راټولوم	۱۲۱
۸۵	د پامير د لوړې څوکې نه	۱۲۲
۸۶	د قوم تباهي	۱۲۳
۸۷	د ليډر پيژندنه	۱۲۳
۸۸	اجمل څه	۱۲۴
۸۹	د غيرت چغه	۱۲۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

۹۰	چې ته راشې	۱۲۵
۹۱	سیاست څه دی؟	۱۲۶
۹۲	زه او ورور مې	۱۲۸
۹۳	مرګیه	۱۲۸
۹۴	شاعر او دولتمن	۱۲۹
۹۵	غزل	۱۳۰
۹۶	ملي انقلاب	۱۳۱
۹۷	د انقلاب خبرې	۱۳۲
۹۸	درچمن	۱۳۳
۹۹	د افغان پدلون	۱۳۴
۱۰۰	خادم او حمزه	۱۳۴
۱۰۱	لا یې هم ته منې	۱۳۵
۱۰۲	د عمر شپې	۱۳۶
۱۰۳	خوار افغان	۱۳۶
۱۰۴	اولاد ته	۱۳۷
۱۰۵	د پښتون اصل او نسب	۱۳۷
۱۰۶	محشر	۱۳۸
۱۰۷	نوی جهان	۱۳۹
۱۰۸	دنیا واړه تګي ده	۱۵۲
۱۰۹	خادم وایي	۱۵۴
۱۱۰	کابل او پښتو	۱۵۵
۱۱۱	د سید حسن خان د قبر ډبره	۱۵۷
۱۱۲	ای ددې جهان خاونده !	۱۵۹
۱۱۳	تولنیز افغان	۱۷۴
۱۱۴	سعادت	۱۷۵
۱۱۵	حاضر عصر	۱۷۵

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۱۶	افغاني سياسيات	۱۷۵
۱۱۷	حبيبي او پښتو	۱۷۵
۱۱۸	بختاني او پښتو	۱۷۵
۱۱۹	د بېنوا پښتو	۱۷۶
۱۲۰	د الفت شاعري	۱۷۶
۱۲۱	سليمان لايق	۱۷۶
۱۲۲	خادم څه دی	۱۷۶
۱۲۳	حبيبي او د پښتنو تاريخ	۱۷۷
۱۲۴	جهان وايي	۱۷۷
۱۲۵	پښتانه او د پښتو مخالفت	۱۷۷
۱۲۶	د پښتو نتيجه	۱۷۸
۱۲۷	زور د استعمار	۱۷۸
۱۲۸	شاه محمود د زهرا زوی	۱۷۹
۱۲۹	زما زړه	۱۷۹
۱۳۰	د خلکو مينه	۱۷۹
۱۳۱	د تکليفونو دنيا	۱۸۰
۱۳۲	د پښتو مينان	۱۸۰
۱۳۳	سياست او پښتو	۱۸۰
۱۳۴	تور دېو	۱۸۱
۱۳۵	د حافظ نصرالله پښتو	۱۸۱
۱۳۶	سيلاب او پښتو	۱۸۲
۱۳۷	رسا او هميش	۱۸۲
۱۳۸	پخواني جاه و حشم	۱۸۳
۱۳۹	روښان به شم	۱۸۴
۱۴۰	مذهب او قوم	۱۸۵

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۴۱	شرع او لار	۱۸۵
۱۴۲	نیم سوسیالیست	۱۸۵
۱۴۳	استعمار او پښتون	۱۸۶
۱۴۴	د پښتون تاریخ	۱۸۶
۱۴۵	ته یې وینې که نه	۱۸۷
۱۴۶	پښتو دلته او هلته	۱۸۹
۱۴۷	د خان عیبونه	۱۹۰
۱۴۸	د جمهوریت تاسیس	۱۹۱
۱۴۹	د ولي محمد خان مخلص په یاد	۱۹۲
۱۵۰	امیر حمزه شینواری	۱۹۳
۱۵۱	محمد عمر سیماب	۱۹۳
۱۵۲	مراد شینواری	۱۹۳
۱۵۳	غزل	۱۹۴
۱۵۴	غزل	۱۹۴
۱۵۵	مات قلم	۱۹۵
۱۵۶	د پیسو غلام	۱۹۷
۱۵۷	هاتفي اواز	۱۹۹
۱۵۸	افغاني جمهوریت	۲۰۱
۱۵۹	افغاني وطن	۲۰۵
۱۶۰	یو قلم خو راله پرېږده	۲۰۷
۱۶۱	پښتیانا ادې	۲۰۹
۱۶۲	ستا پمه	۲۱۱
۱۶۳	کاشکې توتکې او یا بلبله وای	۲۱۲
۱۶۴	د پښتنو تاریخ	۲۱۹
۱۶۵	نوی استعمار	۲۲۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ارواښاد استاذ خادم بلکا

زمانه د استاد خادم ځوی ګران بشیر جان خادم هیله څرګنده کړه چې د علامه خادم صاحب په بلکا نومې شعري ټولګه څه ولیکم. استاد چې د پښتو ادب په ځلانده اسمان کې د یوه ځلانده ستوري په شان چې وړانګې او پلوشې یې یوازې په خپل هېواد کې منحصرې نه دي پاتې شوې،بلکې په ګاونډیو هېوادونو سر بېره په اروپایي هېوادو کې یې هم علمي او ادبي غونډې روښانه کړې په پښتو ادب کې ځانته مقام لري. دده شعر او نثر دواړه زیات اوچت ځکه دي چې دده له هغه فکر او دماغ څخه سرچینه اخلي چې له لوی خدایه (ج) پرته یې د هېچا سجدې نه دي کړې، دی د ملحوظاتو په دایره کې دومره محصور شوی نه دی چې د پښتو او پښتنولۍ په باره کې د چا د بې حیایۍ په مقابل کې غلی پاتې شي او بیا یې د کومې والي په انتظار کې په خبره سترګې پټې کړي.

علامه خادم حتی د درباري نازولو د بېې ځایه شوخیو په وړاندې خپله زړورتیا په میړانه ښودلې او بې الدیان یې تادیب

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړي دي دده خبرې دده لیکنې، دده شعر او نثر دومره جذابیت درلود چې زړونه ورماتیدل او ځای یې ورکاوه.

"کاروان اوځاروان" د اروابناد استاد دکلاسیکو اشعارو هغه دوه ټولګې دي چې دده په ژوند چاپ شوي او دا ده "بلکا" دده د همدغه راز اشعارو دریمه مجموعه ده چې دده د نیکو فرزندانو له خوا چې د "صدقه جاریه " حکم لري چاپیږي.
"بلکا" د سریزې په پیل کې په خپله استاد خادم لیکي:

"چې د نړۍ رڼا په څه ده
ښکلا هم له همده ده
او بلکا هم په ده ده"

خادم صاحب لکه څومره چې په شاعرۍ کې د استادۍ هسک مقام ته رسیدلی دی، دغه راز په نثر کې هم دده مقام ډېر هسک دی. دی که تکړه شاعر او لیکوال دی،نو ورسره جوخت تکړه ژورنالیست او نامه نګار هم دی، دی چې کوم وخت د هېواد ورځپاڼې مسوول چلوونکی و نو دده سرمقالې، مقالې او سیاسي تبصرې په نورو ورځپاڼو یعنې "انیس" او "اصلاح" د اقتراح په توګه تعقیبولې اودده په "نقش قدم" به یې ګام پورته کاوه. "د وقت سر کار" دده لیکنوته د شك او تردید په نظر کتل نو ځکه دده د ځوراوکړ او سبب کیدل او ور مقام یې نه ورکاوه حتی چې د پښتو ټولنې درياست مقام ته د رسیدلوپه لار کې یې

(c) ketabton.com: The Digital Library

هم خندونه ورته پیداکول،ځکه چې دی له دغو اوصافو سره سر سیاسي شخصیت هم وُ داسې سیاسي شخصیت چې په خپله لاره په ټینګ عزم روانوُ او یو قدم تر پر په شاکیدل یې "بې ایماني" ګڼله

خادم صاحب سره له دې چې یوفلسفي شاعر و،انتقادي شاعر هم و او په خپل انتقاد کې یې نه د ملاحظاتو خیال ساتلی او نه یې قلم تکنی شوی دی،نو ځکه یو شمیر تطمیع شویوزلمیانو ته داسې ګوته نیسي:

تول شوي په ښانسک وو د حلوا په تمه بساندې
ګوله چې په لاس ورغله خپاره غونډې ښکاریږي

دا چې "تمدن اول له بلخه شروع شوی" خادم صاحب دغه ټکي ته په "افغاني ترانه" نومي شعر کې داسې اشاره کوي

دنیاشوه منوره زمـا لـه کوهستانه
نړۍ شوه بهر وره له دې باغ وبوستانه

اوچت له تولې ځمکې په بام ددې جهان یم
افغان یمه افغان یم - افغان یمه افغان یم

اروابناد استاد خادم " د قام سره مینه" تر سرلیک لاندې شعر کې وایي چې:

(c) ketabton.com: The Digital Library

د

بې تاثیره چې تري څوك خلاصیدی نه شي
یوه ژبه، بل مکتب، بل سینما ده
که پردي وي په پردي رنګ کې راغلي
دا څیزونه د یو قوم په سر بلا ده

خپل لباس او خپل اساس درته په کار دی
که دې مینه له خپل قام سره رښتیا ده

تاسې وګورئ چې د "ماشیني سړي" تر سر لیك لاندې
شعر کې څه ښه وایي:

له حجرې جوماته لرې، له دېرې نه خبر نه دی
ښه زلمی دی خوافسوس دی چې زمونږ له ټبر نه دی

مغربي فیشن کې طاق دی عجیبه شانې ګرځېږي
د خبرو سره خوځي ته به وایي چې ګډېږي

- دی زمونږ د اکا زوی دی خو پردیو سره لوی شو
چې د چا سره لوی شوی د هغو په خوی او بوی شو

چې د قام وطن خبرې ورته وکړې خفه کېږي
خلك دده او دی د خلکو په خبرونه پوهېږي

(c) ketabton.com: The Digital Library

ماشيني غوندې سرې دی د دفتر د چلیدو دی
نور امید ترینه ونه کړې چې د غرونو د ختو دی

او په بل ځای کې وايي:

تيټ شو پښتون او لا ټيټيږي به نور
ښکته ولېږدلی دی او لويږي به نور
نه مشر پيژني نه ځي ورپسې
چې داسې وي نو داسې کيږي به نور

د پښتنو د مشر په باره کې وايي:

خلك مشري کوي عزت غواړي
زمونږ چې مشرشي دولت غواړي
اې چې سودا ده د مشرۍ درسره
قام دې له تاځني خدمت غواړي

دی په شعر کې د استادۍ مقام لري او زه يې د شاګردۍ ويار لرم او خپله ليکنه ځواڼانو ته د استاد خادم په دغې بلنې پای ته رسوم

يا خاروان د قافلې شه
يا روان شه په کاروان کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

اخـــر تـــه هـــم يـــو انســـان يـــي
كـــار پـــه مثـــل د انســـان كـــړه

پـــه دې لـــوی جـــهان كـــې اوســـې
لـــږ څه غـــم د خپـــل جـــهان كـــړه

پـــه شـــخصي ســـودا كـــې گيـــره
تـــنگ پـــه لاره د كـــاروان كـــړه

همیـــــش لافـــې د ځوانـــــی كـــړې
لـږ خـــو كـــار هـــم لكـــه ځوان كـــړه

يـــا د بـــل پســـې روان شـــه
يـــا نـــور ځان پســـې روان كـــړه

ښه پوهيږمه هو ښيار يې سړيتوب غواړې جهان كې
يا ځاروان د قافلې شه ياروان شه په كاروان كې

قتيل خوږياني
د ساپي پښتو څيړنو او پراختيا مركز
گل حاجي پلازه – پېښور
د ۱۳۸۰ كال د وږي ۱۹

(c) ketabton.com: The Digital Library

کار او لار

که د کار په خوند خبرشي
و به نه ګرځي بې کار څوک

سې کاري لويه بلا ده   پرې دې نه شي ګرفتار څوک
م صحت دی هم دولت دی   که روان شي په دې لار څوک
سلم هم له عمل زده شي   که پرې وکا اعتبار څوک
کار توليد او فايده ده   چې څه زيات کاندې په زيار څوک
ښه سړی اوښه مېړه شي   چې اخته وي په روزګار څوک
له بې کاره خدای بېزاره   شيطان نه پرېږدي اوزګار څوک
څوک چې مشق او عمل نه کا   شي به څنګه او ستاکار څوک
فائده مې ښه شهرت مومي   که خواهان وي د اتبار څوک
کار د کور څښتن جوړېږئ   که خبر وي او هوښيار څوک
هوښيار هغه ده چې کار کا   هوښيار نه ګڼي بې کار څوک
هيڅ له غمه به خلاص نه شي   که له کاره کوي ډار څوک
لم څه؟ د کار ښودل دي   چې دی روږدی کا په کار څوک
ه بس تشې مسلې کا   و به نه ساتي وقار څوک
دې بېل کاندې له علمه   که راغواړي استعمار څوک
ه کاري سړی واکدار کا   چې د ملک غواړي اختيار څوک
کار فرما که کاري نه وي   تري نه څه کا انتظار څوک
چې ستومانه سړی نه شي   رزق څه له خوري مردار څوک
کار او زيار ډېر ښه شاهد دي   بل شاهد نه شته د کار څوک
د توت پاڼه دا نامه ده   چې يې اخلي بې له زيار څوک
مکتب نه دی ګمراهي ده   چې روزي په کې کار دار څوک
چې يې لاس تنهاکې نه وي   خواهش څنګه کا د کار څوک

(c) ketabton.com: The Digital Library

کار معیار د جامعې دی   نور دې نه کوي ګفتار څوک
"څه کولای شې؟" سوال دا دی   ښودای نه شي بل معیار څوک
په کوم کار چې عاشق نه وي   ترې به نه وي بل ناکار څوک
نامداران واړه کاري وي   بې کار کله وي نامدار څوک
د نړۍ تعمیر په کار دی   بل یو نشته دی معمار څو
که په کار اتکا وشي   و به نه کاندي بد کار څو
ښه کار ګر دې کار فرما وي   نه دې کاندي انحصار څوک!
چې بېکاره ته کار ورکا   ترې به نه نوي ګنهګار څوک
کار د دې عصر مذهب دی   بې کار نه ګڼي دیندار څوک

• • •

اول کار د دهقانی دی   دویم دا چې وي مالدار څوک
دریم دا دی چې یې جوړ کا   صنعتونه د بازار څوک
څلورم یې تجارت دی   خو چې نه کا احتکار څوک
چې تاجر پوستین چپه کا   ترې نه نشته بل خونخوار څوک
لا چې واک هم ورسره وي   مه شه دغسې واکدار څوک
د مزدور ګټه چې بل خوري   نو به څه وکاږي زیار څو
د ملت دي ډېر کارونه   که پیدا شي ملتیار څو
ټول کارونه هله سم شي   چې پیدا شي وړ د کار څو
تعلیم مخکې دی تر ټولو   کوي نه شي ترې انکار څوک
طرفدار د ړوند تقلید ته   دلته نه شته طرفدار څوک
بې له لارې تګ مشکل دی   خو چې وپېژني لار څوک
ډېر ممنون به له خادم شي   که پیدا کا "نوې لار" څوک
مشوره چې شي انجړه   ایستی نه شي ترې نه تار څوک
دا افغان دا یې وطن دی   مجال څه چې کوي ډار څوک
هر څه شته په دې وطن کې   که خبر وي په اسرار څوک

(c) ketabton.com: The Digital Library

پیسه دوست وطن فروش دی — چې دولت غواړي بې زیار څوک
چې په "تــوې لار" روان شي — خادم بویه هم هوښیار څوک
د پیسو حرص یو غم دی — خدای پرې مه کړه گرفتار څوک
عشق د مال میینه د قیام خوري — کم پیدا شي ایماندار څوک
"کنیپال افغان" چې نوي — څه بې وویاړي په چار څوک
ځوانان ځان بهاجهان غواړي — راته نه دې شي په قار څوک
جامعه دې وي بدایه — فرد، دې نه کا استثمار څوک
هیڅ یو کاریې نه ښه کیږي — ښه چې نه لري سر کار څوک
دولت جوړ شي له ملته — تربنه کړي نه شي انکار څوک
خو ملت د کلچرزوی دی — بل یې نشته چرې پلار څوک
که شي پرې د تاریخ مزي — خپل به څه وینې اثار څوک
هر ملت لکه کاروان دی — دی په کار ورته سالار څوک

د خادم ځپلیه قومه
مه شه داسې خوار او زار څوک

که دا شعر شاهکار نه وي — بل دې وښیي شهکار څوک
لکه خوار هغه شاعر وي — چې لري داسې اشعار څوک

یادونه: د انظم د "ای ددې جهان خاونده!" له نظم څخه وروسته لیکل شوی دی

خادم
کابل – خادم مېنه
سرطان ۱۳۴۸

(c) ketabton.com: The Digital Library

عبدالهادي هدايت
د ولسي جرگې پخواني وکيل

د استاذ خادم شاعري
او دده نوی چاپ شوی کتاب "ځاروان"

ما د استاد خادم ټول تاليفات کتلي دي. ټول د پښتني نړۍ دپاره د آبحيات په شان دي، خو "ځاروان" چې شعر دی، دلته د لفظ او معنی دواړه له خوږوالی يو ځای شوی دی او قند مکرر ترې جوړ شوی دی.

زه د ښختانی صاحب ددې جملې سره پوره موافقه لرم ،چې "خادم صاحب په خوشې خبرو خوشې نه دي ليکلي، بلکې د قوم دويښولو، پوهولو، او لوړوالي دپاره يې سندرې ويلي دي)).

د خادم صاحب فضل په دې کې دی ،چې د معاصرې دورې په علمي ډله کې دمخه د پښتو د خدمت دپاره ميدان ته راکډ شوی دی او تر اخره په کې لګيا دی او د اجتماع د پرمختګ سره سم پښتو ادب پر مخ بيايي.

خادم صاحب پښتو ملي ژبه د تعليم او ښوونې له دورې څخه د ادب او د ادب له دورې څخه د علم او د علم له دورې څخه د فلسفې، تحقيقاتو او سياست دورې ته راورسوله. په هر حالت او هر وخت کې دده په قلم يې نوې ارتقا يې ښه غوره کړه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دامان الله خان د زماني نه پس د پښتو د خدمت دروازه اعليحضرت شهيد محمد نادرشاه افغان د محمد ګل خان مومند په لاس ببرته کړه. محمد ګل خان په پښتو مين و. دده پر خوا پوري ډېر ځوانان او زاړه راغونډ شول؛ خو ځلوبښت کاله په يوه لاره نېغ او سم تګ يو ازې د ښاغلی استاذ قيام الدين خادم په برخه ليکلی و اوبس.

په دې لاره کې داسې نه چې مشکلات نه وو. لوی لوی غرونه او ګړنګونه پکښې وو؛ خو په ټولو تېرشو. ډېر شاګردان يې وروزل. د ډېرو مخالفتونو سره مخامخ شو. زجرونه او ناخوالي يې وزغملې؛ خو اخرېي خپله دا خبره تر سره کړه چې:

"ټولې سوېې د چا نه دي روزي شوي + ځان به خاورې کړمه داکور به اباد کړم.

استاذ اوس د ډېرو تاليفاتو، تصنيفاتو چې په نظم او نثر مشتمل دي، خاوند دی. ډېر جرايد يې چلولي، ډلې يې جوړې کړې او بنيادونه يې ايښی دي؛ خو په ټولو کې يو ټکی مشترک دی: "خپل وطن او خپل ولس".

بېنواصاحب په "اوسني ليکوال" کې ويلی دي: "ښاغلی قيام الدين خادم په اوسنيو ليکوالو او شاعرانو کې د قدامت او مشرتوب حق لري". رښتيا داده چې په ډېرو د استاذۍ حق لري.

ښاغلی قابل صادقوف ليکلي دي: "د ښاغلي استاذ خادم شاعري او تاليفات په شوروي اتحاد کې ورځ په ورځ شهرت پېداکوي او په ټولو ژبو ورباندې تبصرې کېږي". په مسکو کې ويل کېږی چې "خادم" په افغانستان کې هغه لار نيولې ده چې " پوشکين" په لويه روسيه کې ورباندې روان و. د خادم صاحب اشعارو په افغاني دنيا کې هم لوی شهرت پيداکړی دی. دا ځای ددې نه دی چې دده په ټولو اثارو او کردار مبسوط بحث وکړو؛ خو

(c) ketabton.com: The Digital Library

دومره به ووايو چې " خادم صاحب په ډېر مشکل او نامساعد وخت کې د افغان ملت په ټولو مقوماتو داسې ټينګې منګولې لګولې دي چې په څلوېښت کاله کې يې هېڅ مانع مخه ونه شوه نيولای. دده کار ته بايد لوی کار او ده ته بايد د لوی عزم خاوند ووايو."

استاذ خادم د خپل شعر او ادب هدف د " څاروان" په مقدمه کې داسې اشاره کړېده وايي ((دپښتو شاعري له زرګونو کالو څخه په روان ډول سره په قومي او اجتماعي بڼه راغلې ده".بياوايي: " پښتنون شاعر نه شي کولای چې خپل آس بې له ملي لارې په بله لاره وځغلوي.دې وايي: "ما شعر د باطني شعور او تجسس له مخې ويلی دی او چې په بله ژبه مې څه ويلی شول نو د شعر شپېلۍ مې نه ده غږولې"

يعنې شعر يې د ډېرو نازکو اداګانو ژبه ګرځولې او نور مفاهيم يې په نثر ادا کړي دي. دستي وريسې وايي: " لکه څنګه چې شعر ته په لوي ضرورت قائل يم، له شعري ضرورته څوز منکريم،نو څکه هيله لرم چې د پښتو دادب حقيقي نقادان به په دې مجموعه کې د ژبې سم استعمال د سلاست، فصاحت او بلاغت په قالب کې ومومي".

ښاغلی ډاکټر د وريانکوف دده د شعر په باب ويلي دي:" خادم صاحب په خپل سبك او اسلوب کې د پښتو د لرغونو عنعنوي شفاهي ادبياتو او ولسي فولکلور له منابعونه ډېره زياته استفاده کړېده او معاصر مسائل يې په ډېر قدرت د، ولس په ژبه بيان کړي دي. د خادم صاحب شعر د پښتو ادب د لرغونو عنعنو د پيروۍ يوه عصري نمونه ده. چې ددې عصر يو څانله ممتاز سبك يې ګڼلی شو".

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغه پورته مطلب بناغلي بختاني هم نقل کړی او زیاته کړې یې ده:"شک نشته چې خادم صاحب د پراخې مطالعې خاوند دی،ځکه یې د شعر معنوي خوابډایه ده."

خو څه چې ما په "څاروان" کې موندلي او د خادم صاحب د کلاسیك اشعارو دریمه مجموعه چې "بلکا" نومېږي او لا نشر شوې نه ده، د دغې مجموعې له کتلو چې څه لاس ته راغلي دي، دلته یې لیکم:

۱- د خادم صاحب شعر یو اجتماعي او ولسي شعر دی، دلته د شعري نزاکتونو د مهارتونو سره یو بل شی چې دی د نورو معاصرو شاعرانو نه ممتاز وي هغه دادی چې دده د شعر آفاقیت ډېر پراخه دی. دده په شعر کې دده ماحول، دده معاصرین، دافغاني دنیا نهضتونه او ددنیا معاصر سیاسیات ښه ترا او چې څومره په کښې تعمق کېږي نور نکات ترې را وځي.

۲- خادم صاحب شعر د ژوند او حیات دپاره ویلی دی، که څوك پکښې ځیر شي لکه د شرق او غرب ددغسې شاعرانو په شان به دده په شعر کې د ژوند ددریاب ډېرې مرغلرې پیدا کړي.

۳- د خادم شخصیت، دوستان او مخالفین یې، دده د عصر روحیه د افغان او افغانستان غوښتنې او د افغان حقیقي پېژندنه دده په شعر کې منعکسه شوېده.

۴- د ده د شعر له لوستلو څخه څرګندېږي چې د عصر په پېژندلو کې د خادم صاحب مطالعه څومره ژوره او نظریې څومره صائب دی.

۵- خادم صاحب د"بلکا" په مقدمه کې لیکلي دي: د پښتو په شاعرۍ کې دغه موجوده کلاسیك فورم چې ښه په عروج کې دی، د ښکارندوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

مرزاخان انصاري، خوشحال خان او رحمان بابا نه راپاتې دي،مګر دغه کلاسيك فورم علاوه پردې چې په پښتو کې مستعاراو مهاجر دی، او د اسلامي عصر له ابتدا څخه د ايران او عربو له خوا راګلې شوی دی، دپښتانه ولس د ټولوافکارو، عقايدو، احساساتو ترجمان نشي کېدای،ځکه چې ډېر تنګ، ګنډلی او محدود دی.

تر دغو اقسامو څخه پرته يو بل قسم شعر هم شته چې ډېر لرغونی شکل لري. په دې شکل او فورم باندې د قديم باختر ادبيات لکه ويدونه ، ژنداو ستا، هخامنشي اثار، ساساني کتيبې، د لويکانو د عصر ځيني اثار چې کشف شوي دي. دا شکل د حضرت با يزيد روښان د خيرالبيان پورې رارسېدلی دی. اوس زمونږ زړه ته دا راځي چې پښتو بېرته خپل اصل ته وروګرځوو او په مقفي نثريا سپين شعريې وليکو. د دې کار تمهيد ډېر پخوا اېښودل شوی دی. او "د مرغلرو امېل" څخه د پښتو د شعر په کلاسيك فورم کښې د توسيع پېدا کولو لاره نيول شوېده. په "ځاروان" کښې دغه رنګ نور هم ټينګ شو. په "بلکا" کې دې کار بله ښه غوره کړه. چې هغه بايد د پښتو د شعر دپاره د کلاسيك قيودو څخه د خلاصون دوره وبولو".

تر "بلکا" وروسته خادم صاحب په دغه نوی قسم شعر چې ډېر قديم دی، لاس پورې کړی دی. نمونې يې د خادم صاحب پخپله جريده افغان ولس کې موندل کېږي او په يوه نوې مجموعه کې د (نوې پوهيتانه) په نامه راغونډېږي.

وګورئ دا لاندې يو څو نمونې چې هر ه يوه يې د يوه اوږد نظم يوه ټوټه ده:

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱)

دا ځکه چې پښتون یم

چوکۍ مېزدې د بل وي ماله توره ده او سپاره   داځکه چې پښتون یم
توتې توتې مـــې تـــن دی   تـــیار راته کفن دی
هېڅوك پـــرمـــا نـــه ژاړي   پردی رانـه وطن دی
زګېروي هـم نـه اوبـا ســم   نـه خـبر یم لـه اسراره
دا ځکه چې پښتون یم

تعلیم تـه کـه رضـا یم   پـارسـي اردو بـه وایم
لـه څانـه پـستې سترګې   د بـل چـا ښه بـه ستا یم
بـد ظـن پـه خپله ژبـه   لـه قومـي ژونده بېزاره
داځکه چې پښتون یم

کـه شـمـه افـلاطـون   د عـقـل پـه مـضمـون
لایـق کـیـدلـی نـشم   لا بـل دی شـواخـون
مردود مې هـر دلیل وي   لاڅه مخکښې له اظهاره
داځکه چې پښتونه یم

پـه زړه مې دي داغـونه   زښتـیـا وایـم حـالـونه
خـادم کلـه ویـریـږم   لـه خپل هسی مضمونه
راخلاص دې وي پښتون   لـه یو سفزي تر کندهاره
دا ځکه چې پښتون یم

((د مرغلروامیل))

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۲)

د شاعر زړه

ډک لـــه ارمــانونودی　　نـه پـوهيږم څه غواړي
راز د اسمـانــونــودی　　نه پـوهيږم څه غــواړي

* * *

سوديې په پيسو نـشي　　کاريــې پـه تـنگو نشي
تير له دې غمـــونو دی　　نه پوهـيږم څه غــواړي

* * *

وايي چې دوزخ زمونږ　　ولـې دې جنــت نـشي
تل په دې چـرتونو دی　　نه پـوهـيږم څه غواړي

* * *

دا جهان خو نه غواړي　　بل له ديـــنه بنه غواړي
زړه دی د شاعـر دغــه　　وگورئ چــه څه غواړي

(c) ketabton.com: The Digital Library

٨

(۳)

ای ددې جهان خاونده

لوی عذاب، و دې نړۍ ته — استعمار دی استعماردی
چې نړۍ نن په کې سوزي — دغه اور دی دغه نار دی
له تیري دا ستعماره — زورزیاتی دی په جهان کې
استعمار شکیدلی کټ دی — تر میمیړی انګلستان کې
یو افت توره بلا ده — په نړۍ نازله شوې
دیوال پای توره خپسه — په انسان راتاوه شوې
چې د بل ګټلي اخلي — یا په زور یا په چالونو
دا وګړي بېغرته — دې شي یاد په لعنتونو
چې خدمت یې مردانه وي — او په نورو حکومت کا
سړی څنګه څان ته وایي — چې داهسې خیانت کا
بې له زیار او بې له کاره — تمول له نورو غلا ده
څوک چې داسې دولتمن شي — د ولس په څان بلا ده
حیرانیږم پیسه دار ته — استعمار او استثمارته
د ژوندون نه جوړ عذاب کا — څان ونوروته قصاب کا
داڅه علم څه شعور دی — تري وګړي په ضروردی
دا جهان د استعمار دی — که ستا هم په کې اختیار دی

ای ددې جهان خاونده

(بلګا)

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۴)

افغان ولس

مــــونـږ افغانان او مسلمانـان يــو پــه خـپلـه سـمه لار روان يو
نــــه تـــمــــه لـــرو نـــه ډار عــقيده لـرو په كار او په زيار
له حرص او بېكارۍ يو بېزار

ترشامو لوی تاريخ او ترمخ مولوی جهان دی دا مو له نعمتونو ډك كوهستان دی
لـــــرغـــــونـــی مـو دی ثقافـت او تينـګ مـو دی اقـتصاد
نـــشـــته داســـې بـنياد
دا جـــهـــان بـــه كـــړو ابـــاد پـــه خـــپل كـوشش او جهاد

(نوي پوهيتانه)

* * *

يادګېرنه: په دغو ټولو نمونو کې ښکارېږي، چې له کلاسيکي قيودو څخه د پښتو د شعر د ازادۍ کوشش شوی دی. دا زيار په اخره کې پوره کامياب کتل کېږي.

هېواد- ۱۹۶۹ کال د نومبر (۹)

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحیم

بلکا

چې د نړۍ رڼا په څه ده
ښکلا له همده ده!
او بلکا هم په ده!

بلکا د کلاسیك اشعارو دریمه مجموعه ده. تر دې دمخه زما د کلاسیکي اشعارو دوه مجموعې "د مرغلرو امیل" او "څاروان" په نامه خپرې شوې دي او دوه نورې د "نصوص الحکم" او "ساتلې خزانې" په نامه روانې دي پوره کېږي.

د پښتو د اشعارو فورم او شکل چې اوس په پښتنې نړۍ کې رواج لري په پښتو کې د اسلامي عصر له ابتدا څخه دایران او عربو له خوا راګډ شوی دی.

قصیده، غزل، مثنوي، داستان او هغه څه چې پښتانه ورته رباعي وايي، او همدغسې دوه بیتي ګانې،مخمس، مسدس، څه او څه د پښتو د شاعرۍ خپل عنعنوي،لرغونی جوړښت نه دی.

د پښتو په شاعرۍ کې دغه موجوده کلاسیك فورم چې ښه په عروج کې دی، له ښکارندوي، مرزاخان انصاري خوشال او رحمان بابا راپاتې دی او ربښتیا چې ځینې برخې یې د متانت، خوږلنې او انسجام نه ډکې دي.

مګر دغه کلاسیك فورم علاوه پردې چې په پښتو کې مستعار او مهاجر دی د پښتانه ولس د ټولوافکارو، عقائدو او احساساتوترجمان نه شي کېدای،ځکه چې ډېرتنګ، ګنډلی او محدود دی.

زما په فکر شعر عموماً او د پښتو شعر خصوصاً د ساز او سرود دپاره پیدا شوی دی، په پښتنې نړۍ کې شعر، ساز، او نڅاګډ، ممزوج او یو پربل

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوري تړلي دي. يعنې شعر ددې دپاره دی چې و غږول شي او دساز سره وويل شي او بيا شعراو ساز د دې دپاره دي چې ګډا او نڅا ورسره وشي.

پخپله پښتني روحيه د فن او هنر روحيه ده. ددې خبرې د اثبات دپاره د پښتو د خپلو اشعارو عنعنوي شکلونه، ډګډا، اتڼ او نڅا قسمونه، ساز او سرود رقمونه او دساز مختلف او متنوع الات چې په همدې هېواد کې پيدا شوي دي. او ددغو کتنه او مطالعه بس کېږي.

څومره چې زه پوه شوی يم، د پښتو د شعر تر ټولو لرغوني، اساسي او بنيادي قسم "لنډی، ټپه، مسره" ده. دې قسم شعر ته "ټيکی" هم وايي، خو په يوه خاصه ملاحظه. مثلاً کوم وخت چې لنډۍ د کوم "سر، نيمکۍ، سروکي" سره يو ځای کېږي او د موزيکال رقص زمينه تياروي، نو هغه وخت لنډۍ ته "ټيکی" وايي.

زمونږ په ولس کې دا. يو متل غوندې دی چې هر څوك يوه خبره ډېره تکرار وي نو ورته وايي "څه د ټيکيو سر دې ترې جوړ کړ" سرونه يا نيمکۍ يو خاص قسم شعر دی. چې بې پايانه ډولونه لري. ټيکی د دغو سره پيوند کېږي او سرورسره تکرارېږي.

لنډۍ په ټوله پښتو نخوا کې يو شکل او صورت لري، مګر پخپله لنډۍ د پښتونخوا په هره سيمه کې په بېل بېل اهنګ ويل کېږي چې په دغوکې د تيرا، او پېښور لنډۍ زيات شهرت لري. يعنې لنډۍ يوازې هم يو موزيکال شعردی . خو نه نيمکۍ او سردونه په کوم خاص شکل پورې حصر نه لري. نيمکۍ دومره ډېر قسمونه لري چې تراوسه يې هيڅا احصايه نه ده کړې. وګورئ دا يوه نيمکۍ ده "شاګلې مينې. سور دې پيزوان دی، په کنډو واورې ورځينه! شاګلې مينې. سور دې پيزوان دی!"

ځينې پښتانه وايي چې ټه يوازې سرونيمکۍ نه بلل کېږي، بلکه څه وخت چې په سر کې نيمکۍ، واچول شي نو بيا ورته "ټيمکۍ" وايي لکه دا چې "پيغمبرې ګل به ترې جوړ شي. شاګلې مينې سور دې پيزوان دی"

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا پورته مثال د تیرا اله نیمکیو څخه وګورئ: "جانه لوی شې، سالومې ورو، ورو خوځوه، له خوبه یمه، ګل مامیر جانه" تیکی ورته داسې ویل کیږي "ماته د ګلو کبدی راوړه ګله- زه د وربل دپاسه چتر جوړومه- ګل مامیرجانه. جانه لوی شې، سالومې ورو، ورو خوځوه له خوبه یمه، ګل مامیر جانه".

لاندې مثال د ننګرهار له نیمکیو څخه وړاندې کیږي: "د باغ هلکا! ماله یوځل- له باغه راوړه زیړ ګلونه، د باغ!-" تیکي پکښې داسې اچول کیږي" بورا به خدای په ګلومورکي د باغ! ... د باغ هلکا، باغوانه ستا نیمګړی نیت مې ژړوینا. د باغ! د باغ هلکا ماله یوځل، له باغه راوړه زیړګلونه. د باغ"!

دا لاندې سروکي هم وګورئ: داهم د باجوړ دي: ((ګودر له مه ځه، زرزري شال دې لمدېږي واګلالی ګلالی زار، زار یخ شمال لګېږي"

یو بل مثال هم عرض*کول غواړم، دا مثال هم د باجوړ دی:

"اوز ولګېدنا اوز ولګېدنا کوز د چینارو په کندو لیونی راغله!...."

دا ځای د ډېر تفصیل او د مثالونو د بسودلونه دی. په لنډ ډول به دومره ووایو چې د نیمکیو اصلي ځینه پکتیا او باجوړ دی. اوسنیو سندرغاړو د نیمکیو شان ډېر راټیت کړی دی. سروکي د هر بیت او هرې لنډۍ نه نښې جوړېدای. سر، خورا ښکلي، عاشقانه الفاظ دي چې په هغې کې یوه خاصه جمالیاتي وضعه تصویر شوې وي او په هغې کې یو داسې کیف وي چې په ډېر تکرار راځي. وګورئ پورته ذکر شوي مثالونه. د اتڼ ټولې نارې هم باید په نیمکیو کې وګڼو، خو بیا هم ښایي چې یوه ځانته نوعه نیمکۍ وبلل شي. د اتڼ اقسام او نارې په وردګو، سلیمانخېلو، کندهار، پښین، ژوبو، ختکو کې په ښه شان او په سوات او چترال کې هم پاتې دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اتڼ قسمونه چې څومره ښکلي او ښائيسته دي، هغومره متنوع هم دي دا دواړه قسمونه يعنې د پکتيا او باجوړ نيمکۍ او دروه د اتڼ ناري د موزيك او نڅا د شعر له اقسامو څخه دي. خو لکه چې وموويل ځينې باريك او نازك فرقونه به هم لري.

د لنډو او نيمکيو پسې د پښتو د موزيك او ګډا د اشعارو له اقسامو څخه "لويه، بګتۍ، ټاپکه"ده . دا درې واړه نومونه د يوې نوعې شعر دپاره دي. دا شعر ځانته مطلع، مقطع او بندونه لري. کټ مټ لکه غزل. خو د غزل او بګتۍ په منځ کښې د ځمکې او اسمان فرق دی.

په بګتۍ او غزل کې فرق ذوقي دی،خو دومره سرې ويلی شي چې عموماً په بګتۍ کې چستي زياته ده او په غزل کې راګ او تال زيات حس کېږي، تو ځکه د بګتۍ رقص هم چست دی، دبګتۍ يو مثال:

جلۍ ديار سلام ته ځي سترګې يې سرې دينا + زلفې يې پنجرې دينا

* * *

جلۍ ديار سلام له ځي وريسې مري عاشقان زار قربان
د ليونۍ دلاسه ډکې هديرې دينا زلفې يې پنجرې دينا
جلۍ ديار سلام له ځي وريسې مري عاشقان زار قربان
د ليونۍ له لاسه ډکې هديرې دينا زلفې يې پنجرې دينا.

د توکل، ميرا، شيد کمال او رمضان شعرونه عموماً په غزلونو کې راځي، خو دلته دا نکته يادول ضروري ده،چې دا غزل په پښتونخوا اړه لري. د ايراني او عربي تقليد نه وتلي دي. دا هم بايد هېره نکړو چې لومړي درې کسان په غزلو کې د ځانته او عليحده ليك خاوندان دي او خالص د پښتونخوا مال حسابېږي؟

خو رمضان او دهغه نه منځکښې د لرې پښتونخوا غزليان شعراء لکه نوروز، خرم، سلطان پښتو غزل هندي راګونو ته نژدې کړېدی او کله يې د معاصر هند تقليد هم کړی دی، خو ډېر استاذانه چې يوازې استادان پرې

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوهېدای شي. د برې پښتونخوا موزيکالو غزل ويونکو شاعرانو کې بها يي جان، ملنګ جان او سيلاب د ذکر وړ دي. البته دا ځای د شرحې نـه دی. امير حمزه استاذ د غزل په ستايل کې ډېر تغير و نشو کړای خو په مضمون کې يې لوي ابتکار وکړ. مدعا دا ده چې په اوسني پښتو کې داسې غزل هم شته چې خالصه د پښتو مال بايد وبلل شي، خو ياد لرل په کاردي چې غزل او بګتۍ د پښتو د شعر بېل بېل انواع دي، چې که څوك يې يو د بل سره مخلوط او يو شی وګڼي نو د پښتونولۍ په دنيا کې به د هغه په نابلدۍ دليل وي.

د پښتو د غزل او بګتۍ لږ فرق په دې هم کېدی شي چې تول غزل د نڅا او رقص دپاره نه دی، مګر بګتۍ له رقصه نه بېلېږي. که بېله شي نو لکه د ګل نه چې بوي لرې کړی شي.

يو بل فرق به دا وي چې لنډۍ او نيمکۍ خالصه د ولس او ملت مال دی. په دې قسم موزيکال شعر کې چې خالص د ولس او ملت مال ګڼل کېږي او شاعريې نه دی معلوم د پښتو شعر د مشهورو اقسامو څخه د قصو او رومانونو نارې هم دي. لکه فتح خان او رابيا ګله، موسی خان او ګلمکۍ، آدم او درخانۍ او داسې نورې قصې چې په قصه کې يو يو غږ دساز سره او رول کېږي.

بګتۍ او غزل له دغه پورته درې واړو قسمونو څخه [1] په دې هم بيلېږي چې بګتۍ او غزل لکه څنګه چې خاوند لري په پښتني تول بحراو قافيه هم لري او التزام يې ضروري دی، خو لنډۍ هېڅ قافيه نه لري. نيمکۍ يې کله لري او کله يې نه لري. نارې پخپل پښتني رنګ کې اکثراً قافيه لري، خو په دې وروستيو دواړو کې د خاص بحرالتزام نشته.

---

[1] يعنې د لنډۍ، نيمکۍ او د قصو د نارو څخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

هو د پښتو بګټي او غزل د نیمکیو غوندې د حصر او تحدید لاندې نه دي راغلي. هره ورځ پکښې شاعران نوي رنګ او اهنګ پیدا کوي.

ددې شپږو قسمونو (لنډۍ، نیمکۍ، ډاټې ناري، د قصو ناري، بګټي، غزل) پښې اووم قسم چې دا هم په پښتو پورې اختصاص لري چاربیته ده. چاربیته هم د ساز د شعرونو په اقسامو کې راځي. مګر دګډا او نڅا نه عاري ده. چاربیته په پښتو کې په دوه ډوله ده: عادي او زنځیري. دواړه قسمه د پښتنو عروض په اساس بحر او قافیه لري. دعا دي چاربیتې مطلع اتر څلور مسرې لري چې دوه یې یو قسم قافیه او دوه یې بل قسم قافیه لري. بندونه یې اکثره د څلورو پنځو مسرو څخه کم نه وي، بیا د بند په ترجیع کې د مطلع دوارو قافیو دپاره مسرې پیدا کېږي. مثلا دا د یوې چاربیتې سر دی:

((د سرو تیك دې پلوشې کا په جبین باندې
نن دې دواړه سترګې سرې دی له خماره
د بنانیست ثاني دې نشته دی په چین باندې
نوراني شغلې دې خېژي له رخساره))

زنځیري چاربیتې ډېرې مسلسلې قافیې، پېچیده مطلع، اوږده، اوږده بندونه او عجیب او غریب ترجیعات لري (ددغه کتاب چاربیتې اوس هم د شاعرانو او ساز والاو په خولو جاري دي لکه داچې:

"یوه لور د قاضي وه هم عاقله هم داناوه
بېخوده شهزاده سیف الملوك یې که ګویانه یوه لور د قاضي وه"
یا لکه دا چې:
"ملوك شهزاده خلاص شو د پېریانو زنځیرو کښې شو
ووت له ځنګلسه تاترین په ننداړو کښې شو
ملوك شهزاده خلاص شو
"یا لکه داچې:
"چې ورغی شهبال باچا، قلزم یې و نیولی

(c) ketabton.com: The Digital Library

بدرېږي کړې وه فتحه ورتې راوست لاس ترلی - چې ورغی شهبال")

د چاربیتو اقسام هم نه دي حصر شوي ،خورا ډېر قسمونه لري. او نوي نوي په کښې اختراع کیږي. زنځیري د شعري قوت انتهاده په دې لړکې کامیابي پخپله د شاعرۍ لوی سند دی.

شپږ اول قسمونه د مینې او محبت، عشق او مینتوب پورې منحصر دي، خو په چاربیته کې عاشقانه مضامین، قصې، تاریخ، مذهب او روایات ټول بیانیږي. د کوم خاص مضمون انحصار پکښې نشته. البته عاشقانه چاربیتې ډېرې خوندورې دي او د ساز سره ډېر خوند کوي. چاربیتې اکثره دعاشق او معشوقې یا د دوی د ماحول مور او پلار، ریبار او رقیب په سوال جواب او ګفتګوی ډکې وي. په پښتو شاعرۍ کې د ښځو له خوا د عشق اظهار په ډېر قدیم روایت دلالت کوي.

د پېښور محمد نور نامی یوزرګر چې شاعر و او یا کاله مخکښې د شهزاده سیف الملوك قصه په چاربیتو نظم کړې ده. چې نهایت خوندوره او د ساز و سرود نه ډکه ده. خوافسوس چې اصل نسخه چې چاپ شوې ده اوس ډېره کمیابه ده که اصل یې پیداشي په ډېر دولت ارځي او وروسته چاپ شوې کاملاً غلطه ده هیڅ افاده نه کوي په چاربیتو کې د ننګرهار غریبي او زرجان او د پېښور نورالدین، محمد ین او ملامقصود زیات شهرت لري.

تر دې وروسته د پښتو شعر له اقسامو داستان او مثنوي دی. چې اکثرا په کښې قصې بیانیږي. داستان اوږد نظم وي،خو د غزل غوندې د دوهمې مسرې قافیه یوه وي. لکه دبهرام شهزاده قصه چې فیاض په نظم کړې ده. او مثنوي خو معلوم دی چې د هربیت دوه مسرې یې په یوه قافیه وي خو یو بیت د بل غوندې قافیه نه لري لکه د امیر حمزه قصه چې د نوښار ملانعمت الله لیکلې ده.

البته ټول مثنوي ګان په یوه بحرنه دي اوځینې واړه او لنډ وي لکه د خجستې او د توتي قصه، او ځینې په طویل بحر وي لکه د امیرحمزه پورته

(c) ketabton.com: The Digital Library

ذکر شوې قصه، دپښتو په مثنوي ګانو کې مستزاد مثنوي هم شته چې دا قسم د ننګرهار د للمې ملااحمد ګل تره کې اختراع کړی دی. لکه دا:

د شیخ قصه

پخوا په زمانه کې په یو ښار کې و یو شیخ　　هغه ځای کې و میخ
باچا دهغه ښار چې په سخاۍ ښکلی نوم و　　هر چا وته معلوم و
بخښلی یې دې شیخ ته د بخشش په دود قباوه　　خو شرنګه دلبر باوه
د شنه حریر د پاسه مرغلرې قط په قط　　ترتیب په یو نمط
قبې د سپینو زرو دسرو هم ورسره شمېره　　پې نښتې وې برسېره

تردې ځایه مونږ د پښتو د خپل شعر بیان وکړ. د پښتو د کلاسیک د خپل شعر ذکر مو په اول کې کړی دی تر دغو بیان شوو اقسامو څخه پرته یو بل قسم شعر یا نظم هم شته چې د هر لرغونی شکل لري. په دې شکل او فورم باندې د قدیم باختر ادبیات لکه ویدونه، ژند، اوستا هخامنشي اثار، ساساني کتیبې او د لویکانو د عصر ځینې اثار چې کشف شوي دي لیکل شوي دي. دا تشکل د حضرت بایزید روښان د خیرالبیان پورې زارسېدلی دی او اخون درویزه هم زیارکښلی دی چې خپل مخزن اسلام په دغه شکل ولیکي:

وایې چې فوائد الشریعه هم پردغه فورم کښل شوی دی.

دغه فورم په که څه هم لږ موزیکال وي، خو دهر قسم مضامینو د بیان دپاره مساعد دي.

اوس زمونږ زړه ته دا راځي چې پښتو بېرته خپل اصل ته ور وګرځوو، او په مقفي نثر، یا د سپین شعر په اساس یې ولیکو. یعنې د (بلکا) نه وروسته د شعر ښه بدله کړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې کار تمهيد ډېر پخوا ايښودل شوی دی او "د مرغلرو امېل" څخه د پښتو د شعر په کلاسيك فورم کې د توسيع پيدا کولو لاره نيول شوې ده.[۱]

په "ځاروان" کې دغه زيار نور هم ټينګک شو[۲]

په بلکا کې دې کار بله ښه غوره کړه چې هغه بايد د پښتو د شعر دپاره د کلاسيك فورم څخه د خلاصون دوره وبولو. په دې ډګر کې د بلکا (ای ددې جهان خاونده" نظم لومړی ګام دی.

دې مجموعې ته موځکه (بلکا) وويله چې (بلك ځلك) جرقې ته وايي چې د (بل- ځل) نه جوړ شوی دی.

ددغسې اسمونو په اخر کې الف د دوام او تسلسل معنی لري. لکه (وينا، ګرېد ا، کړيا) نو (بلکا) تل بلېدونکی لمبه ده چې نه مړه کېږي. په بلکا کې که څه هم د پخوانو دوه مجموعو ځينې نظمونه راغلي دي.خو ډېر يې نوي دي او خپاره شوي نه دي ځلوېښت کاله مخکې چې لومړی ځل مونږ د شعر مشق کاوه او قلم مو په لاس کې اخيست، نو هغه وخت لامونږ د مضمون په لحاظ د کلاسيك شعر د زلفو د غړوندي [۳] نه ځان خلاص کړې و [۴] نه مو د وصل شپه ياده کړېده او نه مو له سحرانه ژړلې دي. نه مو د سپين مخ او سپينو ليچو په غم کې ځان کړولی دی[۵] زمونږ مخکښې خپله عظيم الشانه جامعه وه چې له عرش نه تحت الثری ته رالوېدلې او ټوټې ټوټې شوې ده.

زه د علم او ادب په شهې مين وم. ما د بوډی په دې ښايسته ټال کې ډېر زانګلي دي. او د خيال په عالم کې مې د ډېرو نوو دنياګانو سيلونه کړي

---

[۱] لکه د مرغلرو د امېل دا نظمونه "دا ځکه چې پښتون يم، "سپين غر" او بهار دی."

[۲] لکه د ځاروان دا نظمونه "د ښکلا ؤ جهان"، "دادی مسکو" او "د شاعرزړه"

[۳] "من بندهٔ آزادم شايد که ګريزم باز+ اين طره پيچان رابرګردنم اويزی"

[۵] "وختو اسمانﷺ په وزر د ازادی بشر+ ته لابند په زلفو يې دا خيال خوشې عبث دی"

[۴] " دسپين مخ او سپينو ليچو غم کې ډوبه+ دا خبرې هم وړې دي هم زړې دي"

(د خادم- ځاروان)

(c) ketabton.com: The Digital Library

دي،خو چې کتل به مې په خپل جنت (د پراديس- فردوس پيراداځين) کې به چې "څنګ له کل جهان دی" ګرځېدم.

رشتيا دا ده چې دا کار ښه و که بد، ما کړی نه دی په ما شوی دی. بلکا يو نوی جهان دی، د پر تازه او د پسرلي په ګلانو مالامال! د دې خوب نه دوبنتيا تعبير کېدی شي او د دې خيال نه د يو حقيقيت تصوير لاس ته راتلی شي. دلته ښکلا او ظرافت، د بداعت او قوت او تاريخ د حال او دواړه د مستقبل سره د شعر په طلسمي ورېښمينې رسۍ ترل شوي دي.

زه پوه شوی يم چې ما دا څلوېښت کاله مزل خوشې نه دی کړی. قدرت خپل کار کوي، د چا ژبه، د چا قلم، د چالاس او د چا توره ورته بهانه شي! تر دې وروسته به ګورو چې د خپل "نوی ادب" په تکل کې تر څه حده برياليتوب زمونږ په نصيب کېدای شي! اګر چې "نوې پوهنتانه" ښکلې موقف ته رسېدلې ده زه په خپل کار او زيار، فکر او ذکر د عمر په شپېتو ورځو چې په دې شغل کې تېرې شوې دي راضي يم، شکر باسم!

والحمدلله رب العالمين!!!

۱۵ د سرطان ۱۳۴۸

کابل - خادم مينه

* * * * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

افغاني ترانه

په زړه د ایشیا کې یو لال د بدخشان یم
افغان یمه افغان یم، افغان یمه افغان یم
روغ شوئ په عمرونو، پوخ شوی په عمرونو!
په منځ د کوهستان کې لوی شوی په عمرونو!
تاریخ ته د قومونو پخپله زه داستان یم
افغان یمه، افغان یم، افغان یمه افغان یم
دنیا شوه منوره زما له کهستانه!
نړی شوه بهره ور له دې باغو بستانه
اوچت له تولې ځمکې په بام ددې جهان یم
افغان یمه افغان یم افغان یمه افغان یم
قومونه د دنیا ټول بدل او را بدل شول
په ژرنده کې د دهر میده میده اودل شول
دا زه یم چې عمرونه ژوندی په یوه شان یم
افغان یمه، افغان یم، افغان یمه افغان یم

(c) ketabton.com: The Digital Library

بابل او نینوا ته، زما اورو نه لاړل
اتن خښي رو ماته زما فکرونه لاړل
تبلیغ د سرپتوب ته ورغلي ترجاپان یم
افغان یمه، افغان یم، افغان یمه افغان یم

د فکر انقلاب ما زاوړی دی جهان ته
بربښنا د سپینتي توري مې تللې ده اسمان ته
دهر ظلم په مخکې د عدل نګهبان یم!
افغان یمه، افغان یم، افغان یمه افغان یم

راسخ مې ملیت دی محکم مې قومیت دی
دښمن مې تل شړلی له خاوري په غیرت دی
ثابت په یوه حال یم زه قطب د اسمان یم
افغان یمه، افغان یم، افغان یمه افغان یم

۵ د سنبلې ۱۳۳۹ کابل

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کابل سیند

سپینې واورې چې اوبه شوې د پامیر په لوړو څوکو ترمې ترمې، لړې لړې، غلې غلې، څڅېدلې ډنډونو، کړنګونو، کمرونو او پاڼونو! رالوېدلې، رغړېدلې، څڅېدلې، بهیدلې څه له دې خوا، څه له هې خوا، رنځیري لښتي جوړ کړي د کلانونو، د غشاپولو، له څنګونو راوتلي له لښتیو نه شپېلۍ شوي، له شپېلو نه شوه خوړونه چې خوړونه شوه یو سیلاب په زوړونو کېدلي له پامیره هرې خواته، په سفر شولي رواني زغليدلي، ترهېدلي، له فراقه ژړېدلي له پنجشیره، له شتله، له غوربنده شوي رابښکته له میدانه له تنګاوه، له لوګره چې راتللي یو قوت شو په قوت بیا، د فطرت له لویه سره د وربښمین تنګي له لارې ننګرهار ته ووتلي د کونړ له سردرونه، د سپین غر له بناپېرونه د لغمان له بنکلو څوکو، په مستۍ راکوزېدلي

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کـــابل لاره یـــې طی کـــړه، د خیـــبر نـــه شـــوې ورتېـــرې
پېښـــور کـــې شـــنه باغونـــه کـــروندې یـــې جـــوړ ولـــې
ســـوات لـــه خپـــل جنتـــي مـــلکه، بـــاړه راغلـــه لـــه تیـــرانه
د کـــابل ســـره پـــه ګـــډه یـــې د ژونـــد ویـــلې بدلـــې
د کـــابل د ســـیند اوبـــه وې؟ نـــه د مـــور دخـــوا شـــودې وې
لـــه ســـینې د پښـــتونخوانه چـــې ســـیندونه بهېدلـــې
ودانـــي، میـــنه، نـــرمي یـــې وه لـــه ځـــان ســـره راوړې
چـــې پـــه هســـکو ســـختو غـــرونو کـــې یـــې لارې وایســـتلې
پـــه خـــوږه میـــنه وروړی شـــوې داتـــک پـــه ســـیمه ګـــډې
آباســـین لـــه ډېـــره عشـــقه خپـــلې غیـــږ کـــې ونیولـــې
مـــنظره د خوشـــحالي‌یـــې د شـــاعر د ســـترګو وړ وه
غـــرونه غـــرونه، لاتـــدې بـــاندې، پـــرزېدلې، هســـکېدلې
لـــه ازلـــه دا وروړې ده، تـــر ابـــده بـــه هـــم اوســـې
پـه هېـڅ ډانګ بـه بېلـه نشي، هر قـوت کـه بـاندې يلوسـې

کابل- ۱۳۳۹

(c) ketabton.com: The Digital Library

زلمیان

چې ویښ وو اوس یې وینمه ویده غونډې ښکارېږي
ځوانان چې لږ څه ګرم وو ساړه غونډې ښکارېږي
رښا یې چې به بدن کړه اورکي غونډې په شپه کې
افسوس دی چې پخپله اوس تیاره غونډې ښکارېږي
همسا غونډې چې سم اوتکیه ګاه وو دلوېدلیو
لیندۍ د بل د لاس شولې کاږه غونډې ښکارېږي
له ورایه ورایه غښتې وو د خبرو په کولو
چې ښه ورته نږدې شومه واړه غونډې ښکارېږي
د نس د درد خبرې وې د زړه له خوږه نه وې
دا ځکه شوه اوس غلي چې ماړه غونډې ښکارېږي
ټول شوي په ښانك وو د حلوا په تمه باندې
ګولـه چې په لاس ورغله خپاره غونډې ښکارېږي
فیشن باندې ځوانان دي، خو د فکر له پلوه
ماغزه یې که لږ وګورې زاړه غونډې ښکارېږي
لاهو پکښې پښتون دی پښتونخوا په ډوبېدو ده
زلمیان په دې سیلاب باندې سپاره غونډې ښکارېږي

(c) ketabton.com: The Digital Library

سرونه چې دعوه پکښې د مینې محبت وه
ساره شوه، خو په بل ډول تاوده غونډې ښکاریږي
په دغه انحطاط کې چې سودا د عیش و نوش کا
ماغزه کې تیک ونه بولې وراسته غونډې ښکاریږي
ددوه وتنګه یې پسرپښودو روان شو په خلورو
پخپله په لاژنه دروغې رانده غونډې ښکاریږي
مراد چې لنه کوم ډنډه د ملت که ایستل وو
زلمیان پکښې پخپله اوس پراته غونډې ښکاریږي
پیمان یې مات په خونه د ساقي په پیمانه کړ
طفلان دي، خو په ښه لې پاخه غونډې ښکاریږي
مزه د محبت صدق و صفا یې پاتې نه ده
غلط وریاندې نه شيء چې خواږه غونډې ښکاریږي
که خوتنه وینده شول په زړګونو راوپین شوي
خادمه پخواني وخت په واته غونډې ښکاریږي

جلال آباد. ۱۸ د دلوی — ۱۳۴۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

د خوښۍ دنیا

هیڅ غمونه پکښې نشته د خوښۍ ډکه فضا ده
خلك وایې چېرته لرې یو جهان دی د ښکلاو

—١—

ګلان شته دي بې اغزیو، خمر شته دي بې خماره
آئینې د زړونو صافې دي له زنګ او غباره
هر سړی پخپله ژوند کا، خو د بل رضا دپاره
یارله یار سره یاري کا ګټه نه کوي له یاره
ژوندهمدغه دي، خو هلته د ژوندون بله معنی ده
خلك وایې چیرته لرې یو جهان دی د ښکلاو

—٢—

هیڅ غمونه پکښې نشته عجیبه شانې جهان دی
په کینه څوك نه پوهېږي، خو یو عشق د انسان دی
ټل خوښي ده خوشحالي ده هر سړي پکښې کامران دی
هره ورځ د وصل شپه ده نا اشنا پکښې هجران دی
اوړي ژمي پکښې یو دی په یوه شان یې هوا ده
خلك وایې چیرته لرې یو جهان دی د ښکلاو

—٣—

دنګې دنګې، لوړې لوړې مانۍ هر چېرته ولاړې
ټول باغونه کروندې دي چېرته نشته څمکې شاړې

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ارم بلبلې سرې ګرځي تکې سپینې جګې غاړې
سرې خولګې لکه د زرګو ښویه پیه لکه خاړې
یارانې دي، تماشې دي، درقیب خونه تالاده
خلک وایي چېرته لري، یو جهان دی د ښکلاو

—۴—

نه مریض نه مفلسی شته نه ظالم او نه مظلوم شته
چې څه دي سم سمکی دی نه حاکم او نه حکوم شته
نه ضرر او نه ازار شته نه دبدو چېرته نوم شته
هر یو کس په خپله ژوند کا نه خادم او نه مخدوم شته
کار د هر چا وظیفه ده بې تکلیفه مشغولاده
خلک وایي چېرته لري یو جهان دی د ښکلاو

—۵—

دې وطن د پیاره کار کا، نازنینې ملک خویه
شکرلبې مه جبینې عنبرینې سنبل مویه
نرمې نرمې پاکې پاکې ښکلې ښکلې خنده رویه
تویېږي ګلان له خولې نه ګل خندانې سمن بویه
د ژوندون صحنه تماشه ده سینماده
خلک وایي چېرته لري یوجهان دی د ښکلاو

—۶—

نر او ښځه هلته دواړه یو خاوند بله مېرمن ده
واک د خان د هرچا خپل دی له قدیمه، نه چې نن ده
ژوند په مینه همکاري دی د اجبار تولنه لمن ده
ښځه کډه د چانه ده، بلکه (مېړ) او (مهرمن) ده

(c) ketabton.com: The Digital Library

یــو ســکون دی تســلي ده د ژونــدون یــوه مســکاه ده
خلــك وایــي چېرتــه لــرې یــو جــهان دی دښکـــلاو

—۷—

رقــابت خــو پکښې شته دی خــو د علــم او د کمــال دی
سرېتوب هلته معیــار دی چې سرې وې هغــه سیــال دی
تــول د هر سرې معلــوم دی گــه خــور دی اوکــه مثقــال دی
یــون د تولــو یــو طــرف دی یــو هــدف یــو ایدیــال دی
هلتــه کفــر بــې کــاري ده نــاپوهــي لویــه بــلا ده
خلــك وایــي چېرتــه لــرې یــو جــهان دی د ښکـــلاو.

—۸—

هیڅ بې پلاره یکښې‌ښانه شته هر یو مشر هلته پلار دی
هــره مشــره ښځه مــورده عجیبــه شــانې روزگار دی
دمیــرہ پــه لاس کــې نــه دی پــه خپــل لاس د ښځې کــار دی
داسې نــه چې گونــدې ښځه او مــاشــوم د اوږو بــار دی
غــم خــوړ شــوی دی لــه ســره لــه غموخــالي دنیــاده
خلــك وایــي چېرتــه لــرې یــو جــهان دی د ښکـــلاو،

—۹—

نــه آهونــه شــته د کونــډو نــه ژړاد یتیمــانو!
نــه د عــوې نــه مدعــي شــته نــه پــروا دحاکمــانو
طبیــب گرځي پــه نــاروغو نــه نــاروغ پــه طبیبــانو!
د خــوارۍ مسخ نیــوی شــوی چــاره شــوې د خــوارانــو
پــه هــر زړه کــې بــل دپــاره د خوښیــو تمنــا ده
خلــك وایــي چېرتــه لــرې یــو جــهان دی د ښکـــلاو

(c) ketabton.com: The Digital Library

—۱۰—

ږدې سروند یو یې فکر د پرلاسونه یو یې کار دی
ترقي یې مدعا ده چېرته کلي او که ښار دی
په سر د اتفاق درومي جوړ دزانو یو قطار دی
د مشري دپاره فکر او عمل هلته معیار دی
په وینا د پرو خلکو د مشرانو امنا ده
خلک وایي چېرته لري یو جهان دی د ښکلاو

—۱۱—

یوه نسوي جامعه ده او یو نسوي یې انسان دی
په همدې ځمکه اوسېږي خو او چت لکه آسمان دی
په یو فکر خو روان دی خو دافکر هم روان دی
هم ثابت دی هم سیار دی لکه ځپلنه دا جهان دی
له قومو یې جوړه شوې د وحدت لویه بنا ده
خلک وایي چېرته لري یو جهان دی د ښکلاو

—۱۲—

لکه کوچ دا جامعه ده چې وتلې له شودو ده
ګڼینې دي د عسلو ډکه پکه له خوږو ده
نتیجه دواړه فکر او د انسان د فلسفو ده!
ودانې او ارتقایې و انسان وته آرزو ده
د تاریخ د ارتقا له مراحلو نه پیدا ده
خلک وایي چېرته لري یو جهان دی د ښکلاو

کابل د ثور اول ۱۳۴۱

(c) ketabton.com: The Digital Library

انګرېزه توبه

تا ملستونه ددنیا کړه ریزمریزه توبه
انګریزه توبه

—۱—

د پوهې غر دې پر آسمان دی وار علم درته حیران دی
هر توانا درته ناتوان دی دجهان اس کړې حرکت ستاله مهمېزه توبه
انګریزه توبه

—۲—

که په دوستي وي که په جنګ له خپل مطلبه نکړې څنګ
کارونه تل کړې په نیرنګ توبه، توبه شه ستادعقل له جنګریزه توبه
انګریزه توبه

—۳—

کله زمري شې په حمله کې کله ګیدړ شې په حیله کې
د پر دي ګیر کړې په اسره کې دبردې قربان شوه د سروشوندوله مکېزه توبه
انګریزه توبه

—۴—

کله د مورنه مهربان شې کله خیرخوا هه دانسان شې
کله شې دوست او کله وران شې کله شې زیات له هلاکو او له چنګېزه توبه
انګریزد توبه

(c) ketabton.com: The Digital Library

انگریزه تویه

—۵—

ددې دنیا رنګ دې بدل کړو   چې نه شو سم هغه دې دل کړو
یا دې ښکاره یا دې په چل کړو   پښتون دې تېر کړلوله خپله تیغه تیزه تویه
انگریزه تویه

—۶—

ټولې دنیا سره یو څه شوې   خو پښتونخوا سره ښه نه شوې
مونږ نه پوهېږو دا په څه شوې   دې جهنم ستا د سینې له اوره تیزه تویه
انگریزه تویه

—۷—

محاصره دې له هر خوا کړو   هم له مادې هم له معنی کړو
ورور دې له ورور ځینې جدا کړو   ډېره تویه ستا د نفاق له تخم ریزه تویه
انگریزه تویه

—۸—

یا به رنګ کېږي ستا په رنګ کې   یا به دل کېږي ستا په جنګ کې
"خادم" درغلی دی په جنګ کې   جنګ خو دې سخت دی خوله رنګه دې رنګریزه تویه
انگریزه تویه

کابل - خادم مېمنه
۱۶ د حمل د شپې ۳بجې ۱۳۴۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

د خلکو خدمت گار

زه څه ووایم چې څه او د څه کاریم — خو د تللې قافلې د پښو غبار یم
د فطرت باغوان کرلی یم پخپله — په دامان کې غوړېدلی لاله زار یم
ځانګې نه راماتوم چې میوه وخورم — چې مېوه نثار وی هغه شاخسار یم
ګلان اخلمه د ګلو په بدل کې — سوداګر نه یم د ګلو خریدار یم
ماڼونه یم چې د بل په اوږو سپور ځي — د کښتۍ غوندې د خلکو باربرداریم
زهیرېږمه چې څوك رانه ازار شي — څه که خپله زه د خپلو نه ازاریم
عشق او مینې په یوهسې ځای قائم کړم — خوښ پتنګ او سمندر غوندې په ناریم
د سرو شونډو او سورمخ له ډېرې مینې — منت باره د ګلشن او د انګاریم
چې له ښکلو ځني طمعه د وفا کا — ساده لوحه روهیلی د ننګرهار یم
بې له عشقه مې څه عیب او څه ګناه ده — معترف په دغه تورد توره دار یم
که په لار د عشق کې وژاړم وچاته — په رښتیا به دروغجن په دې اقرار یم
د خودۍ او خود دارۍ له برکته — په ګومان د ډېرو خلکو دنیا داریم
طوفانونو جګړونو ته د دهر — چې سر نه ښکته کوي هغه کهسار یم
مخ مینځې د ګلو کړم په شان د پرخې — ساتندویه د خپل بوټي لکه خاریم
ازاده یم له همه وارو قیدونو — بې له دې چې یم سړی او سړی چار یم
که څوك مینه مرض بولي نو بېشکه — زه د مینې په مرض باندې بیمار یم
زړه مې پسته خزانه ده د لعلونو — پروت په خپله خزانه لکه ښاماریم
یا مهتاب یم یا افتاب تندرنیولی — یا چې ځان ته سوزي شمعه د مزار یم
کاروانو نه قافلې لاړې په مخکښې — په ایرو کې ترینه پاتې سورانګاریم
چې د تللي کاروان پل ګوري په شپه کې — و هغو ته لکه سترګه د سهار یم

چې معراج د سرېتوب ته ځان زینه کا
زه "خادم" د هغو خلکو خدمتګار یم

کابل د جدی ۲۶ شپه - خادم مینه ۱۳۴۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کابل واوره

زري شال د نمر اوچت شو   ورکې لرې منظرې شوې
فضا سپينه شوه ناڅاپه   په آسمان وريځې خپرې شوې

سپينې واورې دي وريږي
زړه له يخه مې رپېږي

پشم پشم سپين بخري!   په فضاکې سره بنوري
د فطرت د ژې غيبي دي   له اسمانه چې را اوري

سپينې واورې دي وريږي
زړه له يخه مې رپېږي

غرونه سپين شوه سمې سپينې   پکښې وره کې شولې لارې
پټ په سپينو پاغوندو کښې   هريو شي شو په يو وارې

سپينې واورې دي وريږي
زړه له يخه مې رپېږي

سرکونه واړه سپين دي   لوړې لوړې ماڼۍ سپينې
سپين ښاخونه دي د ونو   د مالوچو که يې وينې

سپينې واورې دي وريږي
زړه له يخه مې رپېږي

(c) ketabton.com: The Digital Library

یــــوه ســـــپینه مـــــنظره ده کـــه اســـمان دي او کـــه مځکـــه
چپـــرته ځـــای د ناســـتی نشـــته مـــــرغی نـــه الـــــوزي ځکـــــه

ســــــــــپنې واورې دې وربـــــــېږي
زړه لـــــــه یخـــــه مـــــې رپـــــېږي

قرمـــــري کـــــړه ســـــپینو واورو د خـــــو بـــــانو ســـــپین مخونـــــه
یـــو پـــه ســـله اثـــري شـــوو نـــــن د بنکـــــلو نظـــــرونه

ســــــــــپنې واورې دي وربـــــــېږي
زړه لـــــــه یخـــــه مـــــې رپـــــېږي

نقـــــر یـــــي وطـــــن د اوړي پـــه غـــنمو طـــلا کـــار شـــي
خـــو لـــه دې ســـپینو او ســـرونه تـــور ســـکاره زمـــا پکـــار شـــي

ســــــــــپیني واورې دي وربـــــــېږي
زړه لـــــــه یخـــــه مـــــې رپیـــــېږي

هـــای غـــریب یمـــه بـــې وزلی پـــلار مـــې نشـــته دي یـــتیم یـــم
اوړی ژمی پـــه عـــذاب کـــې د ســـعیراو د حجیـــم یـــم

کونـــــډه مـــــور مـــــې راتـــــه ژاړي
خویـــــندي ورونـــــه مـــــې رانغـــــاړي

(c) ketabton.com: The Digital Library

وطنه ګران وطنه!

تاج دایشیاجنت د مخ یې د جهان وطنه!
وطنه ګران وطنه!

ته یې ځانګو ښېشکه، د آریین د نژاد
اوله خښته یې ته د تمدن د بنیاد
اوسه ودان ژوندي دې واړه فرزندان وطنه
وطنه ګرا ن وطنه!

ستا توریالو زامنو او پاك لمنو لوڼو
دنیا تابع کړېده په خپلو ښو خویونو
یوځل به بیا کړي تمامي عالم حیران وطنه
وطنه ګران وطنه!

د خپل پلرونو غوندي، په شجاعت او ایمان
ستا په خدمت کې به کړو مونږه سرونه قربان
دا وظیفه ده له ازله د افغان وطنه

(c) ketabton.com: The Digital Library

وطنه ګران وطنه

لـــه ســـره تـــیر یـــو پـــه تـــا ښکلـــي زیبـــا وطنـــه
داغ دي پـــــه زړه لـــــرو مونـــــږ د اعتـــــلا وطنـــــه
کـــړو بـــه جلبـــل پـــه اور د مینـــي ســـتا کـــي ځان وطنـــه
وطنه ګران وطنه

د یـــوه پـــلار یـــو زامـــن، یـــو مؤمســـلك او ائیـــن
ټینـــګ پـــه یـــوه اعتقـــاد یـــو د اســـلام ښکلـــي دیـــن
لکـــه ســـیلاب یـــود مقصـــد پـــه لـــور روان وطنـــه
وطنه ګران وطنه

یاد داشت: دانظم سهواً د اتم ټولګي د قرائت په کتاب کې د بینوا په نامه چاپ شوی

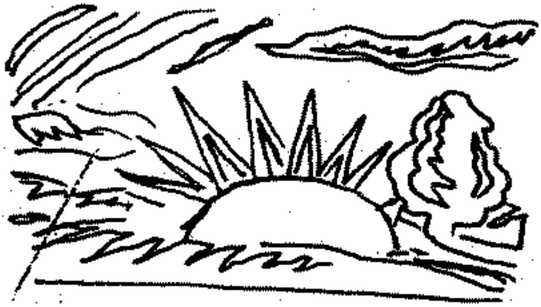

(c) ketabton.com: The Digital Library

سینما ده سینما

جوړه نوې ساحري شوه په جهان کې یې غوغا ده
هلې زرکوئ چې درومو، سینما ده سینما ده
طالبان له مدرسې نه ډلې ډلې ورته درومي
پېغلو ځان ورته سنبال کړ غلې غلې ورته درومي
مېندو ووړ اولاد ویده کړ مخ مینځلې ورته درومي
د رادیو د خولې خبر دی ډېره ښکلې ډراما ده
هلې زرکوئ چې درومو سینما ده سینما ده
چا پیسې ورته په پور کړې چا پیدا ورته په غلا کړې
چا د مال په خر خولو چا له بلې خوا پیدا کړې
مېرمن سرې دا توري سترګې خپل خاوند ته په ژړا کړې
په قرضونو کې یې ډوب وي نن اخستې یې تنخوا ده
هلې زرکوئ چې درومو سینما ده سینما ده
د صنعت سوداګري ده د هنر ګرم بازار دی
دا د علم معجزه ده چې ناپوه وي پکښې خوار دی
د تهذیب په وسله جنګ دی نوی عصر نوی کار دی
که لر ځیر شې د پردې نه ها خوا بله تماشا ده

(c) ketabton.com: The Digital Library

هلـــیٔ زرکـــویٔ چـــې درومـــو ســـینما ده
دلتـــه جنـګ دلتـــه جـګړه ده دلتـــه فـــن دلتـــه هـــنر دی
دا مثـــال د حقیقیـــت دی رانـبکـــل شـــوی چـــې منظـــر دی
د لـــري بـــري خـــبره دې جـــهان کـــې لکـــه نمـــر دی
د قـــوت لـــه وســـائلو یـــوه مـــال بلـــه معنـــی ده
هلـــیٔ زرکـــویٔ چـــې درومـــو ســـینما ده
غلبـــه پـــه علـم بویـــه هـــم پـــه مـــال هـــم پـــه معنـــی کـــې
څوك لـه عقلـه چې مغلوب شي تینـګ بـه نـه شـي بلـه خواکـې
د صـــانع عکـــس ښکـــاریږي د هـــر فلـــم پـــه رنـا کـــې
عـــاقبت بـــه یـــې څه حـــال شـــي "د خـــادم" دغـــه ســـودا ده
هلـــیٔ زرکـــویٔ چـــې درومو ســـینما ده

۲۸ د دلوی ۱۳۳۹

(c) ketabton.com: The Digital Library

پس له مرګي

پس له مرګي مې يو ځل سر کړئ اوګجت   ګوندې پښتون چېرې مور شوی وي تول
څومره به ښکلې د وطن وي فضا   چې به پښتو سره جوړ شوی وي تول

وطن ته

اه په خدمت دې بريالی نه شومه   وطنه ځکه چې سړی نه شومه
باران د اوښکو به په ښار وکوم   باغوان به شم که توريالی نه شومه

هسکوالی

شان د پښتون چې هسکولی نه شي   په اوروپيست سرګرځولی نه شي
بې له پښتو نه د ژوندون څه مزه؟ "خادم" په دغې پوهېدلی نه شي

صنعت او تجارت

په صنعتي دنيا کې زياته نه ده   که تصنع پکښې څه زياته شي هم
تا جر له بنايي چې دې ګټه وکي   که د ربتيا خونه ميراته شي هم

تجدد

يو جنټلمين ويل مسجد ته مه ځه   بل راته وويل حجره څه کوي
ما د مېلمه ورته خبرې وکړې   ده راته وويل ميلمه څه کوي

غټوالی

ځان خودې غټ کړو خو لږ پام دې اوسه   دا خلک غټو ته په غټو ګوري
خوږ خو له کانو څخه ډک دی مګر   خلک "سيری" منځ کښې د ګټو ګوري

(c) ketabton.com: The Digital Library

نوې ترقي

ترقي شوه چې زلمی صاحب دفن شو بې فکري پخپله فکر دو طن شو
د مسکو د چانس دپاره کمونست وٌ دیموکرات شو چې یې وارد واشنگتن شو

د ژوند اوبه

د ژوندون لاز ده مشکل گذاره هو شرط یې دادی چې ته به درومې
د ژوند اوبه دي تپه تیاره کښې خوکه ته درومې نو څه به مومې

هوښیار او حکیم

فکر دځان کوه وطن څه کوې یوه حکیم ته بل هوښیارو ویل
لویې په کار او په لوی فکر کښې ده دغه حکیم ورته په جار وویل

کابل دلوه ۱۳۴۰

زمونږ زلمی

هېواد مایوسه شوله ځوانه ځنې ځوان نا امید دی له اسمانه ځنې
دا به لادومره خطره ناکه نه وي پاس یې مشکل دی له خپل ځانه ځنې
له دغې ځمکې تر اسمانه نرې دغه پراخه او روښانه نرې
زمونږ زلمی لره صحنه ده د سوال دا همت باندې ودانه نرې
وایې چې ځوان یمه ځوان نه پېژني جهان کښې گرځي جهان نه پېژني
تاریخ خو پیژني او جبر یې هم خو دتاریخ قهرمان نه پېژني

(c) ketabton.com: The Digital Library

بدبخت قوم

ای پـه بدبخـتوکې بدبخـتـه قومـه   پـه معـنی لـوړ پـه ظاهـر پـسـتـه قومـه
پـه بدبختی مـې دې یقیـن وشـو لـو   زمـا نـاپوه خـواره کـم بخـتـه قومـه
څوک چې ارزو ستـا د خدمت وکوي   هغـه لـتـاهم شـي بـې دسـتـه قومـه

کابل - ۱۰ د دلوی ۱۳۴۰

کار او ژوند

کـــار کـــوه کـــار کـــوه چـــې کـــار ژونـــدون دی
هغـــه چـــې کـــار نـــه کـــوي ژوند یـــې زبـــون دی
کـــار وظیفـــه ده لـــه حرصـــه پاکـــه
چـــې هیـــردې نـــه شـــي عـــالي مضـــمون دی

ځوان او قوم

ځـــوان د قـــوم ســـرمایه ده   هـــای افســوس کـه شـي راکـده
لابـــتره بـــه تـــرې دا وي   چـــې راکـــده شـــي فاســـده

قام او اخلاق

قـــوم نـــوم دی د اخلاقـــو چـــې افـــراد وکـــې شـــریك وي
څـــه کـــه وینـــه یـــې د فـــرانس وي پـــه اخلاقـــو چـــې بـــلژیك وي
چـــې د بـــل پـــه لاړو لونـــد شـــي ایـــزنها ورشـــي جـــرمن تـــه!
یابهـــرام د خوشـــحال زوی شـــي بـــد نـــامي پـــریږدي وطـــن تـــه

(c) ketabton.com: The Digital Library

پردی رنګ

ځان ته خپل تیا تر جنور کړه! د پردي سینما څه کړې؟
په پردي رنګ کې رنګ نه شي که د قامه سره ښه کړې
پردی رنګ سړی بدرنګ کا که لږ فکر باندې وکړې

د قام سره مینه

بې تاثیره چې تري څوك خلاصېدی نه شي
یو ژبه بل مکتب بل سینما ده
که پردي وي په پردي رنګ کې راغلي
دا څېزونه د یو قام په ځان بلا ده
خپل لباس او خپل اساس درته په کار دی
که دې مینه د خپل قام سره رښتیا ده

کابل - د ۱۳۳۹ دلوه

خپل آس

درته نه وایم چې خپل خره باندې تینګ شه
تېرې راکوز شه خو په خپل اس باندې سپور شه
پردې کټ دنیمې شپې دی که پوهېږې
ته خاوند د خپلې مینې او د کور شه

۲۹ د دلوی ۱۳۳۹

(c) ketabton.com: The Digital Library

لتون

د مشرکشـــر د لیـــدو دپـــاره! د صحبتونـــو اوریدو دپـــاره!
زه په سود اومه چې چیرتـــه ولاړشـــم په مخکې ودرشه که بیرته ولاړ شم
یـــوه زلمـــي راتـــه هـــوټل وښودو بیـــل د کلـــوب راتـــه درشـــل وښودو
هلته یـــو زوړ و دراديـــو څه نـــه وو دلتـــه شـــطرنج و د لیـــدو څه نـــه وو

مـــا ویـــل چیرتـــه ده حجـــرې تـــه ځمـــه
یـــا د مســـجد خـــوا کـــې دېرې تـــه ځمـــه

کابل- ۲۵ د دلوی ۱۳۳۱

حجره

ستـــا پـه لمن کې همتونه شوو لوي واړه واړه غونـــدې ســـرونه شـــوولوي
تـه وې زانـــګو د غـــیرت طفـــل لره دلتـه د قام کوچني خوبونـه شوولوي
پښتـــو لـــه تـــا نـــه هـــم خفـــه ده ګوره چې تاکې نوي فساد ونه شوو لوي
کتـــاب راتول شـــو د پښتـــو د قصـــو حجرې د چرسو چلمو نه شوو لوي

کابل د دلوی ۲۸- ۱۳۳۹

(c) ketabton.com: The Digital Library

ماشيني سړی

له حجرې جماته لرې له دېرې نه خبر نه دی
بنه زلمی دی خو افسوس دی چې زمونږ له ټبرنه دی
مغربي فيشن کې طاق دی عجيبه شاني ګرځي
د خبرو سره خوځي ته به وايې چې ګله ږدي
دی زمونږ دا کا زوی دی خو پرديو سره لوی شو
چې د چا سره لوی شوی د هغو په خوی او بوی شو
چې د قام وطن خبرې ورته وکړې خفه کېږي
خلك د ده او دی د خلکو په خبرونه پوهېږي
ماشيني غوندې سړی دی د دفتر د چلېدو دی
نور اميد ترينه ونکړې چې د غرونو د ختو دی
کابل، جوت ۱۳۳۹

محمود او اياز

دمينې او روستا په سينه کې دخلکو کور وستا په سينه کې
اياز دې پر ېښود محمود دې لاړې پټ کړې وطن بيا په درونه کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴۵

غزل

چې وخت وي ګلان وسپړي ګلونه په ګلشن ښه
ګلاب ښائيسته رامبيل ښايسته چمبيل او نسترن ښه

راځي چې ورله ورشو د کوکيو په موسم کې
کابل نه ښايسته شوي دی هرات او کتغن ښه

چمن به ګلو ښه ښکاري که ګل په ګلبدن کې
تازه د ګلولښتې چې اغوستي پېرهن ښه

بلبل نه يم چې ووايم نغمې په ګلشنونو
ګلشن زرغونول غواړم د خپل شعر په فن ښه

د چين د ښاپېرۍ غوندې به جوړه مو پښتو کړای
که ټوله پښتونخوا کښې مو لېدلای قدرمن ښه

خادمه که فرصت درته په لاس وای دره غلای
ګلان به دې د شعر وای کرلي په وطن ښه

کابل: ۱۵ د جدی ۱۳۴۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

غزل

(د جهانزیب په مینه)

زیبا ګلونه جهانزیب په پښتونخوا کرلي،
تازه بڼونه یې په مینه د بابا کرلي،

بلبلو ځئ هغه چمن له چې صیاد نه لري
بې له اغزو ګل یې په سوات کې تن بیا کرلي

ښکلی وطن ښکلی پښتون ښکلې پښتو ده پکښې
یا په وربل ښکلي ګلونه دي لیلا کرلي

د عشق او مینې په هواد او د مکیز په سیمه
ګل خندانې د اګلونه په خندا کرلي

قربان د هغه پاکې خاورې د آدم نه شمه
چې درخانې پکښې ګلونه د وفا کرلي

طوطیان به پورته دادم د هغې څمکې نه شي
چې بې ګلونه د نغمو پکښې پخوا کرلي

د افغان زیبه ته باچا وې چې ګلشن دې که جوړ
"خادم" ته ګوره چې ګلان یې په بېدیا کرلي

کابل: د جدی ۱۸ شپه ۱۳۴۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

غزل

نه شته یارمې نه شته چې وربل په وروځو خور کړم
تیک د چا دپاره د جبین دپاسه سور کړم؟
نه مې رسي لاس د خدای په چارو بارې څه کړمه؟
ښکلي د تقدیر په تندي باندې څنګه نور کړم
هر څه چې پیداشي خو چې ژوند دی هغه نه شته دی
نه پوهېږم څله او د چا دپاره کور کړم
څه به خوشالي د پابسته وي د قصاب په کور
خوله چې وازومه په زړګي باندې مې زور کړم
سخته بې ننګي شوه د پښتون بابا په سینه کې
چا ته څولې واچوم او چا وته پیغور کړم
تنګه دائره کړه غمازانو د ژوند ون په ما
سوی زړه "خادمه" بې نغمو په څه ټکور کړم

کابل جدی: ۱۳۴۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

غزل

ځمه د کابل له سیمې سپینې واورې شوې دي
سرې باغچې د ګلو په باګرام تیارې شوې دي

دغه دروبنان ځمکه ده هورې د پښتو په زور
غټې د غرور ککرې ښې هوارې شوې دي

باغ او ځمکه شته دی خو بهار او هنګامه نشته
دلته د بلبلو ترانې کرارې شوې دي

شمعه په سلګوده انجمن په خپرېدو کې دی
شوخې تېزې سترګې د ساقي خمارې شوې دي

مُی شته په پیاله کې خو مستي د جنون نه لري
اوس له میخانې نه هدیرې ته لارې شوې دي

یومې ځۍ ښېبوې ته د توکل او سید کمال کره
سرې بلې لمبې د نغمو دلته خاورې شوې دي

اورد مینې مرشبو د هسبواد د زړه په خونه کې
دا په پښتونخوا "خادمه" نوې چارې شوې دي

جلال آباد : ۵ د دلوی ۱۳۴۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

غزل

خوله مې ترخه ده زه په نورو خوږو څه پوهېږم
په غم کې ډوب يم د ساحل په مزو څه پوهېږم
چې رقيبانو سره وخاندې په مينه هوس
بيا راته وګورې په داسې کتوڅه پوهېږم
که راته سُر په سپينه خوله د غمازانو کړې فاش
سر درکولى شم په نورو قصوڅه پوهېږم
خو راته ووايه چې ياريم نو لاړار د څه دی؟
د شونډو لاندې دې په (نه) او په (هو) څه پوهېږم
له دغه سم پښتونه څه شې په غمزو غوارې ته!
چې سم نه وايې په وينا د ښو څه پوهېږم
لکه بلبل سوری په خار د ګل په مينه کې يم
په زخمي زړه خادمه بې له ګلو څه پوهېږم

جلال اباد ۷ د جدي

(c) ketabton.com: The Digital Library

غزل

ډېره مې کړه ټينګه ژړا نوره ټينګېدی نه شي
راچې شي بانوله اوښکې هسې درېدی نه شي

دومره رقيبانو مې په زړه داغونه ايښي دي
ډېره مې ده داغ ديار د لاس به پکښې ځی نشي

سرې سکروټې وګورئ د خولې نه چې باد ېږي
سرې بلې لمبې د غره په زړه کې ځائيدی نه شي

سسته د غيرت ستنه شوه ای خاونده خير وکې
دا لويه ماڼۍ بې له دې ستنې درېدی نه شي

خپل ورته له يو پلو پردی ورته له بل پلوا
واړه د ښمنان شوه پښتانه لاره مونده ی نه شي

ای خيبره جګ شه پښتونخوا د مخ دسيمې نه
پوزه د دوه سترګو منځ کښې غرونه جوړېدی نه شي

دا غرې مې په غوږ صبا "خادمه" له ها تفه شو
قوم به باقي وي پښتونخوا محوه کېدی نه شي

کابل - ۱۳۴۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

فرعون ته خطاب

عدالت ورته ښکاربږي ستا ظلمونه چي لږ څښر شي
اى فرعونه ناموره ! دا مخلوق درپسې ژاړي
تا خدايي په خلکو کړله خو ددوى روزي رسان وي
دا خدايان هم خدايي کاندي هم روزي له نورو غواړي

کابل ۱۳۴۰

د ننګرهار پوهنتون

چي بادشاه و محمد ظاهر افغان پوهنتون د ننګرهار شولو اعلان
په دې وخت کې وسردارصدراعظم خادم وښودو تاريخ چې و اغښم
ښباني د نوي عصر د سحردي له سپين غره په پاميرڅرېکي دنمردي
۱۳۴۱ هـ ش - کابل خادم مېنه

(c) ketabton.com: The Digital Library

انګریز او پښتون

انګریز وایي چې زه خداې ددې جهان یم
وایي روس چې نور څه نشته زه انسان یم
اوس دخداې او د انسان په منځ کې جنګ دی
زه حیران ولاړ په غم کې د خپل ځان یم
چې نه خداې او نه انسان یمه نو څه یم
له خاونده تښتیدلی یو حیوان یم
چې انګریز په جهان وي پښتون به نه وي
تښتېدلی دابنده دی له سر کاره
پرې یې بندې تولې لارې دژوندون کړې
په هر خوا چې درومي نشته چېرې لاره
بندګي هومره ګنده شرمندګي شوه
چې نورخداې هم چېرې نه غواړي بنده څوك
خو انګریز د خداې وکیل دی په دنیا کې
چې پیدا کاندي خپل ځان لره ګنده څوك
په نامه د بندګی ګندګي غواړي
دغه کاردی په نړۍ کې د شیطان
په تبلیغ د پاك یې وښیې عالم ته
په دغه پلمه یې جوړ که پاکستان

کابل ۱۵ د جدی ۱۳۴۱

(c) ketabton.com: The Digital Library

دعا

خدایه پښتنولره ورکړې ښه نظام
دغه ده دعا زما کرم یې صبح وشام

ژوند مو بې نظامه دی روح مو نا ارامه دی
ای خاونده کله به، وي دغه ارام

یو قام او نژاد یو مونږ نه خوریږو یو په بل
وګوره دا حال زمونږ بدموښه انجام

یاحق د پښتون نشته یا نشته پښتون چرې
دی په ازادۍ کښې اوس څله دی غلام

شمعې له پتنګ شولو ګل باندی بلبل مین
زه په خپل مریض لغړ وږي تږي قام

هغه ویښې زلمو لره څوك چې په دې راز وي پوه
زه "خادم" په ډېر نیاز وایمه سلام

۱۳۳۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

دی څوك و؟

لیلا یي په محمل کې وه مجنون یې نه و دی
محفل د زبیدي و خو هارون یې نه و دی
له شورد اباسیند نه مې نغمې کړې ورته سازې
کوکچه مې پرې ورسمه کړه جیحون یې نه و دی
کلي د پښتونخوا د خزانو یې وه په لاس کې
روزل یې ترینه نه کېده قارون یې نه و دی
کتاب د سیاست او ریاست یې و په غېږ کې
افسوس چې د لوستلو افلاطون یې نه و دی
اعجاز د شاعرۍ مې ورته راوړ له اسمانه
قابل د پوهېدلو د مضمون یې نه و دی
هوما ورله په سر باندې نیولی تاج د بخت و
یا ماو گشتاسپ وفریدون یې نه و دی
لښکر د همتونو غیر تونو وریسې و
سري د پښتونخوا و خوپښتون یې نه و دی
جنت د سعادت او نیکبختۍ یې و په مخکې
راضي له انحطاطه په ژوندون یې نه و دی
حشرونه قیامتونه د نهضت یې منتظر وو
لایق د لاړښوونې او لمسون یې نه و دی
خدمت مو په اخلاص د وروروولۍ ورته تقدیم کړ
حاجت یې ورته نه لاره مرهون یې نه و دی

کابل - ۱۰ حمل ۱۳۴۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ژوندانه طلسم

اوس د چانه [1] چاته وژاړم فریاد کړم
او د چا د لاسه خاوري په سر باد کړم
شني لوخړې سري لمبې مې ځي له سره
څلو ښت کاله زحمتونه چې رایاد کړم
ما اباد ورته رنګین باغ د پښتون کړ
دوی په داسې بې رحمۍ ولې برباد کړم
زه بلبل و مه ثنا مې کړه د ګلو
په نغمو کې نښانه ولې صیاد کړم
نتیجه د تولو دا وه چې یې وینم
ای فلکه ستا له جوره تاته داد کړم
چې په کار او په خدمت او هنر نه ده
د بنادیو امید څنګه زه بنیاد کړم

---

[1] دا نظم د هاغه وخت یادګار دی چې خادم له پښتو ټولنې استعفا وکړه۔

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵۶

دا ژوندون دی که طلسم که جادو دی
چې په علم نه حل کېږي څه ایجاد کړم

غرونه یو سوري کوی شیرینه بل وري
زړه مې نه شي تینګېدی که یې فولاد کړم

په ژوندون کې هسې تنګ شومه چې وایم
یاد تازه د وروستني وار د فرهاد کړم

چې ګلان له تندې سېزي خار زرغون کا
ددې نمر[1] په وړانګو څنګه اعتماد کړم

ټولې سوبې د چا نه دي روزي شوې
ځان به خاورې کړم خو دا کور به اباد کړم

چې د خدای بنده صلا د عدل او داد کا
زه ځادمؑ تا سو په څه ګناه هېداد کړم

کابل ۱۰ د سرطان ۱۳۴۲

---

[1] نمرد شمس مرادف او دهغه وخت کوم نامه او حادثې ته اشاره ده - م

(c) ketabton.com: The Digital Library

هوسېږم

ماشـــوم يمـــه پرويـــن[1] او ثرياتـــه هوســـېږم
د ځمکـــې نـــه مـــايوس يمـــه فضـــا تـــه هوســـېږم
دا ښکلـــې سـپوږمۍ وينمـــه د شـــنه اسمان پـــه منځکـښې
واوي ده، ګلالـــۍ- زه يې ښکلاتـــه هوســـېږم
د نمـــر پـــه بېعدلـــۍ مـــې زړه لـــه ورځې ځنـــې تـــور دی
د تـــورې شـــپې ســـکوت چپـــې چپتيا تـــه هوســـېږم
پـــه دې خـــره دنيـــا کـــې تـــور او سپين نـــه معلومېږي
چـــې حـــق کـــا آفتـــابي،هغـــې رڼاتـــه هوســـېږم
کرلـــي چمندونـــه، ســـره ښونـــه د کوکيـــو!
ګلشـــن راځنـــې پـــاتې شـــوې،بدياته هوســـېږم
دا هـــره ورځ چـــې وينـــم لـــه پـــرون نـــه وي بـــتره
کـــوچنـــی يمـــه چـــې نـــن پســـې صبـــا تـــه هوســـېږم

(کابل ۱۵د سرطان ۱۳۴۲)

---

[1] پروين د مجروح لور او ثريا د خادم لور ده چې دواړه د خادم په استعفا خوايدي وي

(c) ketabton.com: The Digital Library

پښتون دې ولې کړم

چې خوښ دې مجنون نه ؤ مه مجنون دې ولې کړم
د لطف په خندا سره مرهون دې ولې کړم
چې ماته دې په زړه کې د خوښۍ اراده نه وه
په دومره بېدارۍ سره محزون دې ولې کړم
نه خوښ مې په نغمه او نه راضي په ترانه وې
ګل ښه وه مه بلبل د صباوون دې ولې کړم
زه کله ستا د مهرو محبت سره اشنا وم
مين دې کړمه څله جګرخون دې ولې کړم
په دومره لوی جهان کې چې پښتون لره ځای نه ؤ
د داسې بدبختۍ سره پښتون دې ولې کړم
په چل کې سامري چې رانه خپل واړه پردي کړل
ګناه په ما کې څه ده نوهارون دې ولې کړم
محمود چې د هر چا شومه په خپل آسماني شعر
لايق د داسې شعر او مضمون دې ولې کړم
جذبې او ولولې دې را عطا د اباسين کړې
مجبور په پته خوله لکه جيحون دې ولې کړم
ګډېږې په وينا مې په معنا يې نه پوهېږې
خادم "د داسې خلکو افلاطون دې ولې کړم

کابل ميزان ۱۳۴۳

(c) ketabton.com: The Digital Library

درواغجن

کله اته واره جنته یې په لاس وي په بل لاس یې د مصری، توري هراس وي
درواغجن وته رشتین ویلی نشم سپین ته تور او تور ته سپین ویلی نشم

کابل: ۲۲ دجدی ۱۳۴۲

(دمینې لېونی)

چې په رډو سترګو قام ته خیانت کا
نو خادم به یې په ډاګه مزمت کا
هر مین د خپلې مینې لېونی دی
څوک په خاوره- او څوک مینه په دولت کا

کابل : ۲۲د جدی ۱۳۴۲

سیاست

چې په خوله نشي ویل کېدلای کار یې په رمز و په اشارت دی
مور یې پټ ساتي له زوی و لوره دا سیاست دی داسیاست دی

کابل- ۱۳۴۲

تیت شو پښتون

تیت شو پښتون او لاتیتېږي به نور
ښکته لوېدلی دی او لوېږي به نور
نه مشر پېژني نه خې وریسې
چې داسې وي نو داسې کېږي به نور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پښتنو مشر

خلک مشري کوي عزت غواړي
زمونږ چې مشر شي دولت غواړي
اې چې سودا ده د مشرۍ درسره
قام دې له تا خنې خدمت غواړي

د قام د خدمت شرط

د قام خدمت اسانه کار نه دی
دا د الفاظو تش شعار نه دی
قام دې دفتر د سوانحو لولي
دا فکر مکړه چې هوښيار نه دی

کابل — سرطان ۱۳۴۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مېړنو وطن

دا چې مې له سترګو ځي اور دی د اوښو په څېر
اوس چې تېرومه يې مرګ دی د ژوندو په څېر
بې سره خېلونه دي نن د پښتنو تپې
مېړې د لېوانو دي ګرځي د رمو په څېر
څوك دي د دانو په غم څوك د خزانو په غم
څوك په جيل خانو کې دي ژوند کوي د مړو په څېر
وره که لارد ژوند شوله نه مو شته رهبر چرې
يو يو تپېرېږي اوس لار کې د ړندو په څېر
عقل د مغزو زمونږ راغی تل د نس لره
غم د پښتو نه کوي څوك د پښتنو په څېر
هېر شولو هېرېږي مې خوب و که تعبير د خوب ؟
هيڅ مې خيال ته نه راځي ژوندو مېړنو په څېر
مړه دي که ويده دي ټول ويښ په مينځکښې نه وينم
ټينګ چې په ميدان د ننګ ودرېږي زلمو په څېر —
لويه جامعه رانه ماته شر منبانو کړه
اوس په دې مرداره ټول پند دي د بابنو په څېر
ګټه د بېرون نه چارانوړ ه وطن لره
يو د بل د جيب پسې ځارکوي د غلو په څېر
کاشکې خوړ جهان شولای دا د مېړنو وطن
يو د بل په خوړ شولای خوړ د پخوانو په څېر

سرطان ۱۳۴۲ کابل

(c) ketabton.com: The Digital Library

۶۲

خان بابا عبدالغفار خان

د پښتو او پښتنو په لاځه چال و
که ته نه وای ای بابا فخر افغانه

د پښتون شان دې بیا وښودو دنیا ته   تکلیفونه دې ډېر وګالل بې شانه
دا د چاپه غړویده پښتون راویښ شو   مارګلې نه ترهرات او بدخشانه
د تکل په لاره ډار له هېچا نه شوې   اولوالعزمه، بهادره، پهلوانه
په افغان کې دې د مینې مشال بل کړ   پلوشې یې پورته کېږي ترآسمانه
د همت تخم دې وکاره په ملک کې   پښتونخوا دې په بل رنګ کړله ودانه
د پښتون توره د ورورېه وینو رنګ وه   د خپل قام په تباهۍ یې وه مېړانه
کتاری یې وه تر ملا توپک په ولې   د تربور د مرګ دپاره سرګردانه
تا یې توره توپک واخستل له لاسه   د تربور کور ته دی بوتللو پښېمانه
دښمني دې په ورورۍ کړل بدله   لاربښوونکیه، رهنمایه مهربانه
ته د ښمن د استعمار او استبداد یې   رحمتونه دې په تا وي له رحمانه
ته به مړ شې، مونږ به مړه شو، ټول به مړه شي   د پښتون نوم به ورک نه شي له جهانه
اباسیند به په مستۍ مستي بهېږي   غورځوي به سپین ځګونه له دهانه
سپېنې واورې به په لوړو غرونو اورې   له پامیره، تر خیبره او کاغانه
کاروانونه به بهېږي تل تر تله   له امونه په خیبر ترهندستانه
په بل شان به تاریخونه لیکل کېږي   وي هېر شوي به وختونه له هر چانه
خو ستا نوم به د پښتون په خوله یاد ږي   ځو چې وي د پښتنو خونه ودانه

کاشکې نه وای کړه شوې دغه لاره
ای د ټولو پښتنو قومونو پلاره

کابل ۱۰ د جدی ۱۳۴۳

(c) ketabton.com: The Digital Library

څه ولیکم

دزړه له درده له افسوسه بیان څه ولیکم؟
ددې نامرد او بې هدفه جهان څه ولیکم؟
د ورونه تېرشول لاپیرې به نورې هم تېرې شي
بهار به نه وي له دې هسې خزان څه ولیکم؟
د هرې ورځې پسې شپه وي خو سهار هم لري
چې نه تېرېږي له دې شپې دهجران څه ولیکم؟
هوښیاران وايي خپل تقدیر دې په خپل لاس کړه بدل
چې نه بدلېږي ددې عصر و زمان څه ولیکم؟
خلک د بند په تورو خونوکې نقشې جوړوي
په ازادۍ کې بې وسې د خپل ځان څه ولیکم؟
خلک تاریخ اوکارنامې د خپلو خلکو لیکي
زه دخپل قوم دغه خواشینی داستان څه ولیکم؟
زه ورته ګورمه اسمان په سمه نه څرخېږي
نوره شکوه ددې کجروه آسمان څه ولیکم
چې خپل تقدیر یې بدل نکړو نو تدبیرشو یندل
اوس د تدبیر د بدلیدلو بیان څه ولیکم؟
دانایان خال ګوري نادان په قال عمرونه کړه تېر
له دغه زیات فرق ددانا او نادان څه ولیکم
له تندې مړي او د ژوندون اوبه په لاس کې یې دي
له دې ناپوهه بیغیرته افغان څه ولیکم؟
خلک په مځکښې ځې افغان په پیرته درومي همېش
زړه مې خوږېږي له دې خوره فغان څه ولیکم؟

کابل - میوند جاده خادم مینه
۳۰ د جدی - ۱۳۴۳

(c) ketabton.com: The Digital Library

لویه ارزو

واړه پښتانه یو، لوی مرام دپښتنو لرو – دا لویه ارزو لرو
ښکلي پښتونخوا ته زړه کې مینه د پښتو لرو – دالویه ارزو لرو

* * * * *

څوك چي دلته اوسي واړه ورونه دي یو قام دی – یو شان یې مرام دی
څو د خپل هدف پرلوړي تل هڅه د ټلو لرو – دا لویه ارزو لرو

* * * * *

یون د اباسیند او دامو څوك څنډولی شي – دا کله کېدلی شي
ټینګه اراده لکه د تېرو مېړنو لرو – دا لویه ارزو لرو

* * * * *

دا د هر ملت ده وظیفه او دا یې کار دی – څه په دې کې ډار دی
مونږ ویښ شوی قام یو مرامونه د ژوندو لرو – دا لویه ارزو لرو

* * * * *

لوړ دې دا بیرغ وي افغاني څوچې دنیا وي – مخکښې دې رڼا وي
کلك د ملیت سره پیمان دوښې زلمو لرو — دالویه ارزو لرو

جلال اباد د دلوی ۱۳۴۳

(c) ketabton.com: The Digital Library

د محمد گل خان مومند په یاد

عمر دې تېر کړلو په سره د پښتو دپاره
ارواد دې ولاړله په بره دپښتو دپاره
خلکو په دې نیمگړې جوړې کړې ماڼۍ او چتې
تا د میړونو لار کړه غوره د پښتو دپاره
په ملیونو سرونه خلکو ځان دپاره کړه تیټ
ته په همت تېر شوې له سره د پښتو دپاره
ارزو دې دا وه چې په قام کې شي سرونه پیدا
هود دې په خپله کړو ترسره د پښتو دپاره
کله ورگډ شولی میدان ته چې پښتو وکتې
کله ورتېر شوې د سنگره د پښتو دپاره
د پښتونخوا د باغ مالیاره شه اوچت له خوبه
بابا راغلی له خیبره د پښتو دپاره
چې د پامیرڅوکه یې غواړې اباسیند ورسره
ورځ ده راغلې مقرره د پښتو دپاره
ځوانان راغونډ دي په مزار دې محمد گل مومنده!
مشاعره ده زور وره د پښتو دپاره
واره پښتون ده ملا تړلې چې پښتو لوړه شي
بنه تقاضا ده خونډوره د پښتو دپاره
ښکه وعده راسره کړېده ښاغلي صدر[1]
کاشکې رایاده یې شي غوره د پښتو دپاره
خادمه کله به چرگه د پښتونخوا جوړه شي
د پښتنو د زړه پرهار له به دوا جوړه شي

کابل ۲۰ د ثور ۱۳۴۲

---

[1] ښاغلی صدر اعظم ډاکتر محمد یوسف هغه فرمان ته اشاره ده چې د پښتو د انکشاف او تعمیم دپاره یې صادر کړی و.

(c) ketabton.com: The Digital Library

آینده پښتنو ته پیغام

ای اینده پښتنو! ای فهمیده پښتنو!

تاسو بښم وپېژنئ که به مو نه پېژنئ¹
چې مونږه څه کړي دي بدکه موښه کړي دي
مونږه عاطل وو که نه واړه باطل وو که نه
مرني د خپتې وو تول د اوږو پېتې وو تول
اخر سپرو څه کړي دغو غویو څه کړي
تاریخ به وښیي دا که به و نه ښیلي دا
ستاسو د لاړې فکر ستاسو د چارې فکر
مونږ سره و که نه و که و نو هغه څه و؟
په پاك وجدان مې قسم په لوی انسان مې قسم
چې غمخواران مولړل خدمتګاران مو لړل
چې ستاسو غم یې خوړو د سترګو نم یې خوړ و
پښتون لویدلی و چور راپرزېدلی و چور
غټې دښمنان یې لړل ستمګران یې لړل
د استعمار دلاسه ظلم و ادبار دلاسه
توتې توتې پراته وو خاوري ایرې پراته وو
د دښمن جاله پکښې وه لافي الحاله پکښې

۱-د(به مو) مخفف محاوره ده .

(c) ketabton.com: The Digital Library

څه چې به مونږه کړل　　دوی به له بیخه وهل
رنګ به ی[1] په رنګ وهلو　　نه چې په جنګ وهلو
لوی سیاست و قوي　　چل او حکمت وقوي
بل چیري نه وه داسې　　باورېږي وکړئ تاسې

* * * * *

چې میرویس خان په توره　　مور په دینمن کړه یوره
غریبې په غل شو بدل[2]　　په خومره چل شو بدل
غرزی- پښتون واره دی　　دا نور لمسون واره دی
د غره اولاد دی کنه　　دلته اباد دی کنه
میرویس ملت سازاوه　　ټینګ یې دولت سازاوه
خووخت پرې تنګ راغی　　دوه خوا پرې جنګ راغی
یو و له خپلو څنې　　و له عبدلو[3] څنې
بل خوا ناتار راغی　　نادر افشار راغی
د هوتك کور وران شو　　په ظلم زور وران شو
وار د نادر چې شو تېر　　د احمدشاه شولو تېر
باباپښتون جوړ کړو　　په ښه مضمون جوړ کړو
یو یې مغول ووهل　　مرهټ یې بل ووهل
یو خوا ایران و په قار　　بل هندوستان وپه قار

---

۱ به ی د به یې د مخفف صورت محاوره ده .

۲ یعنې غرزي ته غلزی ویل د دښمنانو دسیسه وه .

۳ عبدل: ابدالي کورنی چه د هوتکو یې مخالفت کاوه .

(c) ketabton.com: The Digital Library

يکبنې انګريز راغی — نوی جنګريز راغی
دري خله مات شولو — قهر يې زيات شولو
ده سياست کړو بدل — پښتون يې مات کړو په چل
ذرې ذرې يې کړو مونږ — خاورې ايرې يې کړو مونږ
دښمن يې بر کړلو — زمونږ په سر کړلو
تهداو يې کښېښودو لاړ — نفاق يې پرېښودو لاړ
ورور په خپل ورور وهي — د چل په زور وهي
مسلماني ته ګوره — بې ايماني ته ګوره
انګريز پښتون کاندي — ګډوډ مضمون کاندي
ته به واى[1] .ورورمې دى — د سترګو تور مې دى
زړه ته نږدې به دې شي — زوى دادې به دې شي
پس له کلونو نه بيا — پس له عمرونو نه بيا
ګورې انګريز به وي — لاتسرپنه تيز به وي
دښمن لاتللى نه دى — بيخ يې ختلى نه دى
پـه هره لاره کې دى — په هره چاره کې دى
احمق يې تللى بولي — هوښيار يې غلى بولي
مونږ يې برباد کړلو — بېخي نامراد کړلو
ډېر نهضتونه شو جوړ — ډېر حکمتونه شو جوړ

---

[1] واى : دوا يې مخففه محاوره ده

(c) ketabton.com: The Digital Library

خو وره ك فساد نه شوو　　دښمن برباد نشو
صرفه مو نده کړې　　اسره مو نه ده کړې
له سره تېروو مونږ　　خو سخت راګير وو مونږ
ورشئ پوښتنه وکړئ　　ښه ګر و پړنه وکړئ
ای د صبا زامنو!　　د پښتونخوا زامنو!
ستا سو په سرمې قسم　　په لوی تېر مې قسم
د پښتونخوا په مينه　　د سپين صبا په مينه
ځان ته مې فکر نه و　　بل څه مې ذکر نه و
ياوه پښتو يا پښتون　　يا پښتونخوا و مضمون
افغانستان و بل　　دغه بيان و تل
انګرېز دا کله منل　　ده دې بېخوته وهل
انګرېزهر څه غواړي　　خو پښتون نه غواړي
لاړ د پښتو بندوي　　د پښتنو بندوي
پښتون جاهل چا کړو　　خوارو غافل چا کړو؟
توتې توتې څنګه شو　　ذرې ذرې څنګه شو؟
اوس غم دتن وکړي　　که د وطن وکړي؟
را تولېده بې شو ګران　　لاپوهېده يې شو ګران
داسياست څنګه دی　　چل او حکمت څنګه دی
وران يې کلچر شولو　　اخته په شر شولو
نادان پښتون وګورئ　　اوداژوندون وګورئ
دا کشاله ده لويه　　دا سلسله ده لويه

*　*　*　*　*

(c) ketabton.com: The Digital Library

مـونـږ بـې خـبـره نـه وو

هـــم بـې بـصـره نـــه وو

خـبـــره دا وه يـــوه
خدايږو رشتيا وه يوه

کار په پښتو کېدلو
د پـښتنو کيـــدلـــو

بـې پښتـو بـلـه دوا
نه وه چـاره او شـفـا

چې پښتومړه وي پکښې
يالاويده وي پکښې

ملت به څنګه شي جوړ
دولت به څنګه شي جوړ

چې مليت يې نه وي
ملي وحدت يې نه وي

نو به افغان څه وي؟
افغانـسـتـان څه وي؟

انګريزهم ښه پوهېده
نـه دا چې نه پوهېده

بېخ د پښتـو يې وهه
د پښتـنـو يـې وهه

ده ويل سو يزدې شي
مال دانګريزدې شي

* * * * *

څلوېښت کالو نه شو تېر
يادمې دي نه مې دي هېر

تول د پښتــو د پـاره
د پښتـنـو د پـــاره

ډېر کـرېدلـى يـمــه
ډېر ځورېدلـى يـمـه

ډېر په عذاب يې کړم
خراب تراب يې کړم

چې شـــاګردان مې وو
کـــه رفـيـقان مې وو

تول رقـيـبـان مې شـول
بدخواه دښان مې شول

دوى معـتـبـر به شـول
پـه مـا افـسـر به شول

کـــار لــه بـــالاکېدلـو
پټ بـه لـه مـا کېدلو

(c) ketabton.com: The Digital Library

هم مې د ګل خوړلي   هم مې رټل خوړلي
ښکاره ستم په ما   تل به و غم په ما
حق به ناحق شوزما   لیده مې ظلم و جفا
کله ناکار به شوم   راګرفتار به شوم
د سپي او خره په لکۍ   ترل کېدم په رسۍ
زه شرمولم به یې   زه ځورولم به یې
په مرګ تهدید شولم   بې څه تبعید شولم
ستغې اوسپورې به وې   داسې لانورې به وې
لوی شواخون و بل   لاځیګرخون و بل
چاپ مې اشعار نه شول   نشر اثار نه شول
زه چې ژړا کوم   او واویلا کوم
په خپل فطرت ژاړم   په بدقسمت ژاړم
ګل د دامان ومه   نه د باغوان ومه
په ښه د چا نشوم   د دلربا نه شوم
خرواو غویو وخوړم   خاورو ډیرو وخوړم
د پښتو حال داو   زمونږاحوال داو
خیانت موکړلي نه شو   ځان مو بایللي نه شو
پښتو ته لاز نه وه   بله مو چارنه وه
یوازې زه خو نه وم   چې په دې حال کښېنیو ثم
د ډېرښه ځوانان شوه دل   پهلوانان شوه دل
ښکاره دوران و دا   په تول افغان و دا
"ایمان" افغان څه شو   "فخرافغان" څه شو؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

نادر افغان کوره   "محمد گل خان" کوره
"صمد" په جهل کښې پروت   "فرهاد" په ښکېل کې پروت
"کوثر" حیران شولو   "همیش" خزان شولو
اپې چې سپك یې کړو   باجوړ وره ك یې کړو
د کندهار احوال   د ننګرهار احوال
جلاخساب غواړي   نوی کتاب غواړي
بلخ کې نهضت نه و   هرات کې پست نه و
زمونږ وزیر بـه و   څوك چې بې پیرېـه و
څوك به چې غل نه و   دغلو بـه مل نه و
کـلـه پـه کـاریـه و   د سترګو خاربـه و

دوست د پښتو کـلـه   چا پرېښودو کـلـه
وه د پښتو دښمني   د پښتو د ښمني
شرط د لوړتیا زمونږ   دا عتلا زمونږ
لوړبه شو ټیټ چه به شو   جګ به شو ټیټ چه به شو
یوخوا ... و ناست   بل خوا ... و ناست
دوه افغانان وو دوی   مګر څه شان وو دوی
یو بـه پارسي ویله   بل انګریزي ویله
دواړو بهانه جوړه کړه   نه افسانه جوړه کړه
د هندوستان په نوم   پښتونستان په نوم
پښتون راګیر کړو دوی   لـه تېغه تېر کړو دوی
یو سرخپوشان کړه دل   بل ویښ زلمیان کړه دل
ای اینده پښتـو!   ای هسهید ه پښتـو

(c) ketabton.com: The Digital Library

د وطــن بنو زامــنــو! د پښتـــنـــو زامـنو!
تـاســونـه چـارډې شـم په ځو ځو وار دې شم
اوس نتـيجـه واخـلـئ تـرېنـــه پخه واخلئ
سرد قـيـصې چرې دى؟ د مشورې چېرې دى؟
چيـرى خـطـا نـه وځئ ببرته تىر شا نه وځئ
چې ځو ملت نه شي جوړ خپل ثقافت نه شي جوړ
كـار بـه پـه چا وكړو ؟ د خــوار، گدا وكړو
ځو چې قــوت نـه وي ملي وحدت نـه وي
د غـلـو عـلاج څه دى زمونږ معراج څه دى؟
كار همتـونـه غـوارې پاخه فكرونه غوارې
په غل اتبـار مـه كړئ تېښته اودارمه كړئ
كاني به پوست نه شي دښمن به دوست نه شي
په پښتو غونډ اوسئ په وطـن پـنډ اوسئ
بيا لوى پښتون جوړ كړئ عالي مضمون جوړ كړئ
دا ملك سونېږنه دى مال د انگريز نه دى
د ويشـيـا د پساره تولې دنــيـا دپـا ره
د ارتـــقـا لاره ده د اعـــتـــلا لاره ده
د استعـمار عـلاج د استـثـمار علاج
فقط دا كاردى بس دا مې اظهاردى بس
نـور دى سلام زما دا دى پيـغـام زمـا

كونځوانا روغتون
۱۹ د قوس ۱۳۴۴ هـ ش

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځوانانو ته بلنه

یاځاروان د قافلې شه !

یا روان شه په کاروان کښې

اخر ته هم یو انسان یې — کار په مثل د انسان کړه

په دې لوی جهان کښې اوسې — لږ څه غم د خپل جهان کړه

په شخصي سودا کښې ګیره — تګ په لاره د کاروان کړه

همېش لاڼې د ځوانۍ کړې — لږ خوکارهم لکه ځوان کړه

یا د بل پسې روان شه — یا نور څان پسې روان کړه

ښه پوهېږه هوښیار یې — سرېتوب غواړي جهان کښې

یاځاروان د قافلې شه!

یا روان شه په کاروان کښې

عمر تېر دې په سوداکړ — خو مېړه د عمل نه شوې

نه دې لاره څه پیدا کړه — نه د بل سره په تله شوې

خوشې شین شوې خوشې لوی شوې — خوشې دل لکه وابنه شوې

هو پیسې خو دې پیداکړې — مګرنور وایه چې څه شوې

منده هلته منده دلته — نه ددې نه د هغه شوې

د اقدام درکښې کمی دی — نور ځونبه یې په خپل ځان کښې

(c) ketabton.com: The Digital Library

۷۵

یاڅاروان د قافلې شه!
یاروان شه په کاروان کښې

مونږ دې وینو فکر کوي شي ... تل خبرې د وطن کړي
د خبرو خو هم ځای وي ... کله شین به دا چمن کړي
ځان به سپک کړي په خبرو ... که هر څو خبرې من کړي
په تنقید به دا ونه شي ... چې ځان بل ته قدرمن کړي
مونږ خو غواړو چې وطن ته ... ځان په مثل د کوهکن کړي
یا دا فکر سودا پسرېږده ... یا راګډ شه په میدان کښې

یاڅاروان د قافلې شه!
یاروان شه په کاروان کښې

تذبذب یو لوی مرض دی ... ځان دې خلاص کړه له وسواسه
توکل د نرو کار دی ... په همت سره راپاسه
د میړونو کار خدمت دی ... عزم وکړه له اخلاصه
دا نامردي اسرې پرېږده ... بېخ د طمعې له زړه باسه
لږ خو فکر ځان ته وکړه ... دا څه ژوند دی بې اساسه
د ایمان ډیوه بلېږي ... نه مړه کېږي په طوفان کښې

یاڅاروان د قافلې شه
یاروان شه په کاروان کښې

(c) ketabton.com: The Digital Library

یا رښتیا د وطن غل شه   په ښکاره داړه ماري کړه
بې ایمانو سره مل شه   چور چپاو او خونخواري کړه
وجدان لاندې کړه له پښونه   چې کوی شې مرداري کړه
د پیسو په زور که ژوند کړې   چل فریب او غداري کړه
بې لاري هم یوه لار ده   ورشه غوره بې لاري کړه
که دا نه کوې نو گوره   چې څه حال دی په افغان کې

یا سالارو د قافلې شه
یا روان شه په کاروان کښې

نه اخلاق شته نه قانون شته   نه رواج نه دیانت شته
وطن تسول لوچک فضول شو   نه تقوی نه متانت شته
حرمت پاتې چا ته نه شو   نه انسان نه کرامت شته
پښتو والوته له منځه   نه غیرت نه چا کښې پت شته
دروغ به خله درته وایم   نه دولت او نه ملت شته
زمینه ښه ده تیاره   که څه متره وي په ځوان کښې

یاسالار د قافلې شه!
یا رووان شه په کاروان کښې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډېـــره بـــده بـــه لادا وي   چـې کـــار نـــه کـــوې پـخـپـلـــه
کلـــه هـــلې کلـــه دلـــې   خـــبريال يـــې يـــو لـــه بلـــه
پـــه ورانـــۍ د جـــوړ کـــارونو   قـــبر کـــنې ځـــان تـــه خپلـــه
دســـم کـــارقدرت دې نـــه شـــته   خـــو ورانـــې کـــوې تـــر تلـــه
دا چلـــــند تاتـــــه بـــــلا دی   شـــې بـــه خـــتم زمـــا ګلـــه
د "سوشـــل" ډلـــې تـــه راشـــه   مـــنل شـــوېده افغـــان کښـــې
يـــــا ســـــالاد قافـــــلې شـــــه !
يـــا روان شـــه پـــه کـــاروان کـــې

د "خـــــادم" دغـــــه ارزو ده   چـې افغـــان بېـــرته افغـــان شـــي
شـــوکېدلي تـــر هيدلـــې   ســـم پـــه لا بېـــرته روان شـــي
ورد فکـــر او د عمـــل شـــي   ډوب پـه غـم کـې د خپـل ځـان شـي
يـو مـلـت يـــو يـــې هـــدف وي   پـــه ربښـــتيا افغانســـتان شـــي
د پـــردو لاســـونه لـــنډ شـــي   د خپـل ځـان واك يـې دځـان شـي
نـــو خـــادم بـــه پکښـــې فـــردوي   څـه چـې کـړي پـه دې جهـان کـې
ياســـــالار د قافـــــلې شـــــه
يـــــا روان شـــــه پـــــه کـــــاروان کـــــې

کابل ۲ دجدی ۱۳۴۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملی ارشاد

ځلوبښت کاله مې ووې چې ازاد يمه ازاد يم
خو ما غوندې انسان چرې ازاد نه شي کېدلای
منمه چې بيرغ د استقلال مې په سر رپي
خونن د ازادۍ دغه مرادنه شي کېدلای
يو قام چې ازادېږي ازادۍ باندې ژوندون کا
دا کار بې د مېړانې له جهاد نه شي کېدلای
اسير چې د يوقام وي ثقافت د بل په لاس کښې
هېڅکله په ملی بنه اباد نه شي کېدلای
دولت چې د ملت په ثقافت باندې محکم شي
د عصر له صدمو څخه برباد نه شي کېدلای
وحدت چې په ملت کښې د عمل اوفکر نه وي
کامل يې په هېڅ قسم اقتصاد نه شي کېدلای
ملت اوحکومت چې په دولت کښې سره يو کا
بل شی يې له تاريخ ورته بنياد نه شي کېدلای
په رنګ د مليت کښې خپل پردی سره يو رنګ شي
تفريق يې بيا د رنګ او د نژاد نه شي کېدلای
تاريخ او ثقافت او روايات بيخ د وحدت دي

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا کار په چال او زور او په تضاد نه شي کېدلای
اساس د دغو ټولو رښتیاني دیموکراسي ده
چې نه وي صداقت حل د مراد نه شي کېدلای
یو قام چې لاس و بل ته د ډوډۍ د پاره نیسي
همداور لره بس دی چې ازاد نه شي کېدلای
سوشل دیموکراسي که افغانیزم سره مله شي
بیا هېڅ په دغه فکر انتقاد نه شي کېدلای
که څوك د زړه په مینه طلبګار د حقیقت وي
رشتیا چې له دې زیات ملي ارشاد نه شي کېدلای
هېڅ لویه بدبختي به له دې زیاته بله نه وي
په طرحه د «خادم» که اعتماد نه شي کېدلای

۳۰ د جدی ۱۳۴۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

د استعمار زمزمه

هر څه چې شي ودې شي افغان درنه ملت نه شي
لوڅ دا حقيقت نه شي
ګوره کـه ويده زمری راويښ شو بيا بـه څه کـوو
هيڅ خير به ونه کوو
پر برده چې ويده وي په هيڅ شان درنه اوچت نه شي
لوڅ دا حقيقت نه شي
ګوره په ويدو کـښې يې چـاره کـوه بيـدار شـه
ښه ورته هوښيار شه
کله که شي ويښ هم چې پيدا ورته فرصت نه شي
لوڅ دا حقيقت نه شي
علم خو څه ورکړه خو چې تش خالي ګفتار وي
نه چې سمه لار وي
پوه که په هرڅه شي خو چې پوه په سياست نه شي
لوڅ دا حقيقت نه شي
مورکـه شـه پـه ګېډه نـو بيـا فکـر د صبـاکوي
يو تر بل سلا کوي
تول دې يو پر بل اخته وي وره ك ورنه رشوت نه شي
لوڅ دا حقيقت نه شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

[illegible]

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځینـــی خلـــك بنه کـړه دغـــه نـوردې پـــه عـــذاب وي
پرېږده چې خراب وي
هغه بیا د دوی په خولـه کښې ورکړه چې راحت نـه شي
لوځ دا حقیقت نه شي
لـــوی فســـاد دې فکـــر دی؟ پښتــــوه‌پښتونســـــتان دی
دا کار هم اسان دی
نوم خو یې بدنـه دی خو چې جوړ ملي وحدت نـه شـي
لوځ دا حقیقت نه شي
ګوره تربیــــه ددغـــو خلکـــو افغـــاني نـــــه شـــــي
جوړه شیطاني نه شي
نـور څه ورتـه ښیـه خـو دا کـار درنـه غلـط نـه شــي
لوځ دا حقیقت نه شي
واوره اداري دپـــــاره تـــــل تکـــــړه ســـــړي ګوره
چاغ لکه غویي ګوره
هـر څه دې کـوي چــې را پیـدا چـرې نـهضت نـه شـي
لوځ دا حقیقت نه شي
هـــو افغـــان دې نـــه وي مـــهاجر کـــه بـــې نســـب وي
خو پوه دی په مطلب وي
خیر دی کـه پښتو وایـې چـې ټینـګ پـه ملیـت نـه شـي
لوځ دا حقیقت نه شي
لـــوڅه دښمنـــي هـــم د پښتـــو او افغـــان مـــه کـــوئ
سپکه د ځان مه کوئ

(c) ketabton.com: The Digital Library

[illegible]

(c) ketabton.com: The Digital Library

واړه افغانان یو

واړه افغانان یو

ټول مسلمانان یو

ګران هېواد زموږ ده لکه ګل افغانستان دی!

ځکه له کل جهان دی

څه ښایسته فضا لري   د جـــنـت هــوا لـــري

ډک له نعمتونو دی   حــــسن او ښکـلا لــري

څومره چې وطن ښایسـته دی هو مره یې انسان دی

ځکه له کل جهان دی

*   *   *

لوړغرونه دري ښکلې   واورې او چینې ښکلې

ډک سیندونه هر طرف   درومي ترې ولې ښکلې

ښار او کلي هر خوا په باغـونـو کښې عیان دی

ځکه له کل جهان دی

*   *   *

(c) ketabton.com: The Digital Library

پلار دی د قومونو دا　　　مور د نهضتونو دا
خپور ترې ارین شولو　　　ځای د عظمتونو دا!
دلته سرېتوب لوی شوی هغه کوهستان دی
جګ له کل جهان دی

* * *

هر قسم غلې لري　　　څه ښایسته مېوې لري
شاتوله شودو ډکې　　　تل جاري ویالې لري
دا ملك د مالدار او د باغوان او د دهقان دی
جګ له کل جهان دی

* * *

دا دی د یاما وطن　　　دا دکانشکا وطن
راغی سکندر پسې　　　دادی د سوماوطن
دلته جام اوبه د ژوند - او ژوند د سپین تمان دی
جګ له کل جهان دی

* * *

بیا به یې ودان کړو　　　په علم او عرفان کړو
ښکلی له ارم څنې　　　دا افغانستان کړو
واړه خویندې وروڼه ، یو ملت دی چې افغان دی
جګ له کل جهان دی

* * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

تیـــــرې او ډیـــــرې دي   لـــــــورې او ژورې دي
واړه جواهـــــــــر دي   لمـــنځې کـــه تنیـــترې دي
هـــرکانی یـــا قـــوت او لاجـــورد لعـــل و مـــرجان دی
جګك له كل جهان دي

* * *

څومــره چـې افغـــان قـــوي   دومــــره ي ايمـــــان قـــوي
هيـڅ پـــه دام کـي نـــه نښلي   لـوړ دروميـي مـرغان قــوي
وړی يــې پـــه نـــره اســتعمار ځـنې ميـــدان دی
جګك له كل جهان دی

* * *

شـــرم دې بدظـــن وکـــړي   فكـــر دې دښمــــن وکـــړي
دا ده اراده مـــــلـــي   غـــم بـــه د وطـــن وکـــړي
ډار پـــه دې كښـــې نـــه شـــته د "دخـــادم" دغـــه اعـــلان دی
جګك له كل جهان دي

کابل- خادم مبنه ۲۸ د حوت ۱۳۴۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

سپین سترکی

په خوله وايي چې افغان يم   له افغانه خبر نه دی
عجيبه شاني سړی دی   له خپل ځانه خبر نه دی

دې ته سوم، لوی تاريخ او عضمت ته يې شا کړی
تل ئې منفي بدلې وايي له تاوانه خبر نه دی

نور په هر څه ښه پوهيږي د ملت په حق کښې ړوند دی
د توحيد کلمه وايي له يوتيا نه خبر نه دی

دتوحيد کلمه څه ده دغه سوال مې ورنه وکړ
مسئلې او له جواب او له ملانه خبر نه دی

د جهان په نورو ژبو د توتي غوندې ګړيږي
خودخپلې ملي ژبې له لوی‌شانه خبر نه دی

د پښتو مې ورته ووې ده سويس راته ياد کړ
له فرانس او له انګليس او له ايرانه خبر نه دی

څمکه ارته ده ارض نه ده دا اسمان هم همسکن دی
بيچاره ورلاندې ګرځي له اسمانه خبر نه دی

فلسفې د عصر وايي د تاريخ دورونه ستايي
خو د خپل ښکلي هېواد افغانستانه خبر نه دی

د پيسو په تولولو د بنګلو په جوړو لو
ښه پوهيږي خو د قوم له لوړتيانه خبرنه دی

د وطن له بده حاله ښه خبر دی چې ابتر دی
خو دخپل قوم له شعوراوله وجدانه خبرنه دی

خودخپل قوم له شعور او له وجدا نه خبر نه دی
په شعور ددغه قوم کښې حشرونه روزل کيږي

(c) ketabton.com: The Digital Library

فضا واره طوفاني ده له طوفانه خبر نه دی
وایي نن کار غنیمت دی د صبا کار به صبا شي
فخر کا چې ابن الوقت یم له صبانه خبر نه دی
هو د خان په ډول ګډېږي ښه زیرک موقع شناس دی
څه چې خان وایي هغه کا له بل چانه خبر نه دی
هر نهضت کښې دا خلېږي خو د خپل مطلب دپاره
د ملت د ایدیال او مدعانه خبر نه دی
د رښتیا و په لباس کښې په درو غو تل چلېږي
ډېر ماهر دی په دې کار کښې له بل خوانه خبر نه دی
د خپل ځان په پرسولو د عالم په تیر ایستلو
کښې استاذ دی خو د عصر له رجحانه خبر نه دی
په فریب او په ریا او په ایما کې یګانه دی
له راستی، او له اخلاص او له ایمانه خبر نه دی
تل دامونه ږدي صیاد دی په چانسونو کښې نراد دی
دروغ په دروغو هضموي تل له افشانه خبر نه دی
چاپلوسی، او خوشامندو چلوټو باندې روان دی
د سر کس په رسی، خېژي له لوېدانه خبر نه دی
له دې ټولو ښه خبر دی، ما چې ووې خبر نه دی
خو سپین سترګی مرتجع دی له حیانه خبر نه دی
دی مغرور دی چې ملت به غولومه چې څو یمه
دخادم د انتقاد او له بیانه خبر نه دی

کابل ۱۰ د حمل ۱۳۴۵

(c) keṭabton.com: The Digital Library

٨٩

انسان او کائنات

(د فطرت غوټې)

څنگه راپیدا ځمکه اسمان شو؟
بیاپکښې پیداڅنگه انسان شو؟

سل زره خبرې هر چا وکړلې   دا رازچې و پټ پـه هـغه شان شو
سَرد جاذبې خو څه ښکاره شولو   سُرهم د خلقت گوندې عیان شو؟
برق خوله ایتمه پورې کشف شو   کشف یې سُر کله په انسان شو
وینمه میگنیټ ورته حیران یمه   دا کشش لـه کومه نمایان شو؟
زړې وي دانه وي بیازرغونه شي   اصـل کیف له مونږ پنهان شو؟
داسلسله څنگه او لـه کـلـه ده   بیا پیدا هگۍ کښې څنگه ځان شو؟
هر څه به ژوندي وي مړبه یو نه وي   او که وي نومړ څنگه حیوان شو؟
مـا تـه ازلـي ابـدي مـه وایـه   تر هه مې په زړه راغله حیران شو
څوك چې میکانیك باندې ایمان لري   سست یې راښکاره دغه ایمان شو
دا میکانیکي عمل لـه کومه شو؟   څنگه ترې پیدا دغه دوران شو؟
څومره عالمان فلاسفه چې دي   هـر یـو لکه طفل راعیان شو!
دا دنیـا روانـه ده روانـه ده   څنگه او تر کله بیخي گران شو
لـویـه د طلسم کـار خانه ده دا   گیر په دې طلسم کښې انسان شو
دا تیاره کوټه خو د لیدونه ده   بیاهم را په سر دا امتحان شو
برخه په تیاره کې دی سفر زما   عـقـل تېرېږي سر گردان شو
څه خو مې په دې تیاره کښې وموندل   ژوند پرې شو مړ نکل او که اسان شو؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاره په یقین راته ښکاره نه ده

ژوند لکه یو بحر بې پایان شو

علم و عقل دوارو دارې وایستې
یو طرف که سم شو بل مو وران شو

هسو لسه تولو تېرو تجربو څنې
دومره تکی مونږ ته نمایان شو

غوټې د فطرت د سپرو دلو دي

څه که نه دي څه د حل کېدلو دي

* * *

خوار انسان د غم په دام کښې گیر دی
یوه دی که فقیر او که امیر دی

هر خوا بلاگانې ورته وازې خولې
ډېر په غم لړلی یې تقدیر دی

څومره مصائب تربنه چاپېره دي
دا کمبخت په منځکښې یې اسیر دی

څه وکړي اخر د ژوند چاره څه ده
ژونددده په غاړه کښې زنځیر دی

غورزي، پرزي،دړومي، تلوسه کوي
تل لکه ابشارد ځان په ویردی

وګوره خندا بسه لږه وویننې
چغې دي، سلګې دي او نفیر دی

نه پوهېږم څله په رسمی خندا
تېر له خپله ځانه او ضمیر دی

هېڅ حق په ناحق حاصلېدی نه شي
نه پوهېږم کوم پلو ته څیر دی

څوك که څوك بدبخت کسي نوخوشبخت به شي
دا تکی په زړه مې لکه تیر دی

څوك وا یې انسان جوړ له بدیو دی
بدددہ فطرت او هم ضمیر دی

څنګه له نېکیه څنې انکار کوي
وینو ژوند د ښو بدو بهیر دی

ښه وینو چې ځینې خرابې کوي
مخ د چا د څمکې په تعمیر دی

مونږکه دا فطرت چور اړوی نه شو

ګوندې تحول هم څه کوی نه شو ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

خه سودا چې خامه د انسان ده — دغه "خوشبختي تنها پرښان" ده
چلته خوشبختي چې څه ممکنه ده — دا یوازې نه ده د انسان ده
هر څه زوراور کولای شي مگر — دا لار د انسان که د حیوان ده؟
څوک چې ژوند یوازې خوردوخواب گڼي — دغه نقیصه یې د گومان ده
ژوند اوخوشحالي دي مرادف سره — ښه خوښي د روح او دوجدان ده
روح که معذب وٌ خوښي نشته دی — دا معنی واضحه نمایان ده
هوسایي ښه ده ضروري هم ده — نه مگر هغه چې دکوم خان ده
خوښي وي هرانسان خپله تولنه کې — دا څه پټه نه ده ښه عیان ده
ښه جامعه څنگه جوړېدلی شي — دا کشاله مخکښې د افغان ده
لویه معضله ده د څېړلو ده — هوزمونږ د فکر او د توان ده
ښه شي جامعه چې حکومت ښه شي — پرېکړه دا ددې عصروزمان ده
شان د حکومت او قام که یو نه وي — ورانه مسئله بوله بل شان ده

هله یو ملت خوشالېدلی شي
واک که د خپل ځان خپله کولی شي

کابل، خادم مېنه- ۸ د سنبلې ۱۳۴۵

(c) ketabton.com: The Digital Library

غزل

زه دې په پته خوله هم پېژنم قسم مه کوه
رقیبه خدای دپاره نور دغسې چم مه کوه
خورېږي خبرې د هېواد له حاله ځله کوي
څه خپلې لوبې کړه د نورو خلکو غم مه کوه
مادې سجدې د نس د بت دپاره نېې لېدلې
ماته خبرې د کعبې او د حرم مه کوه
له اباسینده ترامو دا سیمه چا وېشلې
وایي غازي ماته بحثونه د تسور خم مه کوه
یا په داسپینه لاره درومه چې پرې درومو سره
کنه نه بحثونه اوږه رقم رقم مه کوه
بې له پښتو به یوه نشي د پښتو داسېمه
دا یو قسم دی هره ورځ په ما قسم مه کوه
چې د امو په مخ کښې نښې د یامو شي کتسې
خادم ته ځله وایي غم د جام جم مه کوه

د خان غازي کابلي سره مشاعره، ۱۲ د قوس ۱۳۴۳

څورولی مې شې

زه ښه پوهیږم څورولی مې شې
له تیتو خلکو تیتولی مې شې
رقیبه دا هم راته ووایه چې
د عشق له لارې اړولی مې شې؟

عقرب ۱۳۴۳

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کابل ښار

ای د حسن د وفا جوړه کابله پسرلی دریاندې اوسه تل ترتله
د افغان د اعتلا او عظمت کوره په لمنو کښې دې تل ګلونه ووره
په سینه کښې دې غیرت د پښتنو شته په تأمینه د بابا د پرګنو شته
ای کابله هر یوغر دې ګلالی دی هریوکانی یې له ننګه جوړغمی دی
هر یو سر یې د غازی تېغه شمله ده هره تېږه د شهید په وینو سره ده
په څولی کښې دې هغه ولس اباد دی چې دننګ په هسك دستوروغوندې یاد دی
ای کابله هر نفر دې محترم دی هره پیغله دې درخو زلمی آدم دی
که پغمان دې د ښکلاو ائینه ده زور حصار دې د ننګونو خزینه ده

غیرتونه دلته خاندي په ښکلا کښې
خدایه داسې ملك به کوم وي په دنیا کښې

(۲)

ای کابله ستا ماضی باندې نازېږم مستقبل ته دې له ورایه خوشالېږم
ولس د محبت نه دې ځارېږم ستا دخاورې د پاکی نه قربانېږم

وایم سترګې مې له شوقه سپېلنی شوې
ستا د حسن ننداروته لوګی شوې

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۳)

ستا په مینه کښې تهمت دی که سزاده — په خندا قبوله کړې مدام ماده
ولـې ای زمـا کابلـه د زړه سره — د مشرق ذ تندي خالـه منوره
که ته تول ښائیست ښایست غیرت غیرت یې — همګي وفـايې مینـه محبـت يـې !
زه په مینه د پښتو کښې مست ملنګ یم — په هر ځای کښې د خپل زړه دلاسه تنګ یم
لیونی زړه مې خبرې رانـه غـواړي — دپښتو څو مرغلرې رانـه غـواړي
په ګلونو کښې د پټ رنګونـه ګوري — په پښتو کښې د غیرت رنګونه ګوري
لـه ربابـه غـواړي لاس د ادم خـان — دښایست پرده کښې سیل کړي دجانان
فریب نـه خوري د خبرو دسیپو نـه — مرغلرې راویاسـي لـه چپـو نـه
په خوږو او پـه ترخونـه دوکـه کېږي — خپل مرام پسـې روان دی کـه وره کېږي
نـه منـت منـي نـه زور او نـه زاري — لټوي پـه هـره لاره کښې یـاري
د هر بـاده سره تلـل دده زده نـه دي — پـه هرسُـر لا ګډېدل دده زده نـه دي
دی د خپل سپرلي په طمعه په مسکا دی — پـه خزان کښې هم تـازه لکـه لالا دی
دا زړګی مـې ای کابلـه د پر ماشـوم دی — دا منمه چې هم خوار دی هم محروم دی
ولې مست دی د چا مینه کښې ملنګ دی — بې پروا لـه تاج وتخت او لـه اورنګ دی

هغه څمکه ورته تخته ځنې نه ده
چې په وینو د غیرت کښې الوده ده

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۴)

دا زړګی مې ستا لمنه کښې خفه شو   د باغچې دا تازه ګل دې پژمرده شو
ده ته بوی د ګل محسوس شو کومې خوانه   ده څه واوربدل په غوږو د صبانه
راته وايي چې دا څه ښکلی کابل دی   ولې نن دی که صبادی راته بل دی
دا هغه کابل خو نه دی چې پرون و   چې پښتو د ده لیلاوه دی مجنون و
دا هغه کابل خو نه دی چې د یار و   هره څانګه کښې یې زړې د بهار و
پرون نظم وې او نن لکه غزل یې   دا زړګی مې راته وايي چې بدل یې

○

ستا د حسن تعریفونه به کومه   مستقبل به دې دعاکښې یادومه
د ولس په خوشالۍ به دې نازېږم   د بچو په ارامۍ به دې خوښېږم
په ناموس به دې مئین یم له هر څانه   خدای دې بچ ساته له هرګرمې هوانه
ولې څه وکړم بدله دې هوا ده
دا بدلون دې راته لویه معما ده

(۵)

بس دی څمه لتاڅمه دا دی څمه   ستا بدلون ته ارماني سلام کومه
زه چې چېرته یمه ته به رایادېږې   په زړګي به مې سحر ماښام ورېږې
خدای دې تاکړي زر هغه درته به راشم   په والله نه یم خفه درته به راشم

(c) ketabton.com: The Digital Library

د هر تور اوسپین افغان بلا دې واخلم

د حصار او د پغمان بلا دې واخلم

یادګېرنه: دا نظم ۱۳۴۵ په حوت کښې چې زه پېښور ته تللی وم د شاعر اجمل خټك له خوا ماته اهدا شو زه یې په افتخار سره په خپله مجموعه کښې ساتم- خادم

د نوي فکر ماشومان

د هجرت شمسي تاریخ چې جوړله (غم شو⁽¹⁾

زما عمر دری شپېتو کالو ته سم شو

قیمتي بې بازخواستي وه ظلم زور و

اطمینان د چا په مال او نه په کور و

چې کول هغه کول به حاکمانو

بغاوت له شرعې کړې و قاضیانو

د رشوت او فحاشۍ ګرم بازار و

له افغانه ځنې تللی شرم عار و

حکومت سرغړولی و شورا نه

په خپل سر خو کابینه ده له پخوانه

بس سودا د عیاشۍ او د پیسو وه

قصه ختمه د غیرت او د پښتو وه

د ملت خبرې جرم وې ګناه وه

---

(۱) ۱۳۴۶

(c) ketabton.com: The Digital Library

په افغان باندې نازله دا بلا وه
د «مشرانو جرگه» کښې زه راگير وم
د بر خوابندي د خپل عمر په تبذيروم
مونږ تخت په خپلو پښو باندې وهله
د ملت د نجات سعيه مو کوله
د افغان ملت جاري مو جريده کړه
بې له فکره حکومت مصادره کړه
ديارلس مياشتې د افغان ملت دپاره
سختو ترو کښې مو واېستله لاره
افغان سوشل ديموکرات پکښې مرام و
چې منلی د ملت هر خاص وعام و
ابتکار و په افغان کښې بنه مثال و
دا تفصيل د ويښ زلمو دايديال و
که تاريخ و د زلمو شل کاله وړاندې
خو لاوې ددغې ونې څانگې تاندې
پوازان و د افغان دويښېدلو
د ملت په نوي ډول جوړولو
وه د نوي ژوندون نوي رڼا څرکه
يا دوره ک شهيد له کومې ترې کړيکه
شو خپره لکه نسيم په گلستان کښې
انگازه د خوشالې شوه په افغان کښې

(c) ketabton.com: The Digital Library

بـــل نــــهضت دلتـــــه د پښتـــــون مســـــلمان ؤ
وريـــــــــي نـــــــــهضت د سوســــــيال افغـــــان ؤ
د مســــلك دويــــښن زلمونــــــه راپيــــدا شـــول
خــــو پـــه لـــــږه زمانـــــه كــــښې بيـــا فناشــول
لكــــه نـــور چـــې وو مـــات شـــوي دا هــــم مــات شـــو
د افغـــان ملــــت د ډلــــي كــــور مـــــيرات شـــو
هــــاى افســـوس دلتــــه دا كـــــار دى له پخوانــــه
نهضتونــــه مــــاتول بولـــــي ميړانـــــه
فنــا نـــه شـــي كـــه پنــاه شـــي لـــه نظـــره
هــــره مياشـــــت چــــې يــــوځل وخــــېږي دېره
چـــې يوځلـــې چيرتـــه وځي غـــره كـــښې لاره
عالمونــــه بيـــا پـــري درومـــي تـــل دپـــاره
چـــې دفكـــر تخـــم يوزلـــې زرغـــون شــــي
په مشـــكل بيـــا لـــه مغزوځنـــې بـــيرون شــــي
ترقـــــي نشــــونما كــــوي لوئـــــېږي
چـــې كـــوم فكـــر پـــه مغـــزو كـــښې زرغونـــېږي
كـــه ښكـــاره لـــه منـــځه لاړل نهضتونــــه
په دمـــاغ كـــښې د ملـــت يـــې شـــته تخمونــــه
لــــه مغزونـــه د قلـــم پـــه لاره ســـركا
لــــه دې لارې بيـــا ملـــت متـــاثر كـــا
پـــه افغـــان كـــښې چـــې جذبـــه د مليـــت ده

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا ددغـــــو کارنــــــامو پــــــه بـــــــرکت ده

ماشــــومان د نــــوي فکـــــر پـــــه مـــلت کـــي

خبــــربدلي دي پـــــه میــــــنه د خدمـــــت کـــي

دا بـــــه لـــوي شــــي نوابـــــغ بـــــه د افغــــان شـــي

هو.نـــو هغـــه وخـــت بـــه جـــور افغانســـــتان شـــي

۳۰ د جوزا – ۱۳۴۶ — خادم مینه

تعصب او ایمان

رقـیبـه دا چي تعصب یې بولې دغـه ایـمـان دی د پښتـو پـه ژبـه

زه له ایـمـانـه تیرېدلی نـه شـم چې ځان ښکـاره کړم د پردو په ژبه

اسد ۱۳۴۶

(c) ketabton.com: The Digital Library

د شاعر زړه

ډك لـــه ارمـــانونـو دی — نـــه پوهېـــږم څـــه غـــواړي
راز داســـــــــمانونو دی — نـــه پوهېـــږم څـنـه غـــواړي
غـــم د تـــول جهـــان كـــوي — نـــه پېژنـــي ځـــان خپـــله
لـــوي تـــرجهانـونودی — نـــه پوهېـــږم څـــه غـــواړي
خـــلك دي چـــې مـــړه پســـې — دی ورتـــه نظـــرنـه كـــا
مـاتـــه پـــه ســـوالونو دی — نـــه پوهېـــږم څـــه غـــواړي
ســـود يـــې پـــه پيســـونه شـــي — كـــار يـــې پـــه تـنـګو نـــه شـــي
دغـّـــه د پيســـــو غـتـــان — نـــه پوهېـــږم څـــه غـــواړي
تېـــر لـــه دې كـــارونـو دي — دا د منصـــبو غتـــان
دوی تـــهٔ پـــه فكـــرونو دی — نـــه پوهېـــږم څـــه غـــواړي
جـــګ ځـــي د هومـــا پـــه شـــان — نـــه نښلـــي پـــه دام دچـــا
تـــل پـــه پـــروازنـــو دي — نـــه پوهېـــږم څـــه غـــواړي
ځغـــلی پـــه ښكـــلا پســـې — نـــه ځـــي پـــه ليـــلا پســـې
مـــوړ لـــه نـعمـــتونو دی — نـــه پوهېـــږم څـــه غـــواړي
غـــواړي څـــه خـــو غـــواړي تـــل — وره كښـــې پســـې ژاړي تـــل

(c) ketabton.com: The Digital Library

سم پـه سمو غـرونو دی ‌ ‌ ‌ ‌ نـه پوهېـږم څـه غـواړي
ژاړي د مظـلوم سـره ‌ ‌ ‌ ‌ دروغـي د محـروم سـره
ژونـدیې پـه دردونـو دی ‌ ‌ ‌ ‌ نـه پوهېـږم څـه غـواړي
سپړي هغـه غـوټې چـې ‌ ‌ ‌ ‌ چانـه دي سـپړلي هېـڅ
ډوب یـې پـه چـرتونودی ‌ ‌ ‌ ‌ نـه پوهېـږم څـه غـواړي
غـورزي پـرزي ګـرځي تـل ‌ ‌ ‌ ‌ نـه غـواړي ارام د ځـان
تـل پـه عذابـونـو دی ‌ ‌ ‌ ‌ نـه پوهېـږم څـه غـواړي
وایـې چـې دوزخ زمونـږ ‌ ‌ ‌ ‌ ولـې دې جـنت نـه شـي؟
تـنګ لـه دې غمونـو دی ‌ ‌ ‌ ‌ نـه پوهېـږم څـه غـواړي
کلـه پـه کـتاب کښـې ډوب ‌ ‌ ‌ ‌ کلـه پـه سـحاب کـې ډوب
کـلـه پـه شـعرونـو دی ‌ ‌ ‌ ‌ نـه پوهېـږم څـه غـواړي
دا جهـان خونـه غـواړي ‌ ‌ ‌ ‌ بـل د دېـنـه ښـه غـواړي
زړه دی د شـاعر دغـه ‌ ‌ ‌ ‌ وګـورئ چـې څـه غـواړي

۸ د اسد — کابل — ۱۳۴۶
خادم مېنه

(c) ketabton.com: The Digital Library

غوره لار

ترټولو مخکښې راته وايه چې افغان يې که نه ؟
بيا وريسې به وايتو دا چې مسلمان يې که نه؟
د اخرت سوال به هملته په اخره کښې شي
اوس راسره په افغاني لاره روان يې که نه؟
دا زه او ته چې پکښې اوسو افغاني څمکه ده
فرزند ددې ښکلي هېواد افغانستان يې که نه؟
که مې افغان او پښتون وروريې نو بيا دا ووايه
چې څه خبر هم د ملت په سودو زيان يې که نه؟
په کومه لاربياندې چې درومو خطرې خولري
څه هم په فکر د ملګري او کاروان يې که نه؟
په څه شان نور قومونه درومي د ژوندون په لاره
ته هم د ښې ورځې په فکر او ارمان يې که نه؟
د مليت نه پرته بل قسم کاروان به څه وي
چې ټول وګړي شي پرې غوند دغه عنوان به څه وي
هو دا منم چې اقتصاد وي د دولت په ګټه
ولې دولت دې وي بېشکه د ملت په ګټه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حکومت وظیفه دا ده چې بنودنه وکړي
نه چې ارم وي ځان دپاره د دولت په ګټه
چې زور ور د ځان دپاره ګټې وټې کوي
هېڅ اتکا نه شي کېدای د حکومت په ګټه
کاریګر کله کوي کار چې اطمینان نه لري
بلا لګېږي د ملت د ثروت په ګټه
چې بنه نیت نه وي وطن کښې برکت هم نه وي
وطن چلېږي د قاچاق او د رشوت په ګټه
د استعمار لاس شي را اوږد چې ملت شي ضعیف
علاج دکار دی تشبث د ملیت په ګټه
که خلك غواړي چې ملت دې شي محکم اوقوي
سره دې یو شي د ملت د ثقافت په ګټه
د افغاني دنیا دپاره ډېره غوره ده دا
چې د ملت په لاره سم شي بېخطره ده دا

کابل ۲۳ د سنبلې ۱۳۴۶

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګوډ خر

او

دپامیر سفر

څه چې سفرونه کوو لږ څه ګذر وکوو
لږ سیل د شپو او ورځو شام او سحر وکوو
ستړی ژوندون ترکومه
دا جګر خون تر کومه
څله به چاته ګورو یار او اشنا ته ګورو
څو به دمرګ په تمه صبا بیګا تـه ګورو
چاته په کار نه یو مونږ
یاور د کار نه یو مونږ
تا ته خو خر وایي د میچ وزر وایي
ماته د حال په ژبه لـه تـا بتر وایي
زه ستا په ځل ترلی
ته یې پر بل ترلی
قدر د کار نـه شته د خدمتګار نه شته
مونږ ته د زیار په خوله یو پوټی عار نه شته

(c) ketabton.com: The Digital Library

خه د خوارۍ په طرف
دا زادۍ پـه طـرف

دا جګ سرونه ګوره کوږ کږ نګونه ګوره
کـــږه وږه لاره ده خپل قدمونه ګوره
ځوبــه پـه بـره بـره
ان د پامير تـر سره
دا هـيبتـنـاکـه لاره ډکه له خوف او ډاره
مونږ ته راپېښه ده دا خـورامشکله چاره
زړه تيـنګـول دي پکار
پـورتـه ختل دي پکار
شهسـواران پـراتـه دي ښه ښه ځوانان پراته دي
سپيني ښونېدلي دلتـه پـهلـوانـان پـراتـه دي
بـې هـمـتـۍ وهـلـي
دي مـايوسـۍ وهلي
په پـورتـه تلـل ښايـي اوچت خـتـل ښايي
دغـه وطن دی زمونږ ور رسېدل ښايـي
د ازادۍ مېنـــه ده
د خـوشالۍ مېنه ده
دا د ګلونـو ځـمکـه د نعمتونو ځمکه
ډکه له شـاتـو شـودو د جنتـونـو ځمکه

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا د دېوانو وطن!

د ښاپېريانو وطن!

جګ لـه جهـانه دلې　　　كوز له اسمانه دلې

ارام به اوسو پكښې　　　بې له سودانه دلې

اى ګوډه خره زمـا!

د زړګي سره زما !

پـه تـا بـه ښارنـه وي　　　ما ته به عار نه وي

راته زخمي شـابه دي　　　د سترګو خار نه وي

اى ګوډه خـره زما

دزړګي سره زمـا

ژوند به پخپلـه كـوو　　　ګيلـه بـه ځلـه كوو

چې ځان ته كار وكوو　　　خوراك به هلـه كوو

ځاى به د خپلې سينې دغه چمن راكې

اخربـه سپينې واورې راتـه كفـن راكې

كابل ۱۵ د حمل ۱۳۳۹

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه شته دی دلبر

نه شته دی دلبر چرې تل ګرځمه زحمت سره
یو دبل دوستي د عالم وينم په دولت سره
مينه عاشقي له منځه لاړه رسوايي شوله
نه کړي افتخار زلمي د قوم په خدمت سره
هومره زما مينه په رخسار د جانان زياته شي
څومره چې زاهد په ارمان وينم دجنت سره
ومې کړې خبرې د ايمان و مسلمان لره
وې کاته وماته رانه جګ شو په نفرت سره
نه شته دی شاعرچې په احوال د پښتون وژاړي
کاشکې چې مې نه لبدای خپل قام په دې حالت سره
کوزه پښتونخوا په خپلو وينو کښې غرقابه ده!
ژوند په برپښتون کښې دخادم دی له حسرت سره

کابل ۲۷ د قوس ۱۳۳۳

* * * * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوړ غرونه او لوړ فکرونه

حـــیران یــم چــې انســـان ولې حیـــوان شــــولو خـــاونده!
بــې خونـــده بــې مـــزې ولـــې جـــهان شـــولو خـــاونده !
رڼا یـــې دا چـــهان کـــړو خوتیـــاره دده وجـــدان شـــو
پــه کومـــه کنـــده ســر دغـــه انســـان شـــولو خـــاونده!
د ګلـــو منځکـــښې ناســت دی پــه مـــانۍ کــښې د مرمـــرو
افســـوس دی چــې د مینــې کوریـــې وران شـــولو خـــاونده!
یرغـــل دی پـــه خوارانـــو چېرتـــه ځای د ژړا نـــه شـــته
ویـــده پـــه تـــوره شـــپه کـــې پاســـبان شـــولو خـــاونده!
پروازکـــړي پـــه فضـــا کـــښې د ګنـــګټ پـــه وزرونـــو
نظـــر یـــې پـــه نـــاولو د ډېران شـــولو خـــاونده!
ســـودا دمینـــې نـــه شـــته تجـــارت دی هلـــې دلـــې
حـــرم او میخانـــه کـــښې هســـې شـــان شـــولو خـــاونده !
حکمـــت د چـــل فریـــب هومـــره اوچـــت لاړودنیـــا کـــښې
قیـــامت پـــه مـــخ د ځمکـــې دا زمـــان شـــولو خـــاونده!
لـــذت دنفـــس وتـــس شـــو ســـعادت پـــه دغـــه عصـــر
ادم دومـــره منحـــط لکـــه شـــیطان شـــولو خـــانده!
قـــران یـــې دی پـــه لاس کـــښې وارخطـــا ګوري هـــر خواتـــه

(c) ketabton.com: The Digital Library

شکمن په خپله لاره مسلمان شولو خاونده !
تیاره په رڼا باندې مسلطه هره خوا شوه
یا عکس د شفق دی پکښې ډوبه پښتونخوا شوه
چې شپه په تېرېدو شي نو صبا پسې رادرومي
ظلمت چې انتها شي نو رڼا پسې رادرومي
هېڅ څیز په دې جهان کښې تر ابده نه پائېږي
نوبت چې ژړا تېر کا نو خندا پسې رادرومي
څلا له ښکیه راغله ورو ورو ډوبه شوه مغرب کښې
تورتم به همېش نه وي بیا څلا پسې رادرومي
په وچ ډاګو نو بیا اوبه رادرومي پسرلي کښې
په خوږ چې اوبه تېرې شي نو بیا پسې رادرومي
میراثه باوري غـ ـه نوي رنګ ظهور کا
نهضت د پښتونخوا دغې رڼا پسې رادرومي
جنبش دی حرکت دی په مغزو د پښتنو کښې
څه نوې فلسفه کمال ته رسي لوړو غرو کښې

کابل ۲ د حمل ۱۳۳۸

* * * * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

غزل

زړه مې بېشانه ناکرار دی څنګه وکم؟
د تورو زلفو توره دار دی څنګه وکم؟
یو پلو اور د عاشقۍ دی سوزمه پرې
بل خو پښتواو ننګ وعار دی څنګه وکم؟
لکه پاره ستا ښکلو ته زړه مې رېږي
مخ دې لمبه دی سورانګار دی څنګه وکم؟
زه عندلیب یمه د ګلو سودا لرمه
هلته د ګل په خوا کښې خار دی څنګه وکم؟
سپینه خولګۍ دې خزانه ده سوالګر دې یمه
خو سور پېزوان یې پهره دار دی څنګه وکم؟
هلته اشنا مې بېګانه شو پروا نه کوي
دلته خفه رانه رېبار دی څنګه وکم؟
داباسیند په غاړه ناست یم له تندې مرمه
وایي "خادم" نصیب مې خوار دی څنګه وکم؟

۱۳۴۱ کال ۴ د حمل

*

(c) ketabton.com: The Digital Library

د شاعرویره

ای د غیرت او همتونو ځمکې! ای د تاریخ د عظمتونو ځمکې!
ای د رڼا او دتنویر وطنه ای د اخلاقو د تعمیر وطنه
ای د ایثار او د نېکۍ وطنه د صداقت او دپاکۍ وطنه
د نهضتو د هجرتونو ځمکې! د لوړو لوړو بېرغونو ځمکې
ای د فطرت د ننداروو وطنه ای د ادم د شاهکارو وطنه

د ابتکار او د قوت څښتنه!
ای د ښکلا او شجاعت څښتنه!

دعقابانو په جاګیر مې قسم په لوړه څوکه د پامیر مې قسم
ستا په شبېراو په خیبر مې دې وي بیاپه کسي اوپه سپین غرمې دې وي
په پټه خوله ستا د جیحون مې قسم په ارزوګانو د ژوندون مې قسم!
د اباسیند په ګډېدامې دې وي د سپینو واورو په خندامې دې وي
د هریرود او د هیلمند په چپو د لویو غرو په هیبتناکو درو
په تا عاشق یمه دلداره زما شیرین له موره اوله پلاره زما

ستا په عظمت باندې ویسالرمه
خوزړه کښې لږ شانې سودا لرمه

(c) ketabton.com: The Digital Library

په زړه کښې وېره د خپل سر نه لـرم　　د چالـه تـورې او خنجـر نـه لـرم
نه چې اقدام بـه ځوك پـه مـاو کـوي　　یابـه یـې پـه مېنـه د بابـا وکـوي
ګونډې ازاد پښتونستان بـه نـه شـي　　تر سره دغه لوی ارمان به نه شي
یـا بـه مـانۍ اوسـرکونه نـه وي　　او یـا بـه ښکلـي محلونـه نـه وي
یا به سواد پـه پښتنـو کـښې نـه وي　　یا به په ژبه د پښتـو کښې نه وي
رقص سرود او مشـغولا بـه نـه وي　　جلوې د حسـن او ښکـلا بـه نـه وي
علـم ادب او مدرسـه بـه نـه وي　　شعر حکمـت او فلسفه بـه نـه وي

دغـه اسانـې دي اسانې بـه شـي
خوچارې نورې دي چې ورانې به شي

په پښتنـو کـښې هسـې چارې وینـم　　زړه مې بوګنېږي چـې دا لارې وینـم
مشـق د درواغـو،خوشـامندې کـوي　　شرم یې نشـي چـې دا شـندې کـوي
قصـې پسرېږ دي د پیسـو پسـې ځي　　ځوك دکلـدارو د لـوټو پسـې ځي
بې ننـګې وګوره چـې سـوال کـوي　　ځوك د خپـل پـلاز سـره لاچـال کـوي
قـام انـدې انـدې پـه میـدان کـښې دی　　زلمی پښتـون پـه غـم د ځان کـښې دی
ځوانان چـرګوري دي دانـې تولـوي　　سـپین ږیري ځان تـه خزانـې تولـوي
چې حـال تـه ګورمـه پـه دار کـښې شم　　خدای ږوسرګومه په خپل کار کښې شم
وایـم چـې دغـسې وي حـال زمونـږ　　ګوره چـې څه بـه وي مـآل زمونـږ

چرې پخـپلـه مـړ افـغـان نـه شـي
خوشحال په مونږه د ښمنان نه شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

قام به ژوندی وي ساه به نه وي پکښې   ساه به په خوله وي آه به نه وي پکښې
زړه خو به وي خوحرارت به نه وي   سر فروشي په مليت به نه وي
پښتو به وي پکښې معنی به نه وي   خبرې د پرې خو رښتيا به نه وي
ځوانان به دروميږي په خوندونو پسې   نجونې به ځي په فيشنونو پسې

لرې له موتړه دغه شان دې وي،
په شهامت سره افغان دې وي،

کابل ۸ د حمل ۱۳۳۹

(c) ketabton.com: The Digital Library

يو نظر کړه په ما

په هجران کښې دې شومه ستومانه
يو نظر کړه په ما ګل خوبانه
دا ستاغم له غمونو ازاد کړم   په مثال يې مجنون يافرهاد کړم
خبرنه يمه زه له خپل ځانه
يو نظر کړه په ما ګل خوبانه
عاشقي خپله درد هم دوا ده   پېټ په هغو چې وايي سودا ده
بې له عشقه دنيا ده افسانه
يو نظر کړه په ما ګل خوبانه
تياره شپه ده اميد دسحرکړم   لاره نه شته هرخوا چې نظر کړم
رابنکاره کړه رخسار دې روښانه
لږ نظر کړه په ما ګل خوبانه
نه شاعر نه صوفي نه ملاشته   نه پښتون نه هغه پښتونخوا شته
ساقي ډکه پياله کړه مستانه
يو نظر کړه په ما ګل خوبانه
ډېرافسوس مې افغانه په تاشي   ستا په حال اواحوال مې ژړاشي
بوي د وينو ځي ستا له بوستانه
يو نظر کړه په ما ګل خوبانه
شاعري د خادم زرګري ده   دې نغمه کښې ژړا دپېري ده
ياشوې حورې بيرون له جنانه
يو نظر کړه په ما ګل خوبانه

علی اباد ۱۶ د جدی ۱۳۲۳

(c) ketabton.com: The Digital Library

شاعر او قوم

هر ملت چې شاعرنه لري نادار دی
خو شاعر چې قوم نه لري نو خوار دی

په خپل سر به څوك عالي مرام سر نه کا
چې روان د قام په سر کېنې شي سردار دی

چې په لاس کېنې يې د قوم سرمايه ده
نو شاعر که وي غريب هم دنيا دار دی

چې په نظم سره درومي نو ملت شي
خو بې نظمه که کاروان وي هم بې کار دی

د شاعر مصري دارو دهغه قام دي
چې ورك شوی تر ېنه ذوق د ابتکار دی

د حکمت گولې ته پوښ د شعر ورکړه
ای د قام طبيبه قوم دې بيمار دی

چې توتې توتې ملت سره پيوند کا
دا خادم د هغو خلکو خدمتگار دی

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې دارو پکښې د قام د خوږو نه وي
تف په داسې شاعرۍ او په هنر شه

په دې غم خپلې قوم کښې يو ته نه يې
د جهاد قلم په لاس کښې رابهر شه

که دښمنه دې لکه تور غرونه په مخکښې
ستا بلا د دغو تورو غرو په سر شه

د خيبر غوندې غليم ته لار ورنکړې
لکه سد د سليمان او د سپين غر شه

پښتونخوا دې غوږ قلم ته دې نيولى
نورې تولې اسرې خاورې شوې خبر شه

د ملت د زړه پرهار له مسالګو ډک دی
ته پخپله ستنه تار د دې پرهر شه

اى شاعره معجزه درلبره بنايي
فکر پوخ ژبه پخه درلره بنايي

(c) ketabton.com: The Digital Library

د خوبـــــانو صفتونـــــه راتـــــه څه کـــــړی
کـــه پښتـــون يـــي خـــو هغـــوی هـــم پښتنـــې دي

د ســـپين مـــخ او ســـپينو لـــېچـــو غـــم کـــښې ګيـــره
د حيـــــات او بـــــه ظلمـــــاتوکښې پرتـــــې دي

د فـــــراق او د وصـــــال خـــــبرې پـــــرېږده
دا خـــــبرې هـــــم ورې دي هـــــم زړې دي

څه پيغـــام د آمـــو يوســـه اباســـيند تـــه
پـــه زړه شـــوې مـــې لرغونـــې افســـانې دي

د پښتـــو او پښتنـــې دنيـــا ســـندرې
کـــه خـــوږې دي خـــو لـــه هـــر څه نـــه خـــوږې دي

پښتنـــې پېغلـــې زلمـــي پـــه دې خـــبر کـــړه
د ملـــت د بنـــا ســـتنې نـــن کـــږې دي

ای شـــاعره د ملـــت ســـندرې وايـــه
پښتونخـــوا د عظمـــت ســـندرې اويـــه

کابل – ۲۵ حوت ۱۳۳۹

* * * * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

څه شوه یارانه

څه شـــوه یارانـــه هغـــه ژونـــدون څه شـــو؟
عشـــق د لیـــلا او د مجنـــون څه شـــو؟

ســـرخودې پیـــدا شـــو دا د عشـــق لـــره
لاړ چـــې پـــه دولـــت پســـې قـــارون څه شـــو؟

مســـت چـــې پـــرې زمـــری د لـــوړو غرونـــو وو
شـــور د اباســـیند او د جیحـــون څه شـــو؟

جـــگ شـــه فتـــح خانـــه پـــه رابیـــا پســـې
زور دې د بـــرېڅو د شـــبخون څه شـــو؟

لاس کـــښې یـــې بربښنـــا او تندرونـــه وو
اوس د پښتونخـــوا هغـــه پښتـــون څه شـــو؟

رابـــه شـــي دوره د پښتنـــو الـــې بیـــا
مـــه وایـــه خادمـــه دا مضمـــون څه شـــو؟

کابل ۲۴ د قوس ۱۳۳۴

* * * * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

سم به نه شي

ځوك چې په مينه گرفتار نه شي سم به نه شي
بندچې د زلفو په زنار بنښي سم به نه شي
مريض د عشق لره گولۍ د قبوت مه وركوئ
پير دمغان ويل چې خوارنشي سم به نه شي
د كربوزلفو مار خوړلی بل علاج نه لري
چې سورپېزوان يې هوده دارنه شي سم به نه شي
دلته مجلس دی درندانو خود غرض څه كوي
څو چې همدغلته سنگسار نه شي سم به نه شي
كور د دنيا له تاودميني محبت دی پكار
تود چې د مينې په انگار نه شي سم به نه شي
په ژبه نرم په زړه سخت دی رقيب وپېژنئ
چې رابنكاره يې تول اسرارنه شي سم به نه شي
غرض او مينه په يو زړه كښې ځائيدلی نه شي
ځوك چې "خادم" غوندې سرشار نه شي سم به نه شي

كابل ۱۳۳۵

* * * * * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاړې قافلې

په وطن ژاړمه زه . په وطن ژاړمه زه!
سردې راپورته کړه افغانه   لاړې قافلې واړه لتانه
ستا ملیت څه شولو   قومي غیرت څه شولو
پښتو دې مه پرېږده نادانه   لاړې قافلې واړه لتانه
اول وې خان په جهان   اوس شوې خزان په جهان
لږ وشرمېږه له خپل ځانه   لاړې قافلې واړه لتانه
ای د هرات پښتونه   ای د سوات پښتونه
په مونږه ګران بلوچستانه   لاړې قافلې واړه لتانه
خلك كاروونه کوي   پښتون خوبونه کوي
د "خادم" زړه چوي له خفګانه   لاړې قافلې واړه لتانه

کابل میوند وات – خادم مېنه
۱۳۳۳ -

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځوانان راټولوم

خرابې میخانې له ره مستان راټولوم
د مینې کاروبار ته عاشقان راټولوم
حجرې د پښتنو شوې ګډې وډې پښتونخوا کښې
کوڅه په کوڅه ګرځمه ځوانان راټولوم
تاخچې نه رالوېدلې پاڼې پاڼې په محراب کښې
د زړه په شواخون سره قرآن راټولوم
پښتو مسلماني له منځه تللې پښتنو نه!
ځولۍ ورم هدیرو له شهیدان راټولوم
غوري په لوړو غرو کښې لودي ګورمه ملتان کښې
عسکر په بنګاله کښې د شیرخان راټولوم
پرې ایښې شعر بیا شوندوته راغللو غادمه
ورځم مشاعرې ته رفیقان راټولوم

کابل میزان ۱۳۳۳

* * * * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پامیر د لوړې څوکې نه

چې مې قام سره یو ځای شي ماته دغه متاع راکړه
څه که زه یې په قیمت کښې ترمې ترمې لکه ګل شم
د وطن بڼ مې سمسور کړه د ارزو په سرو ګلانو
پروا نه شته که په خاورو لکه تخم وشیندل شم
څو مره څو مره زماني شوې په ګناه د حق غوښتلو
په ناحقه له باطله په دې حق باندې کېږل شم
تیغ په سر به را بهر شم زه پوهېږمه پښتون یم
د دانې غوندې په زوره که په ځمکه ومنډل شم
د پښتون د بهار زېرې که په خاورو مې څوك وکا
سره ګلونه شنه ځومبك به د غاټولو د غندل شم
د تهذیب معلم زه وم چې مې وښودو جهان ته
اوس دا زه په ټول جهان کې بې تهذیبه وښودل شم
اناالحق به مې د وینو هر یو څاڅکی ندا وکا
که سل ځله د منصور غوندې په دار وځړول شم
اباسیند په غاړه ناست وم په مستۍ یې راته ووې
زه به ځمه ځمه که هر څونې و تړل شم
د پامیر له لوړې څوکې نه مې سترګې جهان ځاري
سپین سحر دی راختلی له مشرقه لارې لارې

کابل – سنبله ۱۳۳۶

* * * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

د قوم تباهي

چې هلاک د کوم يو قوم چه څه وخت راشي
د دولت او قوت خلک يې ګمراه شي
د ګناه فسق وفجور شرم ترې ورک شي
نو د دوی په شاميت ټول قوم تباه شي

د ليډر پېژندنه

بې له عقله بې له علمه بې منطقه
هيڅ يو کس دچا رهبرنه شي کېدلای
بې جراته بې خدمته بې اخلاصه
بې همت سړی ليډر نه شي کېد لای
۸ عقرب ۱۳۴۶

(c) ketabton.com: The Digital Library

اجمل ته

ما پېژندلې په پښتو باندې اجمله وروره په نغمو باندې
مسحور په چغه د غیرت دې شومه په افغاني ننګ و همت دې ومه
دا دې لابله څه نعره وکړله له پښتنوالې دې توبه وکړله

د غیرت چغه

زه دې مېين شوم د غيرت په چغه نه وم خبر له حقيقته څنې
چې څوك پښتو او پښتانه نه مني نو څه هیله کړي له ملته څنې
۲۸ د جدی ۱۳۴۶

* * *

هر څوك د ځان پسې جهان پېژني په ژوندانه کې سود او زيان پېژني
دا څه بلا شوه په پښتون نازله چې نه خپل ځان او نه جهان پېژني
۲ د عقرب ۱۳۴۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې ته راځې

"مشاعره"

نسیم راورلــو زېری د مـــزې چـې تـــه راځې
خپـرې شـوې پـــه گلشــن کــبنې اوازې چـې تـــه راځې
نسـیم بلبـــل خـبرکړلو پخپلـــه خـوره ژبـــه
هـــر خواتـــه کړلـــې جـــگې انـــگازې چـــې تـــه راځې
سوســـن دې لاره ســـاتي، د نــرگس پیالـــه پـــه لاس ده
غوټیـــو پـــه مـــخ پــورې کـــړې غـــازې چـــې تـــه راځې
پـــه لارو کـــبنې ولاړ دي زړه بـــایلو دي پـــه اســره کــبنې
چـــې کلـــه بـــه پـــه دې لاره راځې چـــې تـــه راځې
دوه ســـترگې شـــوې څلـــور د امیـــدوارود دیـــدن دې
راوځې بـــه لـــه کومـــې دروازې چـــې تـــه راځې
څوك مـره څوك بـه ژونـدي شي د محشـر ورځ بـه بـرپـا شـي
د څینـــو بـــه شـــي پورتـــه جنـــازې چـــې تـــه راځې
پېرزویـــې چـــې پـــه ښکلیـــو د گلشـــن ســتا دیــدن نــه دی
شـــي زړونـــه د هغـــو بـــه تـــرازې چـــې تـــه راځې
ســـل وارې دې خـــادم ســـره وعـــدې دغســـې کـــړې
خـــو شـــنې بـــه یـــې پـــه قـــبر وي خـــازې چـــې تـــه راځې

د هېواد: د ۱۳۴۲ کال - ۳۸۶۳ گڼه

(c) ketabton.com: The Digital Library

سیاست څه دي؟

لا ستور سیاست څه دی سیاست خو همدغه دی
د قام وطن دپاره چې سرې څه له په کار شي

تذخیر او پس انداز د ګونګټانو هم ښه زده دي
خو فرق یې د انسان سره په پاك او په مردار شي

دروغو ته حاجت په ژوند کښې هیڅ نه لیده کېږي
پخپله به دا دروغ وي که سړی ورته ناچار شي

څه حصر پکښې نشته سیاست خو مصلحت دی
افسوس دی چې بې فکره څوك په فکر استوار شي

د قام نه چې بهر وي که په قام کښې وي خادمه
په مثل د ماهي دی چې په بحر کښې مردار شي

له دینه بده پېښه به لاڅه وي په ژوندون کښې
خدمت د قام وطن کښې که څوك بل ته انتظار شي

یا لیار به وي غلطه یا نیت به سهي نه وي
د حق په پیروي کښې که حایل ویره او ډار شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

هیڅ لاره په ژوندون کښې چرې نه شته بې خطره
ترخه خپله خواره په پل نظر او اعتبار شي

دوزخ جنت کېږي شي که ایمان سره عمل وي
جنت ورته دوزخ شي چې د بل په اختیار شي

حیران شم چې کوم ځوان له اقتصاده شکایت کا
چې لاس څوك خوځوي باور مې نه شي چې بې کار شي

مخلوق په عقیده فکرو مرام سره یو کېږي
وحدت چې پکښې راشي لوي ولس په یوه لار شي

بهاد هر یو څیز د انسان خپله اعتنا ده
تولنې ته قیمت : دده د نفعې په مقدار شي

تمیز د خیروشرهله وره کېږي په ملت کښې
چې واګې د کولتورې د پردو په اختیار شي

زلمیه وطن خلاص کړه له فتنې د استعماره
نو هله به آرام شي قام وطن به دې په کار شي

ژوندون لکه دریاب دی مرغله ره دا یوه ده
" د قام وطن دپاره چې سرې څه له پکار شي"!
۲۵ د سنبلې ۱۳۴۷

* * * * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه او وروري

چې په وروړ باندې ژړل مې اوس پـخـپـلـه د ژړا شـوم
راشـــئ وګورئ و مـــاتـــه د عـالـمـو د خـنـدا شـوم

مرګیه

مرګیه خوښ یمه لټا چې خاطرې هېروي
د زړه خوږونکو آرزوګانو سلسلې هېروي
نه چې مبلمه شې مشکلات له سرې کډه کوي
خوږې ترخې تللې راتلونکې مرحلې هېروي

* * *

۴ د جدی ۱۳۴۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

شاعر او دولتمن

زما و فکر ته په فکر کې دی وایي دا شعرو ذکروفکر نو څه
زه هم وده وته هیښ پاتې یمه وایم چې مال وجاه و بکر نو څه
ده خو د تیر و مانۍ جوړه کړله ځان یې محکوم خپله په بند کړلو
خو دې سپاده زړګي مې ماته په یاد د ازادۍ او خدمت خوند کړلو
دی ازادۍ ته حماقت وایي چال او فریب ته لیاقت وایي
ده وته فضل و هنر توکې ایسي مال و چوکۍ ته فضیلت وایي
ما د خدمت ورته تقریر وکړلو دی په بریتونو کې مسکی غونډې شو
چې خپل موټر او خپل چاکر ته شو ځیر خدای رو بیا ماته لر چرګی غونډې شو

کابل – ۷ د جوزا – ۱۳۴۸

(c) ketabton.com: The Digital Library

غزل

ډیوه د زړه مې په سلګو شوه ته به کله راځې
د ارزو شپه په تېرېدو شوه ته به کله راځې
ماتوله شپه ستا په ارزو باندې سپوږمۍ ته کتل
لاړه اوس مخ په ډوبېدو شوه ته به کله راځې
د زړه په سر مې درته وکرل ګلان د مینې
اوس مې باغچه په توئیدو شوه ته به کله راځې
چې دا وروستۍ هیله هم نورو غوندې خاورې شوله
ارزو له پاسه په سلګو شوه ته به کله راځې
ای د افغان د خوشالۍ او سعادت ساعته
ساه د ولس مو په سکېندو شوه ته به کله راځې

۱۵ د دلوی ۱۳۴۷

* * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملي انقلاب

سل څله تېر شو عسکري انقلاب　　اوس دی راغلی کولتوري انقلاب
د پښتونخوا په بدقسمته ځمکه　　چېرې ونه شولو ملي انقلاب

* * *

څله ناکام شي هر ملي انقلاب ؟　　همېش په تاکوي پردي انقلاب
پښتو نه وينې شه د فطرت په اواز　　چې درنه غواړي پښتنې انقلاب

* * *

چې په ژوندون کې انقلاب نه وي　　د نهضتونو پېچ و تاب نه وي
ژوندی يې مه بوله په مړو دی حساب　　په کوم ملت کې چې شباب نه وي

* * *

اغيار پرسته ای خود کش پښتونه　　د اباسيند او هندوکش پښتونه
څومره بدلون درکې پردو راوستی　　خالي کالبوته له ساه تش پښتونه

* * *

ځان کړه خبر له هر حسابه ځنې　　نوې رڼا نوې کتابه ځنې
علم و هنر دې بيهوده ګڼمه　　که وې خالي له انقلابه ځنې

۱۳ د جدی ۱۳۴۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

د انقلاب خبرې

ډېرې مـــووکـړې د کتاب خـــبـرې لږې بـه واورو د حساب خبرې
هغه نه ما او نـه د تـا غـونـــدې وي چې څوك كوي د انقلاب خبرې

* * *

چې تحول په ځان کې نه شي کړلئ د انـقـلاب خـبـرې څلـه كـوې؟
چې اجتهادیې په فطرت کې نه وي تش د کتـاب خبرې څله کوې؟

* * *

مونږ تـه تقریر د انـقـلاب کــوي پـه ده پـخپـلـه انـقـلاب شــوی
کلك دی تړلی د تقليد پـه رسۍ غافل دڅان له احتساب شوی

* * *

څوك چې ځان نه پېژني څه غواړي په پټو سترګو بد کـه بنـه غواړي
مـخ دې ملت پلو تـــه وګرځوي كه دانه كبرې نور دې نه غواړي

* * *

۲۲ د ثور ۱۳۴۸

(c) ketabton.com: The Digital Library

درچمن

بفصل گل بشدم صبح تا چمن بیرون | که تازدل کنم آن عقده کهن بیرون
زمین بمثل فلک طیلسان سبزبکر | میان آن شده گلهای سیمتن بیرون
نسیم صبح نوید بهار عمر آرد | بسوی من چوشود از گل سمن بیرون
شگفته است چومن غنچه امید چمن | توگویی زوشده ناگفته این سخن بیرون
بهار تازگی زندگی رسید اخر | چوشاه عدل[1] شد از جنت عدن بیرون

زاعتدال هوا گلشن وبهار اید
زلطف ومهر چنین نکته صدهزار اید

ضیای شمس زرخ ابرتیره فام زدود | به رنگ سبز چمن تا بپیش طلا افزود
زبرگ بید تنك نور بر زمین افتاد | درین زمردی ذریفت عکس بلبل بود
شدم بسوی خیابان خمار عیش بسر | بدست تیغ یکی صورتش من بنمود
گیاه سبز که باشاه گل نیازی داشت | زبیخ کند وبرانداخت گفتنش ای بی سود

نه خادم استی و نی خود تو دلربا هستی
تهی زمعنی خود قابل فنا هستی

کابل ۵ - ۱- ۱۳۱۵

---

(۱) مراد اعتدال هوا

(c) ketabton.com: The Digital Library

د افغان بدلون

که څوك مې مرکې مرکولاي مې شي
خوښتونخوا څوك وره کولای نه شي
زه به له قنبره دا نعره وکړمه
چې پښتون قام دې بدلیدلای نه شي

۵ دلو ۱۳۴۶

خادم او حمزه

ديوه مې د سخن قيام الدن ده بله کړي
د ذهن تصفيه امير حمزه کړې زما
خادم د سياست لاره راوښوده په علم
حمزه د دين دلاري تربيه کړې زما

محمد عمر سيماب شينواری
د لواړګي

(c) ketabton.com: The Digital Library

لایې هم نه منې

اسمان ته سیخي مې زیغې کړې لایې هم نه منې
ورته ښکاره مې معجزې کړې لایې هم نه منې
تـوره تیـاره وه لاره ډکـه لـه خطـر څنـې وه
ما یې تر مخ بلې ډیوې کړې لایې هم نه منې
په ګړنګونو باندې سرو ورلوېدلو پکښې
مایې راټینګې دواړه پښې کړې لایې هم نه منې
د ښمنانو په خوله کاندې چې څه کاندې همېش
د ښمن چړې ورته تېرې کړې لایې هم نه منې
په ورانه مېنه د پښتو مې بڼ ودان کړو هسې
چې بلبلانو پرې ناري کړې لایې هم نه منې
نوي ژوندون ته نوې لار نوې رڼاوه په کار
ما پکښې ډېرې شپې رڼې کړې لایې هم نه منې
دښمن یې راوستلو کورته نو حیران شو ورته
زه وم چې سترګې مې پرې پرې کړې لایې هم نه منې
چې یې تکل چېرته د سر او هم د مال کېدلو
مایې په سر باندې پېرې کړې لایې هم نه منې
هر څه مې پرېښوده و ده ته د پښتو په عوض
په تینګه لوړه یې وعدې کړې لایې هم نه منې
څان مې "خادم" کړ خپله تیر شومه له ټولو ګټو
دده تر لاس مې خزانې کړې لایې هم نه منې

کابل قوس ۱۳۴۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عمر شپې

د پـــرې شـــپې د عمـــر تېـــرې شـــوې تېـــرېږي
پـــه تېـــر عمـــر مـــې زړګـــوتې تـــل خورېـــږي
مـــا د قـــام خدمـــت ونکـــړ هـــاى افســـوس دى
پـــه هغـــه نـــبوغ چـــې خـــاورې ايـــرې کېـــږي

* * *

حکومـــت زه د مـــرغۍ غونـــدې بـــندي کـــړم
خـــو پخپلـــه دى بـــندي د بـــل پـــه لاس دى
يـــو بـــندي بـــل بـــندي څـــنګه خلاصـــوى شـــي
اى افغانـــه دا کـــلام مـــې پـــه اخـــلاص دى

۲ د جدى ۱۳۴۷

خوار افغان

زه افغـــان يمـــه افغـــان يعـــنې پښـــتون يـــم
د جفـــا د زمـــانې نـــه جګـــر خـــون يـــم
قافـــــلې د ملـــــتونو لاړې وړانـــــدې
زه لا پـــاتې پـــه خپـــل ځـــاى خـــوار و زبـــون يـــم

(c) ketabton.com: The Digital Library

اولاد ته

که پښتنو، پښتنو مو پر ښودو زاوزاده
په قیامت به زموږ لاس ستاسو ګریوان وي
مونږ ته پاتې له نیکونو نه جهاد دی
تل قومونه په جهاد باندې ودان وي

* * *

کورنۍ دې د خادم "خدمت" شعار کړي
په مقاد د ټول افغان دې هر یو کار کړي
له زحمت او له تکلیفه دې ډار نه شي
هر عمل دې په اخلاص او په ایثار کړي

۲ د جدی ۱۳۴۷

* * *

د پښتون اصل او نسب

پښتون په اصل کې ټول غلجي دی
له غره پیدا دی دغه یې ځای دی
د "پښت" له پښته راټوکېدلی
که ښو خوهاك دی او که کاسي دی

۱۶ د دلوی ۱۳۴۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

محشر

نـــــاکرار زړه مــــــې انقـــــلاب غــــــواړي
تــــــوې رنا نـــــوی کتــــاب غـــــواړي
د اســـــتعمار دنیــــا چــــې ګډه کـــــاندي
داســــې محشــــر داســـې حســــاب غــــواړي

* * *

بـــــې لـــــه پښتونـــــه جـــــهان دې نــــــه وي
دا خــــــره ځمکــــــه آســــمان دې نـــــه وي
چـــــې پکـــــښې خــــواروي دا ســــاهو قـــــوم
هســـــې زمــــان او مکـــــان دې نـــــه وي

* * *

۱۶ د دلوی ۱۳۴۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

نوی جهان

(۱)

پـه بـرمك خـالـد بـابـا د خدای رحمت شـه — چې تائيد يې په همت خراساني کړ
دکـرور د قـبرخاوروته سلام دی — چې سر لوړی يې خپل قوم افغاني کړ
دوی د خاورې او وطـن په پاکه مينه — سر اومـال او اولاد واړه قربـاني کـړ
څوازادې کړوطن د غير له لاسه — لوړ بيرغ يې په اخـلاص مسـلماني کـړ
په مرکز د خلافت کې برمکيانو: — په مشرق کې دا خدمت شنسباني کـړ
هـم په غورهم په ملتان کې پښتانه وو — چې خدمت يې واسلام ته ايماني کړ
تردامنغ سبکتگين بيرغ اوچت کړ — چې اعلان يې پر خلاف د ساماني کړ
محمودداسې ناکردې په پښتون وکړې — چې هم غور او هم ملتان يې تاواني کړ
د غزني سياست واړه لباسي و — په دې کار يې ځان بدنام جاوداني کړ
فردوسي غوندې حکيم يې دربه درکړ — هم يې مات د غور پيمان په ناداني کړ
شهزادگان د غور يې مړه کړه په ناحقه — خپل فريب يې د خپلوی پرې اعلاني کړ

دريـــا څادر چې رنګ يې د ادب و
په غزني باندې خپور شوی دا غضب و

* * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۲)

په غزني کې خورد و خواب او عياشي وه
عشق بازي سازوسرود او مينو شي وه

غلامان وينځې رقصونه محفلونه — د دربار حمدو ثنايې شاعري وه
د اسلام له سپين بيرغه مراد دلته — استعبادءمال ومنال او خونخواري وه
د مرکز د خلافت اطاعت نه و — د قران ژبه مغلوبه په فارسي وه
د افغان د اخلاقي حکومتونو — پسې لمسه هم په هند هم په غزني وه
ابوالفتح محمدېې شهيدان کړل — له غوري او له لودي يې تريګنې وه
د پښتو مخه يې بنده کړه په ظلم — د پښتون سره خپلوي يې لباسي وه
استثمار يې د ادب پر فردوسي کړ — کناره له دربار کړې سنا بيې وه
تل به پټ و بوعلي له غزنوي نه — چې ردکړې د دربار يې غلامي وه
فردوسي ورنه کسات په قلم وکيښ — خو پښتون علاوالدين کړې مردي وه

دزړه تاو يې د غزني په لمبو سوړ کړ
تردې پس يې په ډيلي کې ځلې جوړ کړ

* * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۳)

تشې وينې غوري نه دي بهوولي
منارونه د اسلام يې درولي

د ګپتا د خاندان عبادت ګاه هم داسې نورې غوري تولې دي ساتلي!
نه يې هسې چور چپاو دی چرې کړی نه ددوی په وخت شراب دي چا خوړلي
فحاشي او نورکارونه چې حرام وو دوی همداسې په همدې شان وو منلي
دغوريانو د لوديانو دربارونه هيڅ ليکوال په بدعمل نه دي ښودلي
خوافسوس چې له پښتوځنې غافل وو نور يې تول واړه کارونه وو ښاغلي
دعمل پښتو پکښې وه خو د ژبې په باب دوی کارونه ونکړه ستايلي
ولې بيا هم په بهلول باندې رحمت شه چې اخلاق د پښتنو يې ووساتلي
چې نوبت شيرشاه ته راغی نو قلم مې له خوښيه رحمتونه په ده نولي
ډېر افسوس دی چې د برق په شانې تېر شو داسې ستوري کله کله دي ختلي
بيا لاهم جلال الدين غلجي پښتون و دربار يانو ته يې داسې وو ويلي:
په "دربار کې د پښتو خبرې ښايي" بې پښتو يې له درباره وو شړلي

خانجهان په پښتو ژبه ځان قربان کړ
خو تاريخ د پښتنو يې زر افشان کړ

* * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۴)

په روښان د ملیت دوره رادرومي
د شعور او حرارت دوره رادرومي

سل وشل کاله جهاد په پښتو کاندي   بیا ورو، ورو د حریت دوره را درومي
خوشال خان له تېرتاریخه عبرت اخلي   د مغول نه د نفرت دوره رادرومي
د خوشال له قلم مښك عنبراوري   په افغان کې د نهضت دوره را درومي
چې رحمان بابا قلم په ګوتو اخلي   په پښتو د عذوبت دوره را درومي
فارسي وان ورته حیران ګوته په خوله شي   په ادب کې د قدرت دوره را درومي
د روښان خوشحال مکتب بل رنګ قبول کا   په رحمان د برکت دوره رادرومي
د سرپن او کرلاڼي په هر یو فرد کې   وینه څغلي د غیرت دوره را درومي
د خیبرنه ښکته پورته پښتونخوا کې   د افغان د سعادت دوره را درومي
د شاعر او دلیدز په کوششو نو   د پښتون د حکومت دوره رادرومي

چې مې نوم د میرویس خان جاري په خولې شي
له ادبه مې بندن خولې، خولې شي

* * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۵)

میرویس څه وې د پښتون د ژوند پیام وې

ټول ساز شوی له پښتو او له اسلام وې

ه نامـه یې زمـا روح و تـن فدا شه   دی فـدا د پښتـانـه ننـه ننـګ نـام وې

ول غیرت وې ټول تدبیر و ټول همت وې   دی پښتون وې او په ړه کې یې خپل قـام وې

پښتون ننګ وناموس وې په خطر کې   قام راټول یې په حجـره صـبـامـابنـام وې

میرویس د زړه تنور په غـرغـروو   خو په خوله یې د فرصت او وخت کـلام وې

ایران او د مغول دواړو تر منځه   راګیر شوی په دوه لومو کـې د دام وې

واړوواخستو کسات له دې مظلومه   نـه څه رحم وې پـه چـا کـې نـه اسـلام وې ۵

پښتون نجات مشکله معضله وه   دوه قومونـو تقسـیم کـړی وې غـلام وې

پښتون په پاکو وینو پښتونخوا کې   هر میدان لکه شفق د صبح و شـام وې

وریل پـلوتـه تـللی وې د عصر   د پښتون نـه ګرځېدلـی سـاقي جـام وې

دا دومره مایوسی او بې کسی کې   ټینګ ولاړ میرویس د عزم په مقـام وې

پـه تـدبـیـر سـره یـې الله اکـبـر کړ

خدای غیور دی په ګرګن یې مظفر کړ

* * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۶)

پـه داهسې لـوی تېر د پښتـنـو کې!
په ربښتیا یو ته پښتون وې میرویس خانه

د غیرت تله درنه دې ترهر چا وه
د تدبیر نه دې خالي نه وه مېړانه

د پښتو او پښتنوالي نمونه وې
فضیلت دې و موندلی له سبحانه

خـزانه د پښتنو د ټول تاریخ وې
ته پخپله صحیفـه وې له آسمانه

افـغـانیزم ملیت له تانه پاتې
یـو سبق دې عالي لـویه سلطانه

د شاهۍ تاج دې په سر کړلو پښتون ته
ځان دې مـشر د جرګې کړو نمایانه

په پښتوپښتنولۍ دې ملت سازکړ
لوی قائده لوی زعیمه لوی افغانه

ستـا د خړ ځادر لـه لویه برکته
دښمن بایلوده صحنه تراصفهانه

ځنګه هېر به شاه اشرف او شاه محمود کړي
ځو چې وي د پښتنو خـونـه ودانه

ابـدالي سره سلوك یې دوروړۍ کړ
که هرڅو یې کندهار کړلوستومانه

افغان ستا په نامه ویاړي تر دې دمه!
د افـغـان د ازادۍ بـابـا ادمـه!

* * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۷)

د پښتون د کور ډیوې شوې تتې!
خدایه دلته مازیگر او کـه سحر دی؟

نمر به ولوېږي تیاره به لا شي ډېره که دا خره پړه زېږی د کوم نمر دی؟
منزل ډېر دی د پښتون ستړي کاروان ته او که دا چې ښکاري مخکښې دغه غر دی؟
د پښتون دا بـده ورځ بـه لږه ښه شـي کـه صبا مـولـه دې ورځې لا بتر دی؟
ناسور شوي پرهارونه یه مو روغ شـي او کـه نـه همدغه تول رامقرر دی؟
بل یو ور به چېرته بېرته شي پښتون ته او کـه مخکښې تړلی هر یو ور دی؟
پښتونخوا ادې به تولې نجونې زوکړي که په گېډه کې یې پاتې کوم یو نر دی؟
کوم د خیر ساعت مو شته چېرته په برخه که همداسې لا د شر د پاسه شر دی؟
نه پوهېږو د صبا بـه څه پیغام وي نن زمونږ وملیت ته لوی خطر دی؟
د فارسي سیلاب د پـاسـه راراون دی د اردو طوفان راووښتی په خیبر دی!
د فسـاد مبدا پیدا یه هغه ورځ شوه له پښتو چې خالي شوی مو دفتر دی!

میرویس خان پښتو داخله په دفتر کړه!
احمد شاه بابا ېې بیرتـه رابهـر کړه!

* * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۸)

احمد شاه بابا بناغلی ؤ هر گوره
داغ یې نه ؤ په شرف او په وقار کښې

هم بابا د پښتو ژبې لوی شاعر ؤ   مرغلرې یې پیښلې په یو تار کښې
بابا تول پښتو پښتو عزم و همت ؤ   ولې پښې یې شولې ښویه په دې لار کښې
په پردی ژبه ملي حکومت نه شي   بابا څنګه وکړه سهوه په دې کار کښې
د رقیب ژبه یې څنګه بیا رسمي کړه   ګیچ وګول یم پاتې شوی په اسرار کښې
تول درانه قومونه ووهمدلته   دا کار څنګه شو کېدلی کند هار کښې
د پردو تاثیر څوك څنګه شي منلی   په هغه بادشاه چې قوم یې ؤ اختیار کښې
خدمتونه د بابا څه همره نه دي   چې یې دلته ښم راوړلی په اشعار کښې
احمد شاه بابا افغان هېواد تکمیل کړ   هم یې قام کړو قومونو په قطار کښې
خپله ژبه د افغان ملي حق ؤ   بابا پوه و د هر چا نه په دې چار کښې
له ادبه خادم هیڅ نه شي ویلای   د بابا په لوړ حضور او په کردار کښې

وایي دومره پښتون تللي دي ډوبېږي
د پښتو ازار وهلي دي وره کېږي

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۹)

چې تیمور پایتخت نقل کړ کابل ته — دا سبب د پرېوتلو د پښتو شو
ایرانۍ میندې مورناستې وې کوروکښې — تربیت مو تول په ژبه د پارسو شو
په دفتر کې ؤ مرزا د پارسي ژبې — سپکاوی د پښتو ژبو پښتنو شو
حل و فصل د کارو چې په جرگه ؤ — اوس پخپله د بادشاه په اشارو شو
د بادشاه په خوا کې ناست خوشامند گروو — هر یو کار به په تزویر او د سیسو شو
د قومونو رهبران واړه مایوس شول — هر چا ځان ساته په فکر د ابرو شو
د ناغلي تیمور شاه غازي تر مخه — بساط خپور د عیاشۍ او د مزو شو
دا غرض ؤ د دربار د نمکخوارو — چې زمري غوندې انسان لکه پیشو شو

د تیمور دور چې تېر شو زمان راغی
د بهار ورځې وې تېرې خزان راغی

* * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۰)

دتیمور غوندې زمان هم خوارې وکړې
خو مرکز چې څنګه وران ؤ هسې وران ؤ

مملکت ټوټه ټوټه له لاسه ووت — نن لاهور صبا کشمیر او بیا ملتان ؤ
وریسې بیا پېښور رانه جلا شو — د انګریز له دسائیسو دا بحران ؤ
چې فتنه شوله محکمه پېښور کې — نو مرکز د استعمار بیا په ایران ؤ
له دوه خواؤ په افغان باندې یرغل ؤ — د انګریز لاس کې ایران او هندوستان ؤ
دښمنان وو منظم افغان خراب ؤ — نه مرکز نه اتفاق او نه سامان ؤ
آفرین د شیرعلي په لوړ همت شه — چې انګلیس ته درېدلی په میدان ؤ
په دې دومره تنګ ساعت او اضطرار کې — کار یې وکړو د ملت چې څو یې توان ؤ
په افغان باندې داهسې دور راغی — چې انګریز او هم افغان پکښې ستومان ؤ
تر دا منځه راپیدا عبدالرحمن شو — څه عجیبه کار یې کړی تر دا میان ؤ
بې پراو یې له تېرې توري نه تېر کړ — څوک چې پاتې له انګریزه په میدان ؤ
ابدرامان(۱) خپلې کنځاوې په پښتو کړې — تغر ټول نور له کابله د افغان ؤ

چې پښتو له منځه لاړه خوار افغان شو
د افغان په خوارې خوار افغانستان شو

* * *

---

(۱) عبدالرحمان خان

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۱)

په دنیا کې چې یو نوي شان پیدا شو!
د افغان پرخونه هم امـــان پیدا شــو

سخت کوشش او سخت جهاد یې په سر واخست   د ملت په مړ کالبوت کې ځان پیدا شو
ده بیا ګوټې د پښتو په رباب کېښوې   قام راجګ شو پکښې نوی توان پیدا شو
په دریم ځل یې انګلیس له خاورې وایست   په دې ځمکه باندې بل آسمان پیدا شو
د پښتو د ملیت د پر طرفدار و   شرق یې وېښ کړ چې امان افغان پیدا شو
د امان اعلحضرت له ګرمه عشقه   د انګلیس و استعمارته زیان پیدا شو
د امان وبدنامۍ ته یې ځان جوړ کړ   ناروغ شوې ملک ته بیا تاوان پیدا شو
امان لاړو په لمبو د اغتشاش کې   تخته واوښته یو بل جهان پیدا شو
په وطن کې چې اور مړ په تدبیر شو   لړ د فکر و عمل بیا زمان پیدا شو
بیا پښتو-پښتو بازي شوه خو چې ګورو   څه عجیب غونډې زلمي او ځوان پیدا شو
هر څه شته دي خو هیڅ نه شته غني خدایه   د خادم لا په ځان بدګومان پیدا شو

څه بدل غونډې زمـان او مـکـان وینم
په دا منځکې یې سرګومه افغان وینم

*　　*　　*

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۲)

چې راتلو به د تـوپـونـو دزهـــار کېږي
نـن را دروميي په رباب او په سيتار کېږي

استعـمـار بنه بدلـه کـړه هـسـر گوره — فـرق يې راغـی پـه حمله او پـه گوزار کېږي
دام بـدل شـو دانـه هـم شـولـه بـدلـه — فـرق مشـكل شـو پـه اختيـار او پـه اجبار كېږي
هـای تويـه تويـه د دې عـصـر لـه علمـه — لاهغـه چـې وي پــه لاس داســتعمار کېږي
يـا گيركيـږي يـو ملـت پـه سـرورو كېږي — ياگيركيـږي دتـاجر پـه اسـتـثمار كېږي
يا يې خوان ورتـه گمراه كړه نـو كـار كيږي — يايې نور داره مـار كېښېنـوه پـه لاز كـېږي
د يـوه سـاعت مـزل ورتــه د شپو کړه — چې شـي ورك لاره ونـه مومـي پـه بنار كـې
كـه پـه گېډه دې كړوړی يـا عيـاش شـو — بـيـا شـرف ورځـي واخـلـه پـه بـازار كـېږي
ديموكرات يې كړه چې تل خوشي قصې كـا — پـه شوری او پـه اعيـان او پـه اخبـار كـېږي
يايې سپی كړه يا يې بند د خـره پـه دُم كړه — نوبـيـې پسـرپـړده يـا دې گرځي پـه هرښاركـېږي
دا خـو شـعر نـه دی خادمـه چې يې تـه ښكـې — بـل جـهـان دی سـتـا د فـكـر ابتكـار كـېږي

نن په هسې دسپـو كېږي افغان گير دی
خـو لاهـږ نـه دی د ځان وحال تـه خير دی

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۳)

چې پښتو او پښتون مړه شوه کندهار کښې
سر یې هسك له و تمانزو او له نوبنار کړ

سور بیرغ بابا راواخستو اوچت شو — د پښتو او د پښتون غرېږې په جار کړ
خان باباعبدالغفارسره خدای مل شه — چې یې چور له استعماره نه انکارکړ×
ورسره په محمدګل د خدای رحمت شه — لاهمداسې په صمد چې یې دا کار کړ
د بلوخ پښتنګان ځي وسورانکار ته — د برمهږونو خان ستې په دې انکار کړ
د ولي قدم بد نه وُ په اول کښې — خو افسوس خپلو ملګرو رادوځار کړ
په دویم او په دریم قدم کښې ګیر شو — په شطرنج د سیاست کښې یې ایسار کړ
څنو داسې چارې وکړې چې په زوره — یې خپل قام له خپل مرام ځنې بېزار کړ
د خیبر نسه پورته څه وایم چې څه دي — څوك ویده شول چادنسه سر په غار کړ

یوخادم په خپلسه لار درومنې روان دی
په نظر یې چېرته بل "نوی جهان" دی!

• • •

کابل خادم مېنه — ۲۰ د جدي ۱۳۴۷ هـ ش

× ده وویل زموږ پروګرام نشنلیزم، دیموکراسي او سوسیالیزم دی؛ خو چې له بنده را خلاص شو له پښتونولۍ یې انکار وکړ او په اردو لګیا شو. دغه وخت یې وویل پښتو زموږ پروګرام کې دریم او څلورم قدم دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دنیا واړه ټګي ده

راڅرګنده په دنیا واړه ټګي ده		په عالم کښې تن صبا واړه ټګي ده
لور دمور سره ټګي کا زوی له پلاره		خور و ورور ترور وکاکا واړه ټګي ده
په خنداسره ګذران دخاوندښځې		په بستر کښې مشغولا واړه ټګي ده
عاشقان او معشوقې د دنیا واړه		اشنایي د هر اشنا واړه ټګي ده
ماهرویان چې په غمزو زړونه وباسي		د رقیب سره خندا واړه ټګي ده
لاپې شاپې، محبت او دا وفا شي		مالیدلې شاوخوا واړه ټګي ده
کورو کلی محله مې تجربه کړه		راشه درشه د هر چا واړه ټګي ده
شاګردي او استاذي کې مزه نه شته		یو تر بله په سې شا واړه ټګي ده
د پیري اومریدۍ نه مې زړه توردی		لټیوي پکښې دنیا واړه ټګي ده
د بازار معاملې ته مې نظر کړ		هسې شان سودو سودا واړه ټګي ده
بې اخلاصه عبادت تلاوت واړه		دا ذکرونه او تقوی واړه ټګي ده
زرګري اوخیاطي زمینداري هم		ملایي د هـ ـلا واړه ټګي ده
مجلسونه صحبتونه د یارانو		ده، د سپینې ورځې غلا واړه ټګي ده
ملکانو د خانانو حال ته ګورم		هسې چارې ناروا واړه ټګي ده
د ډاکټر- طبیب انصاف ته مې نظرشو		د مریض په حق کښې دا واړه ټګي ده
محکمې ته د قاضي، مفتي حاضرشوم		فیصله، شاهد، د ...ی واړه ټګي ده

(c) ketabton.com: The Digital Library

دحاکم په محکمې دا د دمظلوم نه شي د رشوت سود وسودا واره ټکي ده
مامورین د خپلوخیتو غم کنبي دوب دي د ملت سره یې دا واره ټکي ده
د بادشاه نه تنخواه خوري رعیت نه غوښي غداري د خپل بادشاه واره ټکي ده
بیا ناري د قوم وطن وهي په زوره د اسلام پوري خندا واره ټکي ده
هر ماتحت د خپل مافوق نه برخلاف دی د نوکسر او د مولا واره ټکي ده
رعیت د خپل باد شاه نه په فراق دی دبادشاه د روغو رشتیا واره ټکي ده
دا وعدې او سفیران د بادشاهانو یو له بله خدایسرو دا واره ټکي ده
تجارت او اقتصاد چې ورته وایي ګڼ کیږي ده ناروا واره ټکي ده
خوش تقریره مقالې د اخبارونو صداقت پورې خندا واره ټکي ده
دروغ، کذب، پروپاګند دري واړه یودي صحافت د کل دنیا واره ټکي ده
چې بیان شودغه واره سیاست دی سیاست نومې بلا واره ټکي ده
چې د حق حب وهراس یې وپه زړه کښې هغه نه شته نن صبا واره ټکي ده
یا ایمان دی په خاوند یاسرتوب دی بې له دې شورو غوغا واره ټکي ده

چې ایمان د چا په ځان نه په خاوند شته
ای خادمه نن په دا واره ټکي ده

لوار ګي: ۱۸ د روژې ۱۳۵۲ قمري

یادګیرنه: دا شعر زما د لومړنیو افکارو څخه دی چې ۳۵ کاله مخکښې لیکل شوی دی. هر کله چې په خپل حقیقت پاتې دی او نشر شوی هم نه دی، نو د مرغا و امیل له مسودې څخه رانقل شو.

کابل: ۱۳۴۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

خادم وايي:

نه ډالر لرم نه پوند او نه کلداري
پښتون ومه پښتون يمه او پښتون مرم
دا ايمان، دا اراده، دا مې عمل دی
په خپل هوډ مرم، نه د خلکو په لمسون مرم

۲۰ د دلوی ۱۳۴۷ هـ. ش

(c) ketabton.com: The Digital Library

کابل او پښتو

چې پښتو نه لري افغان به څه وي　　لا بېغیرته مسلمان به څه وي
څکه مئین زه په پښتو شولمه　　چې خودي نه لري انسان به څه وي

* * *

یون دې کابله وکوم لورته دی　　دا څه کانې دي چې په تاوشولې
چې پښتو عامه شوه تا سسته کړله　　دا دی اجبار که په صلاوشولې

* * *

کابله زړه د کوم هېواد یې ته　　د چاله فیضه نه اباد یې ته ؟
لر خودې څان اوبیا پښتو وګوره　　دا چا ازاد کړې که ازادیې ته ؟

* * *

ته خو پښتون وته افغان وایې　　پښتو ته هم ته افغاني وایې
چې خان افغان کړې ماپښتون وګڼې　　بیا د پښتو په څای فارسي وایې

* * *

پښتو ددې هېواد ملي ژبه ده　　بیا ورسره لاهم رسمي ژبه ده
مخالفت د پښتونه دی روا　　چې دا ددې خاورې بومي ژبه ده

* * *

بېل دی ښتون او افغان ولې کړلو　　څان ته حیران دي جهان ولې کړلو
وشی دی حقیقیت دغه دی　　دا حقیقیت دې بل شان ولې کړلو

* * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

که څوک افغان وي نو پښتون به وي هم   چې پښتون نه وي نو افغان په څه شو؟
لکـه جـرمـن او د الـمان لفظونه   چې څوک جرمن نه وي الـمان په څه شو

* * *

کلـه دې وخـوړو پـه زور کـابـلـه   اوس رانه شوکه کړې په شور کابله
د تعصب او د فاشیـسـت په چیـغو   ځان دې کړو سپین او مونږ دې تور کابله

* * *

بس دی کابله ضـدیـت مـه کـوه   د پښتنـو مـخـالـفـت مـه کـوه
د نیم نه زیات درکښې پښتون دی اباد   د حـق سـره مـقـاومـت مـه کـوه

* * *

ای دافغـانسـتـان افغـانـه وروره   ای غیرتـي ای مسـلمـانـه وروره!
ملي وحدت بې پښتـو نه شي راتلای   زما د ښکـلي هېواد ګرانـه وروره !

* * *

قومونو خپل پرابـلمونه کړه حـل   دنـیا یې خپـله کړه پـه علم وعمل
پښتو خوستـن ده د وحدت د بـنا   وهل یې نه بنایي په زور او په چل

* * *

اعلان مو دا دی بـل اعلان نه شته   پـه پښتو ژبـه کښې تاوان نه شته
چې یې مرکـز پـه ملي ژبه نه وي   داسې وطـن پـه ټول جهان نه شته

* * *

جلال اباد ۲۸ د دلوی ۱۳۴۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سید حسن خان د قبر ډبره

په ادب بانديې تېرېږه ای زلمیه درته وایم
د حرمت او شرف ځای دي زه یې په ګوته درته ښایم
دا د خاورو ډېرۍ ګوزه پکښې لعل د بدخشان دی
مرور ورته راغلی پکښې پروت سیدحسن خان دی
د وطن په هوډ کښې مړ دی، مړ یې مه بوله ژوندی دی
لوي عالم دی، لوی شاعر دی، لوی پښتون دی، لوی سړی دی
خوله یې ډکه له خندا ده: خو په زړه یې دي غمونه
د وطن په غم غمجن دی چاته نه وایي حالونه
په محفل کښې د یارانو د ډېوې غوندې بلیږي
په هېڅ وخت یوازی نه دی پتنګان پرې راټولیږي
په خندا خندا په ټوکو د عمل درسونه وایي
د ادب دسیاست او د تاریخ بابونه ښنتا یښي
لوی جنرال دی لوی قائد دی نیشنلست دي وطنپال دی
نه یې کور شته نه یې اور شته مسافر دی دا یې حال دی
د وطن په مینه مست دی له هر څه نه بې پروا دی
په دې مینه له سرتېر دی دغه کار لره پیدا دی
د خوږې ژبې خاوند دی ښه ملګري ښه اشنا دی
ټوله مینه محبت دی مهربانه په هر چا دی

(c) ketabton.com: The Digital Library

نـه سـيد دی نـه باچـا دی نـه د کـوم بابـا اولاد دی
کلک پښتون دی میړنی دی نر فرزند د پښتونخوا دی
نـه منت منـي نـه عـذر نـه يـې څـوک شـي اړولی
داولـس يـو فدايـي دی څـوک يـې نـه شـي ډارولی
اشـنايانو دي تګـلای خپـلو ورونـو تـېر ايسـتلای
بـې ارځـی خوابـدی کـړی څـوک يـې شي پخلاکـولای
په زندان کښې يې ساه ورکړه نه يې عذر نه فرياد کړ
دهمت هـېر شـوی د.س يـې دوبـاره مونـږ تـه رايـادکړ
وايي خبـښ مې په ډېران کړئ چې ميدان کښې شهيد نه شوم
څه پروامې ده لـه مرګه خوافسوس چې سعيد نه شوم
څئ چې غونډ يې شو په قبر ورتـه ښکته کړو سرونه
لاس يې ښکل کړو پښې يې ښکل کړو ورته وکاندوعذرونه

۳ د حوت ۱۳۴۷

سيد حسن خان وکيل رئيس حربيه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ای د دې جهان خاونده

(۱)

دا جهـان د استـعمـار دی؟ که ستا هم پکښې اختیار دی!

ای د دې جهان خاونده

ستـــا بنـده پـه کـړاوونـــو او دده بـنـده راحـت کښې

ستا بنده دی په دوزخ کښې او دده بـنـده جـنـت کښې

ستـا بنـده تـه مـقـــرردي قـسـم قـسـم عـــذابـونـــه

چې بـنـده د استعمـــار شـو رنګار رنګ یې نعمتونـه

له هر خوا لارې پرې بندې ستا بنده ډېر په ضرور دی

اور یې بل په روح و تن دی دا جهان پرې سورتنوردی

ستـا بـنـده ډېرکړه مـن دی د ژړا لـوری یې نـه شتـه

لـه هـرخـوانـه عـذابـونـه تـا هـیـلی او کـړاوونـــه

دا جهان د استـعمار دی؟ که ستاهم پکښې اختیار دی

ای ددې جـهـان خـاونـده !

* * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۲)

چې څوک ستا کلمه وايي — د انګرېز په تور اخته شي
په هر شان خورول کېږي — په عالم کښې مسخره شي
لړ خو وګوره جهان ته — پکښې څه ظلم و ستم دی
دده هر بنده خو شاله — ستا بنده په غم غمجن دی
دی د خپل مريي له حاله — د ېر په ښه شانته خبر دی
بده ورځ ورلره نه شته — هره شپه لکه اختر دی
هم شاهان هم عالمان شول — د ښې ورځې خاوندان شول
بندګان د استعمار ټول — د ېر سرلوړي په جهان شول
چې په دغه درقبول شي — نور نو څله مشقت کا
دکوڅې سپي خوېږ ګوره — په شاهانو حکومت کا
وفادار چې د اغيار وو — هغه واړه نېکبختان شول
د لعلونو جواهرو — د قصرونو خاوندان شول
دا جهان د استعمار دی؟ — که ستا هم پکښې اختيار دی
ای ددې جهان خاونده!

* * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۳)

ای ددې جـهـان خـاونـده! لږ خو دې جهان ته ګوره
ستا مخلوق خوار و زبون دی خپل جلال او شان ته ګوره
استعمار پکښې مزې کا دې چېـه دوران ته ګوره
څوک واکدار ددې جهان دی؟! تریخ بیخده یې ژوندون شو
وران ددې ځمکې نظام شو ورک له هرځا یې مضمون شو
تاپیـدا ازاد جـهـان کـړ چې هرڅوک پکښې ژوندون کا
خو انګریز له خپلې خوانه په هر څه باندې شبخون کا
چې دده لیه غړونـدي ته سروباسي قصابې شي
یا خوراک شي د لیوانو یا په غرونو کښې وحشي شي
ته یوڅه غواړې جهان کښې دی بل څه کا په دا میان کښې
دا جـهـان د استـعـمار دی؟ که ستا هم پکښې اختیار دی
ای ددې جـهـان خـاونـده!

* * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۴)

مذاهب یې دي په لاس کښې — فلسفې شي جوړولای
نبغ ولاړ دی په هر دین کې — هر سړی شي تېرا بستلای
څوک مرشد او څوک پېشواکا — څوک لیډر څوک راهنما کا
څوک واکدار کاندي په نورو — پرې د قام خونه تالا کا
څوک رسول څوک پیغامبر کا — څوک مرتداو څوک کافر کا
د هر چا سره جوړېږي — خود خپل مطلب د پاره
په دوستی که دښمنی وي — خو بس خپله مدعا کا
د پېر اوږده اوږده دامونه — غځوي په فریبونو !
یکښې نیسې ملتونه — دولتونه د ملکونو!
تاریخي قومونه وژني — نوي نوي راپیدا کا
دی مئین په خپل مخلوق دی — بل مخلوق ځینې ابا کا
چې خودي په چا کښې وینې — چې دا فرد وي که وي د له
لولپه شي سره لمبه شي — له غضب له حسده
بل خود دار وایې چې نه شته — دا انګریز دی چې خود دار دی
یاداري او سرداري او — واکداري هم دده کار دی
چې د خدای او پیغامبر او — د قرآن واوري خبرې
نو موسکی شی بیا له قهره — یاندې راشي سره لمبې
وایي دا جهان زما دی — بل جهان ځان ته پیدا کړه
دا جهان د استعمار دی؟ — که ستا هم یکښې اختیار دی

ای ددې جهان خاونده !

* * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۵)

دا جهــــان دده تېکـــــه دی   او کــه تــا ورلــره پــرېښود؟
تابيــــرغ د واکـــداري خپـــل   دده مخکښې څله کښېښــود؟
بسې پسروا پــه سرنوشـــت د -   ملـــتونو لوبـــې کـــاندي!
څوک اوچت او څوک راټيټ کا   د چـا غوځـې کـاندي مـراندې
هغــه څــه چــې تــا کــول بــه   اوس يې دی کا پـه دنيـا کښې
د قومونـــو ژونـــد او مـــرګ دی   د انګريـــز پــه تـــولا کښـــې
هـــم تـــاريخ شـــي ســـازولای   هـــم کــلچر شـــي ورانـــولای
قـام چې مرکـا بيـا   له خـاورو -   يې بـل قـام شـي را ابـــتلای
د قومونــــو ژبـــــې وژنــــي   چـــې انګريـــز اراده وکـــا
ور پيــــدا کـــا نــــوې ژبـــــه   چـې کـوم قـوم نـوی شـته کـا
چـــې خـــلاق او رزاق دی شـــو   نـو تـه څـه شـوې ای څښتـــنه!
دا جهــــان د اســـــتعمار دی؟   کـه ستـا هـم پکښې اختيار ده‌ی
ای ددې جهان خاونده!

*   *   *

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۶)

په رګونو د انسان کښې لکه وینه داسې ځغلي
بلکه روح غوندې په وینه کښې جاري او هم ساري دي
په کالبوت کښې د قومونو ننسو ځي بیا نڅا کیا
په هرشان په هردستور کښې انګرېز خپله مدعا کا
درته نه وایي چې وکړه نه دا وایي چې دا مکړه
خو چې څه کوې په نفعه د انګریز بابا یې وکړه
جریان داسې جوړوای شي چې هرڅوک پکښې رغړېږي
څوک په پوهه څوک ناپوهه د انګرېز په ډول ګډېږي
نتیجه د هرنهضت با- یدپه نفعه د انګرېز وي
که دا نه کېږي نهضت به له یو مخه رېزمرېز وي
که یې لاس دستي برنه شو د سل کالو انتظار کا
چې جریان دده په نفعه شي نو خپله مدعا کا
نیشنلست دی سوسیالست دی خو بیا هم کاپیتالست دی
سیاست دده مذهب دی حقیقي ایمپیریالست دی
هسې لوبې په شان شان کا داسې چارې په جهان کا
دا جهان د استعمار دی ؟ که ستا هم پکښې اختیار دی؟

ای ددې جهان خاونده!

* * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۷)

د جهان په ټول قومونو یې غوغا څو ځلې کړې
د میدان غونډ سکه دوی نه یې په څوڅو ځله وړې
اوس له ډار د استعمار نه غوږ څوک نه شي خوځولای
لا په کورکې څوک د ښځې سره نه شي ګړېدلای
څوک په دین څوک بېدینۍ کې د انګریز کلمه وایي
څوک خپل قام وژني په ډاګه که څه هم په زړه کې ژاړي
ستا په خمکه برخلاف ستا کودتا نه ده نو څه ده ؟
د فطرت په قوانینو ناروا نه ده نو څه ده ؟
ځله ته ورته سکوت کړې بل افغان ورته پیداکړه !
ډېر له تاشولو خود سره ,, وېره نه لري له سره
دا جهان د استعمار دی؟ که ستا هم پکښې اختیار دی
ای ددې جهان خاوندە!

*   *   *

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۸)

د افغان وحال ته گوره چې توته توته جلا شو!
یو وجود شو انډې انډې بل جهان تر منه پیدا شو!
هلته گوره هندوستان ته ورسره بیا پاکستان ته
د کشمیر انجره گوره د پښتون ناوړه گوره
بلوڅ ژاړي و خپل حال ته سیند ته گوره هم بنګال ته
د ډیورند وکارته گوره مېکماهن هوښیارته گوره
په ایران کې واویلا ده د ملت د سر قضا ده
هلته څوک ناست دي څه کاندي څه سطرنج دی لاندې پاندې
چا تیوکړه تیوکړه عرب کړ سوکارنو چا په ادب کړ؟
اسرائیل له کومه ځایه چا حاضر کړل فلسطین ته؟
چا چیلنج ورکه قران او د اسلام وښکلي دین ته؟
د لارنس ابتکارونه په اسلام یې گوزارونه
په تاهسې مسخرې کا تول کارونه بې اسرې کا
دا جهان د استعمار دی؟ که ستا هم پکښې اختیار دی
ای د دې جهان خاوند ه!

* * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۹)

شوروي ته يې جوړ کړی پرابلم په اروپا کې
فارموسا ده تېره غشی چې چوخېږي د چين خوا کې
امريکا يې راپيدا کړه قسمي يې په خپل خوا کړه
د انګرېز بې مصلحته هېڅ يو کار نه شي کولای
ته دده د غړوندي نه چېرې سر شي غړولای
مال او سر د امريکا ځي د انګرېز په تولا کې
هره ورځ ورته پېښېږي لوی کارونه په دنيا کې
په ويتنام کې يې کړه ګيره حال يې ګوره کوريا کې
منځني ختيځ ته ګوره امريکا ورته راکاږي
دا قصرونه د لندن دي افريقا ورته راکاږي
دي په چين کې تجارت کا امريکا لمسوي جنګ ته
خان به روغ سلامت يوسي که يې واچوي کړنګ ته
که تبعيض دی که نفرت دي که تضئيق او که شدت دی
ده يې تخم دی کرلی ستا په دي بنګلې دنيا کې
دا جهان د استعمار دی؟ که ستاهم پکښې اختيار دی

اې ددې جهان خاونده!

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۰)

ډزيــې ورکــړ جرمــني تــه　　　تس يې وويست لـه جاپانه
ســوکارنو يــې راپچــاړ کــړ　　　د ناصــر خونــه شسوه ورانــه
د يسورپ پــه ګـډ بـازار کــې　　　لـه دوګـول څخـه لـې تنګـه دی
نــــور کاملـــه مطمـــئن دی　　　ټول عـالم تـرې چنګ پـه چنګ دی
څومره څير دي پـه دنيـا کـې　　　د انســـان پــه پېژنــد لـــو
ښـه سـياس اوښـه نـباض دی　　　د عـــالم د تېرا يســـتلو
اداره کـــې ډېـــر ماهـــر دی　　　بې بې سـي تـه خوبـې ګـوره
کـار پـه رمـز او اشـاره کـا　　　دې شـيېلۍ تـه خوبـې ګـوره
هـر موريـد تـه خـو يـې ګـوره　　　څومره ټينګ دی و خپـل کار تـه
هيـڅ مطـلب بـه تـرې وانخـلې　　　کــه يـــې راکــاږې ودار تـــه
بې پـروا دی نـور لـه هـر څـه　　　بــې لـــه چــال او سياســـته
ټـول جهـان يــې تېرا يســتلی　　　لايـــې ګـــوره تــر قيامـــته
تکـــــبر دده خاصـــــه ده　　　ډېر مغرور دی وخپـل ځان تـه
دا جهـــان د اســـتعمار دی؟　　　کـه ستا هـم پښې اختيار دی

ای ددې جـهـان څـاونده!

* * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۱)

خدایه خیر کړې رقیب راغی　د افغـان کـور تـه دننه
لا به نـور پـه مونـږه څـه کـا　اوس لـه چـا وکـړو پوښتـنه
تـش یونـوم دی راتـه پـاتې　نـور خـو هـر څـه رانـه تللي!
کـه پښتـو رانـه وانخـلي　نـور مـو هـر څـه وریخـښلي!
خـو افسـوس دی چې پوهـېږم　پښتـو هـم رانـه اخـلي
پـه دې یـاس او ناهیـلي کښې　یـوه هیلـه راځـلیږي
پـه دې سـخته بې ارځې کښې　پښتـون لـږ شـانې پوهـېږي
خپلـه ژبـه بـه پـرې نـږدي　کـه تـول سـت شي لـه یـو مخـه
پـه دې توره شپه ظلمت کښې　دا یـوه سـپرغی بـلېږي
ستـا پـه نـوم دي تـباه شـوي　لـږ پـرې ورحمېـږه خدایـه!
د خـوارۍ یـې انـتـها ده　لږ پـرې ولورېـږه خدایـه!
ستـا پـه نوم یې دغـه حال شـو　ژونـد وده وتـه وبـال شـو
دا جهـان د اسـتعمار دی؟　کـه سـتا هـم پکښې اختیـار دی
ای د دې جهـان خـاونـده!

*　*　*

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۲)

ای ددې نړۍ انسانه ‌ ‌ ‌ که رښتیا ازادي غواړې
بسه ژوندون دې مدعا وي ‌ ‌ ‌ د آدم ابادي غواړې
افغان مه پرېږده چې مړ شي ‌ ‌ ‌ دا یو قام دی په دنیا کښې
مخالف د استعمار دی ‌ ‌ ‌ مخالف د استثمار دی
د مېړانې ژوندیې خوښ دی ‌ ‌ ‌ غلامۍ ځنې بېزار دی
دی مئین په سرېتوب دی ‌ ‌ ‌ سرېتوب دده مذهب دی
بسه سړی دی بسه ملګری ‌ ‌ ‌ همدغه دده مطلب دی
خوخلاصون یې اسان نه دی ‌ ‌ ‌ دېښره لوښه معما ده
راګیر کړی استعمار دی ‌ ‌ ‌ پرې راغلې ابتلا ده
یو وجود توټې توټې شو ‌ ‌ ‌ بیا هر یو په ځان اخته شو
په مذهب یې غولوي تل ‌ ‌ ‌ په شان شان یې ځوروي تل
له خپل ځانه بېګانه شو ‌ ‌ ‌ په عالم کې افسانه شو
د آسمان و لورته کتوري ‌ ‌ ‌ تل دغه یو ژوېنا کا
دا جهان د استعمار دی؟ ‌ ‌ ‌ که ستا هم پکښې اختیار دی

ای ددې جهان خاوندە!

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۳)

لوی عذابه ودې نړۍ ته　استعمار دی استعمار دی
چې نړۍ نن یکښې سوزي　دغه اور دی دغه نار دی
له تېرې د استعماره　زور زیاتی دی په جهان کې
استعمار شلېدلی کټ دی　ترمیمېږي انګلستان کې
یو افت توره بلا ده　په نړۍ نازله شوې
دیوال پای توره خپسه!　پر انسان راتاوه شوې
چې د بل ګټلي اخلي　یا په زور یا په چالونو
دا وګړي بېغیرته　دې شي یاد په لعنتونو
چې خدمت یې مرادنه وي　او په نورو حکومت کا
سړی څلنه ځان ته وایي　چې دا هسې خیانت کا
بې له زیاراو بې له کاره　تمول له نورو غلا ده
څوک چې داسې دولتمن شي　د ولس په ځان بلا ده
د پیسو او چوکۍ مینه　به چې کښېني په کوم زړه کې
د انسان او د حق مینه　نه ځائېږي بیا په ده کې
حیرانېږم پیسه دار ته　استعمار او استثمار ته
د ژوندون نه جوړ عذاب کا　ځان ونور وته قصاب کا!
دا څه علم څه شعور دی　تړې وګړي په ضرور دی
دا جهان د استعمار دی؟　که ستاهم یکښې اختیار دی
ای د دې جهان خاونده!

*　*

(۱۴)

جهان ستا دی ای وګړیه   ای زو زاد د بابادمه !
رښه ستا په مخ ده ځمکه   له لرغونه تردې دمه !
ته قدرت ددې جهان یې   ته ثروت ددې جهان یې
جهان تا باغ ارم کړ   سردې جګ شو تر اسمانه
پرابلم په مخکښې څه دی   فکر وکړه ای انسانه
ټول اولاد د بابادم دی   یو کهول اویو وطن دی
د هیچا دپاره نه دی   خو د ټولو ګډ میراث دی
چې په کار او سرېتوب یې   اېښود شوی پوخ اساس دی
که څوك نه خوري د بل ګټه   هر یو یوسي خپله څټه
باداري او ظلم پرېږدي   له اوږی نه وسله کښېږدي
کار په عقل او علم ساز شي   ورك له منځه نه غماز شي
تعرض او فسادنه وي   دا جهان به څومره ښه وي
که چل ول له منځه ورك شي   دغه شان سیاست سپك شي
د نفرت پرځای دوستي شي   ورك حسد او د ښمني شي
څه به ښکلی جهان جوړ شي   خدای رو هر یو به ښه موړ شي
د تذخیر فکر که نه وي؛   همکاري وي په جهان کښې
نو تخریب به څله کېږي   دا څېرنه ده اسمان کښې
ملائکې د اسمان دي که د علم خاوندان دي   دوب په فکر د انسان دي دوب په فکر د انسان دي
دا جهان که څوك و جنګ ته   کشوي دا انسان نه دی
چې فساد غواړي په ځمکه   چې شیطان نه دی نو څه دی؟
دا ممکن دی چې جهان نه   یو د ځمکې جنت ساز شي
څومره ښکلې به فضا وي   که درواغ نه وي رښتیاوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

الاسکانه تـر جاپـان نـه سـائبیریې تـر هندوسـتانه
کـه څـه فکـر لـږ بـدل شـي ورك لـه دې نـړۍ بـه غـل شـي
دا جهـان بـه ګلسـتان شـي لـه تېـري بـه پـه امـان شـي
دا نـړۍ خـای د عمـل دی تیـارخور رېښتیا چې غـل دی
څلـه یـو انسـان مـرئي شـي؟ بـل بـادار او بـل سـړی شـي؟
دا جهـان د بابـادم دی چې پـه علـم وعمـل سـم دی
ټول دې زیار او ټول دې کارکا پـه نوبـت دې واك اختیـار کـا
تـه واکـدار ددې جهـان يـې کـه پـوه شـوی يـې انسـان يـې!
جهـان سـتا سـتا د ابـا دی ای کارګـره دا ښـمنده!

ای ددې جهـان خـاونـده

کابل : ۱۵ د حمل ۱۳۴۸

یادګیرنه :

خادم "د مرغلرو امېل" څخه د پښتو د شعر په کلاسیك فورم کې د توسیع پیدا کولو لاره نیولې وه، په "ځاروان" کښې دغه کوښښ لوړ معیار ته ورسېد او په دې مجموعه "بلکا" کې دغه زیار بلـه بڼه غوره کړه چې هغـه بـاید د پښتو شعر دپاره د کلاسیکي قیودوڅخه د خلاصون دوره وبولو په دې ډګر کې دا شعر لومړی ګام حسابېږي. هیلـه ده کـه موانعو مخه ونه نیوله په اینده کتاب : "نوي دب" کې به پښتو شعر د بایزید روښان او هخامنشي اناساتو لـه لارې د اسیا او ژند ستائل او بیا بېرته د ریشیانو عنعنوی معیارته ورسول شي ـچې د هر قسم حیاتی افکارو ګنجایش به لري.

قیام الدین خادم - جلال اباد ۲۰ د حمل ۱۳۴۸

(c) ketabton.com: The Digital Library

کامل مومند

د انګرېز نامراد تعلیمه ! پوه پښتون چې دې عاطل کړ
په غربي تعلیم لیګی شو خو پښتو ادې فاضل کړ
له نري رنځه ممنون یم غښ مومند یې چې کامل کړ
لنوی کرم ؤله اسمانه چې پښتو ته یې مائل کړ

* * *

۲۸ د جوزا ۱۳۴۸

تولنیز افغان

چې وطن ژیه ملت درځخه لاړ شي
نو بـه څه شي درته پاتې شي افغانه
خلک په ژبه راټولېږي په وطن کې
بیا په دوی شي د ملت خونه ودانه

* * *

اقتصاد کبه ملیت کبه حکومت دی
دغه ټول دي تولنیز ټولنه غواړي
چې تولنه جوړه نه شي سمه نه شي
څوک په څه د نېکبختی راټلنه غواړي

* * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

سعادت

په څلورڅیزه کې سعادت دی علم، تقوی کار او خدمت دی
حرص دې کم کړه خود خواهي پرېږده کار او عمل کړه څو دې طاقت دی

حاضر عصر

دا عصر څه دی؟.. دملیت دی! فرد نن وتلی له فردیت دی
ایدیال، حزب پالیسي غوارې تکمیل په دغو دشخصیت دی

افغاني سیاسیات

سیاست چاته تابع د ثقافت دی او څوک وایي چې نه مخکښې سیاست دی
څوک په غم د اقتصاد دې بې تمهیده څوک لا وایي چې دا ښه وخت د غارت دی
افغانان په یوه خوله یو فکر نه دي اجنبیانو ته دا ښه وخت د فرصت دی
اسد ۱۳۴۹

حبیبي او پښتو

حبیبي په پښتو ژبه نامور شو خو اخر له خپله کاره لاس په سر شو
خدای زده کوم ظالم ستومانه په خپل کار کې د پښتو قلم یې کښېښود مرور شو

بختاني او پښتو

بختاني په کار د ژبې ښه پوهېږي چې دا بد حال د پښتو ګوزي ځورېږي
زره یې غواړي چې راګډ شي په میدان کې د اسلافو حال چنې وګوري داربږي

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بېنوا پښتو

چې را یاده مې پښتو د بېنوا شي — سره ګلونه د بهار سترګو له راشي
د ادب په بې قدرۍ داسې خفه شم — خوږین زړګی مې په سلګو کې په ژړا شي

دالفت شاعري

چې پیدا مو پښتو ژبه کې الفت شو — د پښتو د ښکلاخوب مو حقیقت شو
چا نامراد کړو دخپل قوم په خدمت کې؟ — چې شاعر رانه اخته په سیاست شو

سلیمان لایق

لاندې ځمکه پاس اسمان دی — منځ کې پروت "د پښت" جهان دی
د پښتـــو لایــقـــان ډېر دي — ښه زلـمـــی یـې سـلـیـمـان دی
د افســـوس ده دا خبـــره — پـــه پـښـتـو نـامـهـربـان دی

خادم څه دی؟

څه پوښتنه د خادم کوې چې څه دی — په پنجره کې بندي شوی یو مرغه دی
د پښتو په کبیره ګناه کې ګیر شو — څوک خبر نه شو چې څنګه دی او څه دی

۱۸ د دلوې ۱۳۴۸

حبیبي او د پښتو تاریخ

حبیبي په پښتو ژبه لوی احسان کړ ورک تاریخ د پښتو ژبې یې عیان کړ
چې په کړو خدمتو یې پښیمان کړ په دې کار ترهغه وخته څوربدلو

جهان وایي

راته وایي دا جهان دې ولې جوړ کړ؟
د پښتو ژبې کاروان دې ولې جوړ کړ؟
چې ویل موهم هغه به دې کولای
دې کاروان لره ښاروان دې ولې جوړ کړ؟

* * *

پښتانه او د پښتو مخالفت

څوک ناپوه شو څوک محتاط او څوک بد بین شو
د پښتو بیاض چې سپین پاته وسپین شو
پښتانه د پښتو ژبې مخالف شول
سرنوشت د پښتو دغسې تعین شو

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پښتو نتيجه

نه پوهاند نه به رئيس نه به وزير شي
هر پښتون چې د پښتو طرفداري کا
هو، دا تول تري جوړېداى شي خو شرط دادى
چې څرګنده د پښتو نه بېزاري کا

۲۰ د لوی ۱۳۴۸

* * *

زور د استعمار

زور د استعمار په پښتو ژبه دی — ځکه چې تول کار په پښتو ژبه دی
هرڅه شو ازاد او پښتو بنده شوه — دومره انحصار په پښتو ژبه دی
داکاروان به ځي يا به ولاړوي تل — ولې؟ چې بار په پښتو ژبه دی
نه شته ازادي بې له پښتو ځني — دغه مو شعار په پښتو ژبه دی
وګوره خادمه د ادې شعر دی؟
او که سور انګار په پښتو ژبه دی

جلال اباد ۲۲ ددلوې ۱۳۴۸

(c) ketabton.com: The Digital Library

شاه محمود د زهرا زوی

شاه محمود مې په زړه داغ شو   مړزمونږ د کور چراغ شو
یا په پلار او مور غمجن شوم   یا په ده د پسر کړه من شوم
۱۳۴۸

زما زړه

خوشالي تري کړه وکړه واړه درد شو
دا د شعر او د ادب وروستي ثمر دی
د قسام غم به په لعلونو بدل نکړم
ریښتیا دا ده چې اوس زړه زما دمرد شو

* * *

د خلکو مینه

چې د بل د غم په اوښکو تازه نه وي
داسې سترګې دې بینا مه وای ړندې وای
ناخبر چې د تودو اوښکو له خوند وي
ددې خلکو خولې د مرګ په سوک کړې وای

(c) ketabton.com: The Digital Library

د تکلیفونو دنیا

څه پکار ده دا دنیا د تکلیفونو
د دردونو مصائبو عذابونو
نادانان لاخوشالي ورپکښې غواړي
همدغه زمونږ سبب دی د غمونو

د پښتو مینان

داسې څوک دي چې هر څه له پښتو ځار کړي
محمدګل یا باچاخان یا صمدخان دی
بل یو کس که لتهوئ په پښتنو کې
یو خادم دی چې ولاړ په دې میدان دی

* * *

سیاست او پښتو

د پښتو، نه به لاس اخلي چې سیاسي شي
سیاست او پښتو ژبه متضاد دي
شاعران او ماهران ورته په شاشول
دپرېناغلي پښتانه زما په یاد دي

* * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

تور دېو

د تور دېو په لاس يې وركړه پښتو ژبه
ورته وګوره په څه د پاب كې ښوري
د پښتو په تالونه يې ځان غټ كړ
بېغيرته قام لا اوس هم ورته ګوري

* * *

د حافظ نصرالله پښتو

د حافظ نصرالله خان شعر مې خوښ دى
لكه پاكه چې چينه غيره كې بهيږي !
توتكى ده بې ازاره ښايستو كې
چې په ځانګه باندې ناسته ده وئيږي

* * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

سیلاب او پښتو

څومره ښه قریحه خدای ورکړه سیلاب ته
څو قدمه یې هم واخستل په لار کې
روږې ستر کې دښمنان د پښتو ژبې
چې یې ولیدل سرګومه شو په چارکې

* * *

رسا او همېش

د رسا په شاعرۍ او لیکوالۍ کې
چې مې وکتل هم ډار هم ابتکار شته
خو همېش د پښتو ژبې فدا کار دی
که رښتیا چېرته پښتوته فدا کار شته

* * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

پخوانی جاه و حشم

چې غم لـه دې پیدا کړم نو یې زغم هم راله راکړه
په تخت د جم خوناست یم جام جم هم راله راکړه
جهان ټول بتکده شو خو دا زه لا بت شکن یم
یوځل خو بیا هغه جاه وحشم هم را لـه راکړه
رانده دې مریضان دي تپ پرې ورته ګورم
چې کار د مسیح غواړې نو یې دم هم راله راکړه
هماغه یم چې وم که جهان ټول پریله واوړي
چې پوخ عهد و پیمان شي یو قسم هم راله راکړه
باغوان ددې خزان وهلې ځمکې چې دې زه کړم
تاثیر د پسرلي د صبحدم هم راله راکړه
چې غم د ټول وګړي دې په زړه راله انبار کړ
نفوذ په دې جهان د بادم هم راله راکړه
بې زاره مې زړګی ددې جهان له فلسفو دی
رڼا او نوې لار سره همدم هم را له راکړه
وزر دې راله راکړه د آسمان د الوتلو
کفران به وي که وایم چې درم هم راله راکړه
خادم لکه ملوک چې په دېوانو کې دي ګیرکړم
لښکر د شاپېریانو د ارم هم راله راکړه

* * *

جلال اباد ۱۵ د ثور ۱۳۵۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

روښان به شم

یو ځل که پښتون شومه انسان به شم
خپله لار به بیرته کړم روان به شم
ګل په خپل هر بوټي کې ښایسته ایسي
نه مې شوکوه خو شي خزان به شم
خوله کې مې نغمه د ارمانو نو ده
بنده دي که کړله په ارمان به شم
ستا رقیب خو جوړه مغلوواله کړه
زه ورته مجبور یمه روښان به شم
څه چې د یار خوښه وي کوي یې شي
دا فکر دې نه کا چې پښیمان به شم
زه میرمامی نه یم د وطن په سر
مه رابانديږ بلوسه ادم خان به شم
څو که تیکوی مې زه فولاد یمه
نور څه که جوړ نه شومه سندان به شم
بې ست وصلا خواره پښتونه ده
ست که راته وکړې نو مهمان به شم
وګوره چې میسنه مې له ویتنې ده
پس له پیژندلو در ته ګران به شم
تینت کتلی نه شمه افغان یمه
پوخ په عقیده کې مسلمان یمه

کابل ۱۴ د سرطان ۱۳۵۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

مذهب او قوم

مذاهب لکه سیلاب قوم دی ځمکه
که زما قوم "پښتون" لره فکر وکه
نیمرازي د ځمکې بویه له سیلابه
نه چې ځمکه سیلاب یوسي له ما لکه

* * *

شرع او لار

که مذهب دی که مسلک که طریقه ده
تعبیرات دي مختلف معنی یوه ده
د ژوندون دا ورکه لاره چې سرک شي
دغه لویه لار هم شرع هم جاده ده

* * *

نیم سوسیالیست

ه ته یې وي چې ته خو هم نیم سوسیالیست یې
ساوي هر څه مې چې بولې خو افغان به
بـ ـبل ویل د خودفروشو فکر بویه
دویل زه هم دغو ته حیران یم

(c) ketabton.com: The Digital Library

استعمار او پښتون

استعمار هر قام ژوندی کړی له مرګه
خو پښتون کمبخت یې مړ کړ تر ابده
هېڅ شریان د قومي ژوند یې نه خوځېږي
په دې لاش باندې اخته دي تبول په ګنده

* * *

د پښتون تاریخ

اوس به په سوه شوم د پښتون تاریخ ورکېږي
ای پښتونه ستا په حال مې زړه خوږېږي
دښمنانو درته خپل هم د ښمنان کړل
لا به څنګه په دې کار څوک نه پوهېږي

۵ د سرطان ۱۳۵۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته يې وينې که نه ؟

دا چې نن کېږي څه کاني دي ته يې وينې که نه؟
ملي تخريب ته بهاني دي ته يې وينې که نه ؟
له هري خوانه استعمار مونږ کې لاستونه وهي
ورسره يېلي ترانې دي ته يې وينې که نه؟
مونږ ته هر چا دامونه اېښي د مرغانو په څېر
په اچولي يې دانې دي ته يې وينې که نه؟
د ايشيا د منځ په څو شپوه مليونه افغان
د ظلم څومره زماني دي ته يې وينې که نه
بې ادبي ده د ادب چېرې محفل نشته دي
وطن کې څو پاګل خاني دي ته يې وينې که نه؟
د وطن مينه مې ګناه ده ځوربدلي يمه
ښکېپاره يې واره نښاني دي ته يې وينې که نه
کارغه ګونګي په ازادۍ ګرځي سيلونه کوي
په خوله يې څومره افساني دي ته يې وينې که نه؟
قمري له ظلمه د صياد نه په نغمو کې ژړل
ويل يې دا څه زماني دي ته يې وينې که نه؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

په خپل وطن کې خوارو زار چې ګدا یې کوي تل
د بل په لاس کې خزانې دي ته يې وينې که نه ؟
د خلکو وينې څښي ليوان دي انسانان خونه دي
چې يې په لاس کې پيمانې دي ته يې وينې که نه ؟
دا په مونږ څه وشول دا چاوکړل د څه دپاره
ښارونه نه دي ويرانې دي ته يې وينې که نه ؟
مملکت وران شو اجتماع ته خدمت دغسې وي
دا خوشې خوشې بهانې دي ته يې وينې که نه؟
که څوك خدمت کوي دنيا کې مثالونه شته دي
خادمه دغه څه کانې دي ته يې وينې که نه؟

۱۰ د قوس ۱۳۵۶

يادګېرنه ـ د داود خان د جمهوريت کانې پکښې يادې شوي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پښتو دلته او هلته

روغه پښتو ماته شوه دلته هم او هلته هم
خونه مو میراته شوه دلته هم او هلته هم
چېرته چې پښتو نه وي څه به ترې امید کوو
دا ارزو مو پاته شوه دلته هم او هلته هم
دلته مو پارسې وهي هلته مو هنکو وهي
ژبه مووفاته شوه دلته هم او هلته هم
ګرځو حکومت پسې درومو په دولت پسې
نن چار مو صباته شوه دلته هم او هلته هم
زورپه ثقافت کې دی نه چې حکومت کې دی
لاره مو بل خواته شوه دلته هم او هلته هم
وایسي پښتو شاړه ده دا ژبه ویجاړه ده
دا ملنډه زیاته شوه دلته هم او هلته هم
ځوان کول مو غویمی کوی زوړ راکې پلمې کوي
هیله مومولاته شوه دلته هم او هلته هم
شرم رانه لاړلو مړشولو غیرت زمونږ
مخه ناروا ته شوه دلته هم او هلته هم
مړ محمد ګل خان شولو زوړ فخر افغان شولو
مخکښې پښتو شاته شوه دلته هم او هلته هم

کابل ۱۵ د جوزا ـ ۱۳۵۱

(c) ketabton.com: The Digital Library

د خان عیبونه

خو تا راته ویل چې د پښتو شعرونه لیکه
خبرې د بدرۍ او د ملوک خوبونه لیکه
د ګل او د نسیم او د آسمان د ښکلیو ستورو
ضمیر راته ویل چې د ژوندون رازونه لیکه
په مخکښې مې پښتون ؤ خوږېدلی ترهېدلی
پښتو راته ویل چې د پښتون غمونه لیکه
درخو د خپل وطن چې ګېره شوې مې لیدله
قلم راته ویل زما په خوله اورونه لیکه
په شونډو دې څه نه وو خو د سترګو اشارو دې
ویل چې لیکه لیکه دا د خان عیبونه لیکه

۱۳۵۲/۴/۱۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

د جمهوریت تاسیس

جمهوریـــــــــــت ؤ آرزو د خــــــــــلکو
مـــــــلي نهضـــــــــت ؤ آرزو د خـــــــلکو
ســــیال چـــي افغـــان کـــا د نـــور قومونـــو
داســــــي دولـــــــت ؤ آرزو د خـــــــلکو

* * *

۲۶ د سرطان ۱۳۵۲

یادګېرنه ـ دا او تردې وروسته اشعار د داؤد خان د جمهوریت په وخت کې لیکل شوي دي ـ فکر دې وشي

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ولي محمد خان مخلص په یاد

شاعره ستا ښکلی صورت مې شو یاد　　ستا د مزې ښایسته صحبت مې شو یاد
د کندهار د سیمې ستوری وې ته　　په خوارو خلکو باندې سیوری وې ته
رشتیا زهیروې په ملت باندې　　منین د خلکو په خدمت باندې
څومره ازاد وې ستا فطرت شاعره　　مولا درکړی وې قدرت شاعره
طمعه او ډار دې طبیعت کې نه وې　　سازشي کار دې په فطرت کې نه وې
وې ائینه د پښتنې تولنې　　تل به دې کړې د ارتقا خبرې
کله ولاړ به محافلو کې وې　　مصروف د خلکو په روزلو کې وې
کله به ګرم په کار بارکې شوې　　کله ورګډ به په دربارکې شوې
حرص دې وژلی وې ازاد شاعره　　څکه دخلکو یې په یاد شاعره !
هر څه دې کړل خو دملت په مینه　　نه دپیسې نه د دولت په مینه
په زړه مې ګرځي ستا خوږې خبرې　　له مینې ډکې د مزې خبرې
څان به دې وور که د کوچنیانو سره　　درونـد لکه غروې د لویانو سره
ډېوه د جمعې د یارانو وې ته　　تندر په سر د مغرضانو وې ته
ستاپه ښکنځاوکې حکمت پوښلی　　وې تولو خلکو ته عبرت پوښلی
وې د مومنداو د داوُدملګری　　د قام د ګټې او د سود ملګری
راته یادیږي ستاروان شعرونه　　د محافلو قهرمان شعرونه
بالفعله شعر په محفل کې ویل　　لوړ مطالب نظم و غزل کې ویل
وې ستا د طبعې لوړمثال شاعره　　چې پکښې زور وُ هم جمال شاعره
دخدای رحمت ستاپه مدفن دې وي　　ستا په اروا لا په کفن دې وي

واخله سلام دې د خادم مخلصه !
نوم دې ژوندی اوسه دائم مخلصه !

کابل = ۱۴ د اسد ۱۳۵۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

امیر حمزه شینواری

چې مین په پښتو ژبه او مسلک دی
چې رشتیا په پښتنواله باندې کلک دی
د خیبر د ادب پلار امیر حمزه دی
چې یې هر تالیف ددې لارې محک دی

* * *

محمد عمر سیماب

په سیماب محمدعمرمې زړه زهیردی　　د خوږې ژبې شاعر مرض کې ګیردی
قومیت عالي احساس دپښتنوالې　　دا شعری نغمه اواز یې د ضمیر دی

مراد شینواری

ښایسته ګلونه واښول په خیبر کې　　کاشکې داسې ګلان شنه شوای په شبېر کې
د مراد د تاترې شعر بنه ستا یې　　دقیقې که بیا ژوندی شي په باختر کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

غزل

صلحه عدالت او که جنگریز بنه دی   مـرګ تـه... او چـنګیز بنـه دی
زیات د پښتونخوا په دښمنی کې څوک   مخکښـې دی... او کـه انګریز بنـه دی
شـاړو وچو ځمکـو د افغـان لـره   بـند د اباسیند او کـه کاریز بنـه دی
څه به دې په مات زړه غبې کې ونیسم   ماتـه دې خـندا او یـو مکیـز بنـه دی
یـو خـو بـه پـه سلو کـې سر ووهي   هـر مـلي شـاعر لـه تخمریز بنـه دی
څه چې دیوانو نه سړی ډک کې پرې   یـو شـعر بنایسـته او د لاویـز بنـه دی
سرچې دسـهاک اودزردشت نه وي   ډک لـه هیـندوانو څخـه پالیـز بنـه دی

ما چې د اغیار په کور کې ولیدل
دې غریب خادم لره دملـېزبنه دی

جلال اباد = ۳۰ د عقرب ۱۳۵۳

غزل

ووایـه څـه نـوي دې راوړي دي   مـه وایـه چـې دا او دامـې کـړي دي
وینم د لیـډر او د واکـوال پـه لاس   تـول د اسـتعمار د عصـر پـړي دي
وخت دسریتوب او ابتکاردی اوس   بـندو، کـه ډکی وي اوبـو وړي دي
نـه شته دی فولاد د پښتون سیمه کې   څه چې دي چوون او وسپنځړي دي
بیـا یـې غولـوه دا بـې همته قـام   دا کـاتې زرګونـه خـلکو کـړي دي
ووېـل شـو وخـوړل شـو وځېـل   دا چـې افغانـان دي واړه مـړي دي
مـا تـه نـن خـادم ووېـل دغـه دي   دغـه چـې کـرم یـې نـوي زړي دي

اول د قوس ۱۳۵۳

(c) ketabton.com: The Digital Library

مات قلم

قلم مات و، توره نه وه غيرت غلې و په کنج کې
نه ملت نه جامعه وه يو کالبوت وې له ساه نه
نه تهذيب نه تمدن و نه تاريخ نه ثقافت و
غارت شوي وه دا خاوره د مادې هم له معنانه
ساه ختلې تر هېدلې سترولس د پښتنو و
نه خبر و له خپل ځانه نه له حاله د جهانه
وږي تږي لوڅ لپړ وو راګير شوي په لوی جال کې
بې له ځوره بې له جبره نور څه نه و له بالانه
سره ليوان وو راتوی شوي پر رمه چې شپون يې نه و
ماتېدل په پټه خوله به بې له آه و له فغانه
نه تعليم نه تربيه وه نه هدف نه مفکوره وه
دا د هېچا خاوره نه وه د هرچا وه له بل خوا نه
له لعلونو جواهرونه دا ډک وطن خراب و
خرابي وه له هر خوانه هر سړی و پرېشانه
مرضونه نفاقونه دښمنۍ اختلافونه
په دې ځمکه راخپاره وو لکه وربخې له اسمانه
پوره دوه سوه کالونه بل په دې ځمکه سور اور و
په هغه ورځ چې سوه پاتې له ميرويس او احمد شاه نه
احمد شاه په پاني پت کې استعمار ته ماتې ورکړه

(c) ketabton.com: The Digital Library

خونمسو يي په دري واره كړو بهر له پښتونخوانه
چې په مخامخ جدل كې استعمار كاميابه نه شو
جوړ شو داسې دسيسوته چې ګوزار و كاله شا ـ نه
هيڅوك پړه په مونږه نه دي پرهغه دي چې ناكام شي
مونږه ولې خبر نه وو د خپل عصر له رجحانه
فلسفي د نشنلزم سره جنګ كله كيدي شو
په شاهي مطلق رژيم چې رنګبدی شي په اسانه
كه افغان غواړي چې سيال شي د سيالانو په قطار كې
په ښه شان دي خان خبر كا له فكرونو د دنيانه
په ملي خمود كې نه شي حل د ژوند پرابلمونه
دا دنيا د انقلاب ده انقلاب باندي ودانه
يو ملي انقلاب بويه چې محكم په مليت وي
او په ګټه د ملت وي تيره كنبېږدي ابتدانه
كه سانچه په افغانزم كې سوشل ديموكراسي شي
اى خادمه مشكلات به راته واړه شي اسانه
ملتونه نهضتونه همېشه ليډران غواړي
خو چې مړ قام راژوندي كا مسيحا دزمان غواړي

*　*　*

كابل ۲۵ د اسد ۱۳۵۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پېسو غلام

ابرو دي خرڅه کړه ايمان هم د پيسو دپاره
قام دي رسوا کړلو او ځان هم د پيسو د پاره

مونږ نه پوهېږو چې دا دومره پيسه څه کوې ته
وجدان دي وقف کړو جودان هم د پيسو دپاره

تا د پيسو دپاره څه وو چې دي ونه کړل ؟
هېواد دي پرېښودو افغان هم د پيسو دپاره

ته نه پوهېږې چې دوره د پيسو ختمه شوله
ځمکه بدبينه ده آسمان هم د پيسو دپاره

که مسلمان واې خو حلال کسب منصب به وُ ستا
تا خولا خرڅ کړلو قران هم د پيسو دپاره

پيشه د ژوند ده وسيله تاخو ژوندون ګڼلې!
په عصر پښې ږدې په زمان هم دپيسودپاره

خلک پيسې په خپل مسلک او په مذهب لګوي
ستا وُ شعار د مسلمان هم د پيسو دپاره

دښمن چې راورلې پيسې بې ايمانانو لره
تاورته ځان کړوې ايمان هم دپيسودپاره

چور او چپاو غلاخيانت چې تا کولو دلې
هېردې وُ حکم دوجدان هم دپيسودپاره

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورځ د حساب او د کتاب ده پیسه څومره لړې؟
څه راته راکړه امتحان هم د پیسو د پاره
مولادې روند کړه دا وطن مستعمره خونه وه
چې تا ګڼلی ؤ د ځان هم د پیسو دپاره
ای پیسه داره سړیتوب دې په پیسه کړو بدل
یقین دې خوشې وګومان هم د پیسو دپاره
د پیسه داروحکومت کې سړیتوب چرې وي
فضل ودانش خرڅ شي ارزان هم دپیسودپاره
په دې غریب وطن کې داپیسې له کومه کړې تا!
راوړه دلیل او څه برهان هم دپیسو دپاره
تا چې دا لوی اولس دښمن ته په پیسو ورکوو
وخت دی چې سردې کړې قربان هم د پیسو دپاره

* * * * *

جلال اباد ـ اول د میزان ۱۳۵۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

هاتفي آواز

هاتف راته بېگا د ازادۍ په باب کې ووې
بېواکه يو انسان چرې ازاد نه شي کېدلای
بېسرغ د استقلال د وړو خلکو په سر رېسي
خونښن د ازادۍ دغه مراد نه شي کېدلای
يو قام چې ازاد پرې ازادۍ باندې ژوندون کا
دا کار بې له مېړانې او جهاد نه شي کېدلای
جهاد د ازادۍ ته لاربښوونکې مېړه بويه
بې سره د افرادو اتحاد نه شي کېدلای
د قام دلاس او پښو نه زولنې چې ماتې نه شي
بل شى په داسې حال بې له فرياد نه شي کېدلای
اسير چې د يو قام وي ثقافت د بل په لاس کې
هېڅکله په ملي بنه ازاد نه شي کېدلای
دولت چې د ملت په ثقافت بناندې محکم شي
د عصر له صدمو څخه برباد نه شي کېدلای
وحدت چې په ملت کې د عمل او فکر نه وي
کامل يې په هېڅ قسم اقتصاد نه شي کېدلای
ملت او حکومت چې په دولت کښې سره يو کا
نور څه بې له تاريخ ورته بنياد نه شي کېدلای
په رنګ د مليت کې خپل پردی سره يو رنګ شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

تفریق یې بیا د رنګ او د نژاد نه شي کېدلای
تاریخ او ثقافت او روایات ببخ د وحدت دي
دا کار په چال او زور او په تضاد نه شي کېدلای
یو قام چې لاس و بل ته د دوړی دپاره نیسي
همدا ورلره بس ده چې ازاد نه شي کېدلای
بې علم او بې له فنه ددې عصر چاره نه شي
د بل په رنګ کې رنګ مونږ ته استادنه شي کېدلای
سوشل د یموکراسي که افغانزم سره ملبه شي
بیا هیڅ په دغه فکر انتقاد نه شي کېدلای
د ځان له پېژاندونه پس جهان پېژانده بویه
په تش خالي تقلید کار د هېواد نه شي کېدلای
که څوک د زړه په مینه طلبګار د حقیقت وي
رشتیا چې له دې زیات ملي ارشاد نه شي کېدلای
هیڅ لوبه بدبختي به له دې زیاته بله نه وي
په طرحه د خادم که اعتماد نه شي کېدلای

* * *

میزان ۱۳۵۲

نوټ: دا یو مخکېنی نظم دی چې ترمیم پکښې شوی دی.

* * * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

افغاني جمهوريت

(۱)

ای جمهوریته سلامونه دي   تا ته د ملت احترامونه دي
لوړ دې وي بيرغ ستا دافغان په سر   تاج د افتخاره د انسان په سر
تا دنيا اوچته کړه اسمان لره   خپل حقونه وبخښه افغان لره
تادنياکې ختمه غلامي کړله   ور که له انسانه دې خامي کړله
سم دې کړو ناداره د بادار سره   ودې نمانځه دی په افتخار سره
لارد ارتقا دې ورته سمه کړه   خوا دې د هر چا تړوله راجمه کړه
ببرته لاردفضل واستعدادشوله   ور که زورګويي په عدل و داد شوله
کله چې ازاد فضل وکمال شولو   زر د انسانانو بېدل حال شولو
هر سړی په خپل شخصيت برشولو   لوړ په دې نړۍ کې هنر ورشولو
تا ديموکراسي کړه د قانون سره   يو خای په دنيا کې د ژوندون سره
مات چې دې زنځير د استبداد کړلو   خلاص دې بنيادم له استعباد کړلو
هر شي کې ازادتفکرات وشو   زراختراعات او ايجادات وشو
ته وې چې کړه دنيا دې مسه کړه   خلاصه دې دنياله لويه غمه کړه

ای جمهوريته سلامونه دي
تا ته زمونږ خاص احترامونه دي

* * * * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۲)

ته جمهوریته څه مهمان نه یې   نوی نا اشنا خو په افغان نه یې
لاره کښې اغزي وولاره بنده وه   ځکه د ژوندون مزه بېخونده وه
ته په افغاني دنیا کې لوی شولې   ښه خبر زمونږ په خوی وبوی شولې
ښېنې جرګې د افغاني نړۍ   دا وې ښنانې د جمهوري نړۍ
ټول کارونه مونږه په جرګو کړي   نه مو په پیسو او د سیسو کړي
وښیه زمونږ سرمایه دار، نه و   هېڅوک په هېڅ وخت کې مو بادار نه ؤ
نه مونږه په خلکو باداري کړې   وګوره مونږ څومره هوښیاري کړې
ملک د ازادۍ او حریت ؤ دا   تل ودان په کار او په زحمت ؤ دا
دکې مو حجرې په مېلمنو وې تل   سختې وظیفې دکورښنووې تل
سیمه وه مصئونه د افغان ولس   نه پکښې اجبار ؤ په دهقان ولس
برخه د هر چا پکښې معلومه وه   هو د بېغیرت برخه معدومه وه
دلته وه سیالي په ښو کارونو کې   داسې وېښتون په محفلونو کې
وروسته بیا له مونږه مرور شولې   شکر چې بیا راغلې معتبر شولې
ای جمهوریته سلامونه دي
تا ته د افغان احترامونه دي

*   *   *   *

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۳)

راشــه تــه اوس زمونـــږه چـــارې ســـمې کـــړه
روغـــې را تـــــه نــــن واړه بـــرهمې کـــړه
مخکښې معـــارف کـــړه- د افغـــان پــــه لار
بيــــا ورســــره ســــم د مســــلمان پـــــه لار
تـــول عـــلم وتـــنويرکړه د وطـــن پــه خـــوا
تـــه دې وې هېــــڅ شـــې دمـــرخمن پــــه خــوا
بـــې عـــلمه وطـــن خـــو ښــه وطـــن نـــه وي
بـــې ګلوګلشـــن خـــو ښـــه ګلشـــن نـــه وي
عـــلم چـــې وطـــن لـــره وي يـــار وي
هـــر پوهـــاند چـــې غيـــر لـــره وي مـــار وي!
مونـــږ پـــه دې وطـــن کـــې زښـــا يـــې غـــوازو
نـــن د عـــلم وفـــن اکـــاډيمي غـــوارو
هـــرقام تـــه هيـــواد مـــولا ورکـــړی دی
دا جـــنت يـــې مونـــږ تـــه پيـــرزوکړی دی
امـــرکړه چـــې مونـــږه وطـــنخوا اوســـو
ګـــرد ســـره زامـــن د پښـــتونخوا اوســـو
ښـــوک چـــې بلـــه لاره بـــاندې يـــون کـــوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدای‌پودښمني به د پښتون کوي
بې سمې پوهنې مليت نه وي
بې له مليت ځنې ملت نه وي
ژوند د هر ملت دې په کولتور سره
غوندواره ولېس دې په دستور سره
نه شته اقتصاد بې له کولتور ځنې
نه شته دې کولتور بې له دستورځنې
ژوند دې په کولتور او اقتصاد ولاړ
هر ملي نهضت وي په بنياد ولاړ
ای جمهوريته راشه سم موکړه
سيال يې د سيالانو د عالم موکړه
مونږ د نيا کې ژوند په اطمينان غواړو
ځان غواړو افغان غواړو جهان غواړو
ای جمهوريته دې سلام زمونږ
ستاملي بيرغ ته احترام زمونږ

گابل ۳۰ د جوزا ۱۳۵۳

* * * * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

افغاني وطن

ښکلی دی او ښر دی افغاني وطن   هر ځای نه بهتر دی افغاني وطن
ډک دی د لعلونو جواهرونه   څه وښوه که غمر دی افغاني وطن
بسام ددې دنیا ده د پامیر څوکه   تل (په مېږ) او نمر دی افغاني وطن
لوړ غرونه سیندونه ځنګلونه دي   لمنځې او نښتر دی افغاني وطن
شګې د سیندو یې له طلا ډکې   څاوره شګه زر دی افغاني وطن
وګوره انسان که ښاپېری دی دا   حسن جلوه ګر دی افغاني وطن
مور د تمدن پلار د قومونو دی   اریښن ټبر دی افغاني وطن
ځای د سرېتوب او د اخلاقو دی   کور د زرتشتر دی افغاني وطن
تیره د ګیډژوندپکښې ملي کتیښوه   غالی د دفتر دی افغاني وطن
مره ډېوه د کور روښنان رابله کړه   رون او منور دی افغاني وطن

ځپل جلا تهذیب او تمدن لري
نوروته رهبر دی افغاني وطن

ګرچې اوس له پښتونه رالوېدلی دی   کلک لکه سنګر دی افغاني وطن
ملا د استعمار وربانډې ماته شوه   سخره، تېره غر دی افغاني وطن
سر ټیټول دلته نیوهېږي څوک   حر او زړور دی افغاني وطن
دلته شرافت او غیرت وزېږېد   ډک له دې هنر دی افغاني وطن
دا اتحاد کله منعاتېدلی شي   یو قام او ټبر دی افغاني وطن
ساک دی که کاسي دی د داد یک سره   دغه یې مقر دی افغاني وطن

(c) ketabton.com: The Digital Library

کورد که بلوڅان که داردیان دي څوک　　څانگې دي شجر دی افغاني وطن
گوروځ هزاره ځان ته غوري وایي　　خلاص د بل له شر دی افغاني وطن
پارت، یوچي تخار تول سره ورته دي　　ستوري دي قمر دی افغاني وطن
پښت د تولو سته نورې څانگې دي　　څومره مستقر دی افغاني وطن
سیند د اباسیند یې بېلوی نه شي　　پروت تري لرو بر دی افغاني وطن
دېرې پلمې جوړې شوې جوړېږي لا　　تولو لره سپر دی افغاني وطن
قام وطن دې وپېژنه څوانه ته　　مور دې ده پدر دی افغاني وطن
فکر د تحریر او د تقریر سره　　وروزه مضطر دی افغاني وطن
تول جهان آزاد شو لو اباد شولو　　نن ولې ابتر دی افغاني وطن

څئ چې خپل حساب له سره ونیسو
فکر او عمل دواړه غوره ونیسو

* * * * *

۱۵ د قوس ۱۳۵۳

(c) ketabton.com: The Digital Library

يو قلم خو را له پرېږده که

هر څه دې ستا وي يو قلم خو راله پرېږده کنه
چې سر دې لوړ کړم يو علم خو راله پرېږده کنه

مادا د شعر دنيا واخيسته معنى پښې شوم
دا د معنى د ملک رقم خو راله پرېږده کنه

سر په آسمان يم د تاريخ د عظمتونو په ياد
دا د تاريخ جاه وحشم خو راله پرېږده کنه

که څوک سپين غر شي تيتولى نو افغان به کې تيټ
دامې قسم دى دا قسم خو راله پرېږده کنه

شپه ده تورتم دى زه به څه دې هدف په لورى
که څه انصاف وي نو تورتم خو راله پرېږده کنه

ارمان مې دا دى چې يو پل په لار کې واخلمه زه
په دغه لار کې يو قدم خو راله پرېږده کنه

تپې تپې توتې توتې يم د ظالم له لاسه
زما طبيبه څه ملهم خو راله پرېږده کنه

د مينې غم ته دې څوک غم نه وايي غم خو نه دى

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوبښ په دې غم يم نو دا غم خوراله پرېږده کنه

افغان د علم او د قلم په زور وهلی خلکو

دا د تاريخ علم و قلم خوراله پرېږده کنه

کوشسي، تخار، يفتلي ساک دې سهاک وپېژنې

چې درښکاره کړم جام د جم خوراله پرېږده کنه

د چين او هند او له رومانه افغان کم خونه وُ

ځنګه راکم شو کيف او کم خوراله پرېږده کنه

له هغو تېرو عظمتونو يو ماتم لرمه

وايي خادم دغه ماتم خوراله پرېږده کنه

جلال اباد – خادم مېنه – حمل ۱۳۵۴

* * * * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

پښتیانا ادې

زمــا ادې پښتـیـانـا ادې!
زمـا د مـور او د بـابـا ادې !

چې تـه ژوندۍ یې زه ژوندی یـه یمه   ستا په خدمت کې ګرنـدې بـه یمه
ژونـد مـې مـرهـونـه دی لــه تـا ادې   زمــــا ادې پښــــتیانا ادې
کـه څـه غیـرت او سـاهوتوب لـرمه   او کـه څـه پـرم او ښاغلـتوب لـرمه
دا زمــا نـښـه دی دا دی سـتـا ادې   زمــــا ادې پښـــــتیانا ادې
ما ستا په غیږ کې سرپتوب زده کړی   درس دمېړانې او نرتوب زده کړی
تـرې وابـه نـورم پـه بـل خـوا ادې   زمــــا ادې ای پښــــتیا نا ادې
ادې مــا کلــه د چــا حـق خـوړلی   ووایــه کلــه مـې نـاحق خوړلـې
خو بل دې هم نه خوري زما ادې   زمــــــا ادې پښــــــتیانا ادې
ای د غیــــرت او نهضــــتونو ادې   د اریــــن د تــــول قومونـــو ادې
زه دې بــــچی تولــــه وفــــا ادې   زمـــــا ادې پښــــتیانا ادې !
زه دې پـه ژبـه پـه کولـتوریم مـئین   ستا په ښه خوی او په دستوریم مئین
ستاشــرافت دی پــه رشـتـیـا ادې   زمــــا ادې پښــــتیانا ادې
دا جمهـوري قـبـا دې نــوې اوســه   دا د زرېښت ښکـلا دې نـوې اوسـه
تــــازه دې وه د مــــخ څــــلا ادې   زمــــا ادې پښــــتیانا ادې !

(c) ketabton.com: The Digital Library

[illegible]

(٨)

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستايمه

يوځل راته ووايه چې ستا يمه
زه دې په دې تمه باندې پايمه

دا دنيا لـه ميـنې جـوړه شـوې ده   دا خوږوزه نـه يـم چـې دا وايـمه
مينـه خوګناه نـده چې پټـه شـي   وايـم چې مين يم او پـه تايمه
زړه کې مې يو عشق د وطن ځاى شولو   تـا هـم د وطـن پـه مينـه ستايمه
تـه د پښتونخوا د جنت حوره يې   زه يو فداکـار د پښتونخوا يـمه
اى خادمـه ستا دا پاکه مينه مې ــ   خوښه شوه ــ دا ستايمه او ستا يمه

۲۸ دقوس ۱۳۵۳

(c) ketabton.com: The Digital Library

کاشکې توتکی او یا بلبله وای

(۱)

کاشکې توتکی او یا بلبله وای
هیڅ خبر له ځان او نه له بله وای

سیل به مې کولای په بېداؤ کې   تل به ګرځېدلای په فضاؤ کې
کلبه به دهقان سره مشغوله وای   ناسته به په څانګه یا په پوله وای
یا به دشپانه او د غویه سره   یو ځای ګرځېدلای په مزه سره
چېرته د بهار په تازګیو کې   مال چې څرېدلای په پټیو کې
یا ګلې رمې وای په راغونو کې   یا د سیند په غاړه یا په غرونو کې
ما به یې په شا باندې سپارلي کړلای   تل به مې سیلونه خوشحالي کړلای
یا د تلیفون په تار به ناسته وای   هو د ښونغمو په کار به راسته وای
زه به سیلانی تل د خیبر وَمه   ژمی به مې لرءاوړی به بر وَمه
دلته چې بچې به لویولای مې   بیا به د پنجاب په لوري وړلای مې
سیل به وُنغمې به وې مزې به وای   ژوند به وُ او خوند به وُ چرچې به وای

کاشکې توتکی او یا بلبله وای
هیڅ خبر له ځان او نه له بله وای

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله چې تېوس چرې لیدلای مې   یا د قام دوئس چېرې لیدلای مې
سخت به په تونګو سره وهلوما   کلک به په حملو سره شړلو ما
تل به په دفاع کې د چرګوړووم   هم به مخالفه د سرخوړووم
دروند به په نظر کې د مرغانو وم   سیال به په جرګه کې د سیلانو وم
باز او که شاهین او که با بنه به وه   هریوته په زړه کې اندېښنه به وه
ما ته په ادب او په سلام به وؤ   تل په درناوي او احترام به وؤ
هر مارغه به ناز او نخرې ورای زما   دېر لحاظ او پاس به هر یو کړای زما
ما ته زور اور بسه زور ورنه وؤ   هېر به له هېچا زما سحر نه وؤ
قدر د نغمو د سباوون زما   هر یو به کولای په ژوندون زما
دروند چې په ملت وای په هرچا به وم   هم د انسانانو په نګاه به وم

کاشکې توتکی او یا بلبله وای
هېڅ خبر له ځان او نه له بله وای

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۳)

داغ مې په زړګي ساز د بلبلو دی ژوند د بلبلانو د ستایلو دی
لوړې ونې ګوري په باغونو کې جګ سرونه نیسي چینارونو کې
دلته ترانې خپلې اغازې کا غوږ لره موښکلې مانۍ سازې کا
هرڅوک په خواږه خوب کې ویده وي تول ببله بلبلانو نه پراته وي تول
شین سهار تنکی بهار نغمې خورې شومه د صبا کې ترانې خورې
روح لره تالۍ وي د سکون پکښې خمر وي، مستي وي، د جنون پکښې
څومره حرارت څومره جرات لري دا وړه مرغۍ څومره قوت لري
څومره نرۍ ژبه وړه خوله لري پټ تټر کې پو بخرې زړه لري
ګرمه هنګامه وي د بهار له دې ښکلې لوړې څوکې د چنار له دې
توره ده خوښکلې ده مرغانو کې ډېره نازولې ده مرغانو کې

کاشکې توتکۍ او یا بلبله وای
هیڅ خبر له ځان او نه له بله وای

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۴)

دا ده توتکـــی راغلـــه بهـــار شـــولو   بیـــا د پســـرلي د ګـلو وارشـولو !
راغلـه اباسـیند بـاندې راتېـره شـوه   یخـه ده څپلـه خو رانه هېره شوه !
زیـــــری د بهـــــار د تـــازګیو دی   وخـ ، د اینبودلـو دنیـا لګېـو دی
ښکـلې توتکـی هـر کلـه راشـې تـه   کاشکې د زړه درد لـره دوا شـې تـه
ښېـــې د وفـــا درکـــې محکمـــې دي   دا پـه انســانانو کـې لاکمـې دي
څپلـه جالکـی دریـاندې ګـرانه ده   تینـګه غریـزه دې لـه انسـانه ده
راشـه څپلـه جالـه کـې بچـې وکـه   ورانه جالـه جوړه که خوارې وکه
ستا ښکـلې سـندرې خونـدورې دي   شـات دي، چوهـارې‌دي یاشکرې دي
ستاسو د جوړې ژوند څومره ښکلی دی   مونـږ ته د تقلید او د ستائیلو دی
شـور مخالفت او جنګ مـو یا دنـه دی   خوشې چتې کار د ننګ مویادنه دی

کاشکې توتکی او یا بلبله وای !
هیڅ خبر له ځان او نه له بله وای

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۵)

وګورئ مرغۍ څومره هوښیارې دي   څومره مهذبې فدا کارې دي

څالې ته پردي ورته راتلی نه شي   نر او ښځه بل یو سره تلی نه شي

کوز کې توتکۍ باغ کې بلبله ده   هلته په دېره کې یوه بله ده

ټولې ترانې وایې نغمې کوي   ښارکا په خوارانو اوبېرې کوي

ټولې ثناخوانې پرهیزګارې دي   واړه د ظالم مخکښې تیارې دي

کله په بانبه باندې راپنډې شي   کله دګونګې په مخکښې ونډې شي

نه پربږدي ظالم د ظلم کار لره   نه کوم ازاري د چا ازار لره

وګورئ تقوی یې سیاسي نده   نغوته د فطرت ده لباسي نه ده

شعر او شاعري نده تعلیم کوي   ټول قوي مرغان ورته تعظیم کوي

وګورئ ملت یې له قومونو دی   ځای د تامل او د فکرونو دی

کاشکې توتکۍ او یا بلبله وای

هیڅ خبر له ځان او نه له بله وای

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۶)

هیڅ به خبر نه وای چې دنیا څه ده قـام،وطـن ،ذلـت او ارتقـا څـه ده
نه بـه وای سـرګومه پـه کلیاتو کـې تل بـه وای سـرګرمه پـه جزیاتو کـې
زړه بـه مـې خوږین نه وُ ګړېدای بـه نه پـټ پـټ پـه خپـل زړه کـې ژړېدای بـه نه
رنـځ بـه د اعصابو راتـه پـیښ نه وُ غـم بـه مـې د زړه پـه سـر کـې هیڅ نه وُ
نـه بـه د حُسادو دام کـې ګیـرومه نـه بـه پـه خپـل فکـر کـې اسیر ومـه
نـه بـه وای د علم او د کتاب پسـې تـول عمـر اخـتـه د اکتساب پسـې
نـه بـه مې زیار داسې بې ثمره وای خلاص بـه د علم او ادب لـه شره وای
فکـر د خدمـت بـه خـوږولای نـه غـم بـه د لوبـدلي قـام خـوږلای نـه
نـه بـه مـې انبار د قلم پاتې وای! نـه بـه مې خوارې داسې میراتې وای
نـه بـه وای راګیـر پـه شاګردانو زه نـه بـه هـم سـنګسـار پـه مـریدانو زه

کاشکې توتکی او یا بلبله وای
هیڅ خبر له ځان او نه له بله وای

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۷)

ای توتکی ما څوک ازار کړی دی ؟ دکی مې دچا لـه جـالې وړیـدی
ای بلبـلې زه هـم نغمـه خـوان یمـه تـا غـونـدې د سپین سـحراڅان یمـه
زه هم په ملت باندې مفتون یمـه پاک یمه سپېڅلی یم پښتون یمه
دارد حق په کار کې پېژندی نه شم گوری د کارغانو صف کې تلی نه شم
جاله کې زما هم ذخیره نه شته بل چاته بې حقه مې اسیره نه شته
ولې بنې اثـره دي نغـمی زمـا ؟ څلـه ناخـبره دي کوڅې زمـا ؟
چار دې شم څه عیب څو راته ووایه څه ښکاره او غیب څو راته ووایه
تاسو بې نغمو ته نور څه کړي دي؟ ولې مې خځلې اوبو وړي دي؟
ولې قام خبر نه شو په غم زما؟ ولې ملت نه شولو همدم زما ؟
زه قسم په ستر که د سحر خورمه نه به یم انسان که غم د زړ خورمه

کاشکې توتکی او یا بلبله وای
هیڅ خبر له خان او نه له بله وای

۱۵ د حمل ۱۳۵۵

جلال اباد – خادم مېنه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پښتنو تاریخ

چې مې وکتو تاریخ واړه غلط وو خپل پردي وریاندې کړې تجارت وو

د پښتون د مفاخرو لوی تاریخ ټول اړولی مسخ کړی سیاست وو

ډېر افسوس مې په خان راغی او په قام خپل چې د علم په نوم شوی پرې غارت وو

مونږ لوستل به مورخ دې بې طرف وي مګر داتکي پخپله سیاست وو

د افغان په تاریخ هسې لوبې شوي چې د علم و نړۍ ته خیانت وو

دا انجېره بنه هم وسپړي په فکر د خادم په نوم لیکلي دا خدمت وو

په دې باب مې هم څلور کتابه ښکل کړل ډېر افسوس دی چې د چاپ یې هیڅ فرصت وو

پښتني تاریخ پوهنه یې اول دی چې پوهانو ورته کړې ډېر حیرت وو

بیا لرغوني پښتانه قومونه ګوره مستند په روایت او درایت وو

له دې پسه بیا علمي پښتونولي ده هر یو باب یې انکشاف د حقیقت وو

څلورم کتاب پښتون پښتونولي ده چې رد کړې د رقیب یې هر حجت وو

په محشر کې مو هم فکر د خپل قام وو

که نه ټول عمر فرصت په مونږ حرام وو

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوی استعمار

لوی استعمار دی ورپسې کمبخته پوه یې که نه
خونې ښامار دی ورپسې کمبخته پوه یې که نه
تا چې ازار دی رسولی د بادار غلام ته
دغه ازار دی ورپسې کمبخته پوه یې که نه
په هره ورځ کې نوې نوې تماشه جوړوي
دغه ټګمار دی ورپسې کمبخته پوه یې که نه
په سل ټوټو کې د افغان یوه ټوټه پاتې ده
لا انتشار دی ورپسې کمبخته پوه یې که نه
غوږ یې کړه واوره هغه مزي چې ملت جوړوي
همدغه کار دی ورپسې کمبخته پوه یې که نه
په تفرقه او اختلاف کې چې دنیا منلې
دا ایستاکار دی ورپسې کمبخته پوه یې که نه
قافله لاړه د نه زوی نه یوازې درومې؟
ګوره شوکمار دی ورپسې کمبخته پوه یې که نه
منلی حق ست د کولتور درڅخه اخلي په زور
دا ستمګار دی ورپسې کمبخته پوه یې که نه
دیموکراسي خو شیطاني ده وایې څه یې کوې؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغــه هوښيــار دي درپســـې کمبختـــه پــوه يــې کــه نــه
چــې ســتا د پــلار او د نيکــه ويــنې يــې هــم څښــلي دي
هغــه خونخــوار دی در پســې کمبختــه پــوه يــې کــه نــه
دنيــا تــه وګــوره خپــل ځــان تــه دې بيــا هــم وګــوره
دا څــه در وشــول خپــل جهــان تــه دې بيــا هــم وګــوره

* * * * *

۲۲ د حوت ۱۳۵۵

ومن الله توفيق

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

مولینا قیام الدین خادم

شاعر او لیکوال، د دري پنځوسو کتابونو ، رسالو او سلګونو مقالو لیکونکی د زیري، اتحاد مشرقي، طلوع افغان جریدو، د کابل مجلې او د اصلاح د ورځپاڼې چلونکی، د هیواد د موسسې رئیس، د ادبیاتو د فاکولتې استاذ، د پارلمان د مشرانو د جرګې غړی، د افغان ولس او د افغان ملت د ګوندونو موسس او د ویښ زلمیانو د ګوند مؤسس او غړی و.

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library